

**ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE
DRAMA TEKNİĞİ**

Yusuf AKYÜZ

**Yüksek Lisans Tezi
Temel İslâm Bilimleri Ana Bilim Dalı
Doç. Dr. Mustafa KAYA
2014
Her Hakkı Saklıdır**

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLÂM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI**

Yusuf AKYÜZ

ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE DRAMA TEKNİĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Mustafa KAYA**

ERZURUM – 2014

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU

27/ 01/2014

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum " ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE DRAMA TEKNİĞİ " adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

☒ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

☐ Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

27.01.2014

Yusuf AKYÜZ

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

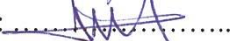
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç. Dr. Mustafa KAYA danışmanlığında, Yusuf AKYÜZ tarafından hazırlanan bu çalışma 27 / 01 / 2014 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından. Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

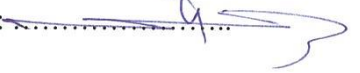
Başkan : Doç. Dr. Mustafa KAYA

İmza:

Jüri Üyesi : Prof. Dr. İbrahim YILMAZ

İmza:

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Osman GÜRBÜZ

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. 27 / 01 / 2014

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	V
ABSTRACT	VI
KISALTMALAR DİZİNİ	VII
ÖNSÖZ.....	VIII

GİRİŞ

BİR YABANCI DİL OLARAK ARAPÇA ÖĞRETİMİ.....	1
I. DİLİN TANIMI	3
II. ANADİLİ.....	4
III. YABANCI DİL/İKİNCİ DİL	5
A. Yabancı Dil/İkinci Dil.....	5
B. Yabancı Dil Öğrenimi	6
C. Yabancı Dil Öğrenmenin Gerekliği	8
D. Yabancı Dil/İkinci Dil Öğretimi	9
E. Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri	9
1. Dilbilgisi-Çeviri Yöntemi.....	10
2. Direkt Yöntem (Düzvarım Yöntemi).....	12
3. Kulak-dil Alışkanlığı Yöntemi (İşitsel-Dilsel Yöntem)	13
4. Bilişsel Öğrenme Yöntemi	14
5. Doğal Yöntem	15
6. İletişim Yöntemi	17
7. Seçmeli Yöntem	18
IV. ARAP DİLİ VE ÖZELLİKLERİ.....	19
A. Arap Dili	19
B. Arapçanın Temel Özellikleri	20
V. TÜRKİYE'DE ARAPÇA ÖĞRETİMİ TARİHÇESİ.....	22
A. Cumhuriyet Öncesi Dönem.....	23
B. Cumhuriyet Dönemi ve Sonrası	24
VI. TÜRKİYE'DE ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE KARŞILAŞILAN PROBLEMLER	25

A. Arapça Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar	25
B. Arapça Öğrenim ve Öğretiminde Dikkat Edilecek Hususlar	28

BİRİNCİ BÖLÜM

DRAMA TEKNİĞİ VE KAVRAMLAR

1.1. DRAMA VE EĞİTİMDE DRAMA İLE İLGİLİ BAZI KAVRAMLAR.....	31
1.1.1. Dramatik.....	31
1.1.2. Dramatizasyon.....	32
1.1.3. Dramaturg	32
1.1.4. Dramaturgi	33
1.1.5. Dramatik An.....	33
1.1.6. Dramatik Olay.....	33
1.1.7. Dramatik Oyun	33
1.1.8. Dramatize Etmek	34
1.1.9. Edim	34
1.1.10. Empati	34
1.1.11. Etkileşim	35
1.1.12. Eylem	35
1.1.13. Oyun.....	36
1.1.14. Yaratıcılık.....	36
1.2. DRAMANIN TANIMI.....	36
1.3. DRAMA VE OYUN ARASINDAKİ FARKLAR	37
1.4. DRAMANIN TÜRLERİ.....	38
1.4.1. Yaratıcı Drama.....	38
1.4.2. Eğitici Drama	40
1.4.3. Psikodrama.....	40
1.4.4. Sosyodrama	42
1.5. EĞİTİMDE DRAMA	42
1.5.1. Eğitimde Dramanın Tanımı	43
1.5.2. Eğitimde Dramanın Önemi.....	44
1.5.3. Eğitimde Dramanın Tarihçesi	45
1.5.4. Eğitimde Dramanın Genel Özellikleri ve İlkeleri	49

1.5.5. Eğitimde Dramanın Öğeleri (Bileşenleri)	50
1.5.6. Eğitimde Dramanın Amacı	51
1.5.7. Eğitimde Dramanın Aşamaları.....	52
1.5.8. Eğitimde Drama ve Tiyatro İlişkisi	53

İKİNCİ BÖLÜM

ARAPÇA ÖĞRETİM TEKNİKLERİ VE BUNLAR İÇERİSİNDE DRAMANIN YERİ

2.1. ARAPÇA ÖĞRETİMİ AÇISINDAN ÖĞRETİM TEKNİKLERİNİN ÖNEMİ.....	54
2.2. ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE KULLANILABİLECEK TEKNİKLER	58
2.2.1. Beyin Fırtınası	58
2.2.2. Gösteri.....	59
2.2.3. Mikro öğretim	59
2.2.4. Benzetim.....	59
2.2.5. Kavram Haritaları	60
2.3. ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE KULLANILABİLECEK DRAMA TEKNİKLERİ.....	62
2.3.1. Doğaçlama	62
2.3.2. Rol oynama	63
.۲,۳,۴ Pantomim.....	64
2.3.4. Parmak Oyunu	64
2.3.5. Öykünme.....	65
2.3.6. Rol Değiştirme.....	65
2.3.7. Mektuplar	65
2.3.8. Problem Çözme	66
2.3.9. Rol İçinde Yazma	66
2.3.10. Anlatı Tekniği	66
2.3.11. Dedikodu Halkası	67
2.3.12. Sorgu Görüşme	67
2.3.13. Öğreticinin Rol Alması (Katılımcı Liderlik)	68
2.3.14. Kukla	68

2.4. ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE DRAMA TEKNİĞİNİN KULLANIM

ALANLARI	69
2.4.1. Telaffuz Öğretimi.....	69
2.4.2. Sözcük Öğretimi.....	70
2.4.3. Dilbilgisi Öğretimi.....	72
2.4.4. Dinleme Becerisine Etkisi.....	76
2.4.5. Konuşma Becerisine Etkisi.....	79
2.4.6. Okuma Becerisine Etkisi	84
2.4.7. Yazma Becerisine Etkisi	86
SONUÇ.....	90
KAYNAKÇA.	93
ÖZGEÇMİŞ.....	103

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE DRAMA TEKNİĞİ****Yusuf AKYÜZ****Danışman: Doç. Dr. Mustafa KAYA****2014, 103 sayfa****Jüri: Doç. Dr. Mustafa Kaya (Danışman)****Prof. Dr. İbrahim YILMAZ****Prof. Dr. Osman GÜRBÜZ**

Arapça, başta Kur'an-ı Kerim ve hadis-i şerifler olmak üzere, İslami ilimlerin anahtarı olmasından ve günümüzde dünyanın en çok konuşulan dilleri arasında bulunmasından dolayı, hem Türklerin hem de diğer milletlerin ilgi odağı olmuştur. Özellikle Türkler, İslam'ı kabul ettikten sonra Arapça öğrenimi ve öğretimi konusunda durmadan çalışmışlardır. Hâlihazırda da devam eden bu öğrenim ve öğretim, şüphesiz yabancı dil öğretiminde keşfedilen yeni yöntem ve tekniklerle daha kolay ve kalıcı öğretilmektedir.

Bu tez; Arap dilinin, anadili Arapça olmayanlara drama tekniğiyle öğretimini incelemektedir. Araştırmada, drama uygulamalarının Arapçanın öğretiminde kullanılabilirliği ve nasıl kullanılması gerektiğine ilişkin araştırmalar gözler önüne serilecektir. İlk olarak Arapça öğretimi ve karşılaşılan sorunlar, Türkiye'de Arapça öğretimi konuları incelenecek sonrasında yabancı dil öğretim yöntemleri işlenecektir. Daha sonra ise bir öğretim tekniği olan dramadan, dramanın çeşitlerinden, eğitim-öğretimdeki yerinden ve yabancı dil öğretimindeki etkisinden bahsedilecektir.

ABSTRACT
MASTER THESIS
DRAMA TECHNIQUE IN ARABIC TEACHING

Yusuf AKYUZ

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Mustafa KAYA

2014, 103 pages

Jury: Assoc. Prof. Dr. Mustafa KAYA (Advisor)
Prof. Dr. İbrahim YILMAZ
Prof. Dr. Osman GÜRBÜZ

Arabic is considered to be a language that is central to the Islamic studies due to two major sources which are Qur'an and Hadith. Arabic is also a language that is one of the most spoken languages in the world. The Turks and other nations has been the focus of attention on it. The Turks especially, after accepting Islam, have carried studies on Arabic learning and teaching incessantly. At present this ongoing learning and teaching, of course, the teaching foreign languages could be more easily and permanently with the help of newly discovered methods and techniques.

In this thesis, Arabic language teaching to non-Arabic people has been studied by making use of the drama technique. In this research, different drama applications in the teaching of Arabic have been widely discussed in terms of their availability and the usage methods. First of all, Arabic teaching and the encountered problems will be examined and then the Arabic teaching topics in Turkey and language teaching methods will be evaluated in details. Finally, the drama as a teaching technique, its varieties, its place in education and training, and the effect of drama technique in the language teaching will be discussed thoroughly.

KISALTMALAR DİZİNİ

b.	: İbn
BAYDÖ	: Belirli Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi
c.	: Cilt
çev.	: Çeviren
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
ed.	: Editör
EKEV.	: Erzurum Kültür Eğitim Vakfı
haz.	: Hazırlayan
İFAV	: İlahiyat Fakültesi Vakfı
KKEFD	: Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MEGEP	: Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi
NE.	: Nadir Eserler.
s.	: Sayfa
t.y.	: tarih yok
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
vb.	: ve benzeri
vs.	: ve saire

ÖNSÖZ

Arap dili sözcük ve anlam zenginliği yönüyle dünyanın önemli dilleri arasındadır. Aynı zamanda denilebilir ki; Arap dili hakkında yapılan dilsel araştırmalar ve çalışmalar, başka dillerde gözükmemektedir. Gramer ve belagat ilimleri üzerine telif edilen eserlerin bu denli çokluğu yine bu çalışmanın bir sonucudur. Ayrıca Arapçanın Kur'an dili olması Müslümanların ortak dili olmasına dolayısıyla geniş coğrafi alanda yayılmasına neden olmuştur. Bu ise Arap dilinin sağlam temeller üzerinde gelişmesine neden olmuştur.

Sami dil ailesinden olan Arapça, günümüzde 20 civarında devletin resmi dilidir. Dünyada en çok konuşulan diller arasında önemli bir yere sahiptir. Birçok ülkenin eğitim öğretim programlarında önemli bir yer oluşturmaktadır. Özellikle Türkiye halkı için Arapça, diğer yabancı diller arasında farklı bir konuma sahiptir. Türkiye’de Arapça öğretimi, Türklerin Anadolu’ya girmelerine kadar uzanır. Yüzlerce yıl öncesine uzanan Arapça öğretimi günümüze kadar değişik yöntem ve tekniklerle öğretilmiş.

Tez çalışmamız, Türkiye’de Arapça öğretimini, karşılaşılan problemleri ve yabancı dil öğretim yöntemlerini genel olarak ele almakla beraber, drama teknikleri ile Arapça öğretiminin daha kalıcı olacağını ve öğrenenlerin bu dili daha etkili kullanabileceğini incelemektedir. Drama tekniğinin sadece yabancı dil öğretiminde değil birçok alandaki başarılı etkilerinden yola çıkılarak Arapça öğretiminde de kullanılabilir bir teknik olduğunu ele konu edinmiştir. Drama, eğitim öğretimde yaparak-yaşayarak öğrenmeyi sunduğu için kalıcı öğrenmeyi sağlayan en önemli tekniklerdendir. Araştırmamızda drama tekniğinin kullanılmasıyla Arapça öğretim ve öğreniminin daha kolay ve kalıcı olacağı vurgulanmıştır.

Bu çalışmamızda ve her noktada bizi doğru bir şekilde yönlendiren kıymetli büyüğüm ve değerli danışman hocam Mustafa Kaya’ya ve diğer alan-bölüm hocalarıma ve mesai arkadaşlarıma teşekkürü borç bilirim.

GİRİŞ

BİR YABANCI DİL OLARAK ARAPÇA ÖĞRETİMİ

Günümüzde eğitim-öğretim konusunda iki farklı görüş mevcuttur. Bunlardan birincisi; eğitim-öğretim sürecinde öğrenciyi daha çok alıcı konumda edilgen bırakan; öğretmeni bildiğini aktaran, sınıfın hâkimi yapan, gelenekçilerin görüşüdür. İkincisi; bireyin önemini kabul edip, öğrenciyi eğitim-öğretim faaliyetleri içinde aktif konuma alan ve yaparak-yaşayarak öğrenmeyi esas tutan yenilikçilerin görüşüdür. Her iki görüşün de artıları ve eksileri olabilir. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli hususlardan birisi, 21. Yüzyılda eğitim-öğretim faaliyetlerinin zamanın ihtiyaçlarına cevap verip vermediğidir. Zira çağımızın beklentileri geçmişten çok daha farklıdır. Artık, pasif, verileni olduğu gibi alan, içine kapanık, aldığına hiçbir şey eklemeyen onu geri veren, irdelemeyen öğrenci yerine; aktif, katılımcı, araştırmacı, sosyal, uyanık, kendisi ile barışık, çevresiyle uyumlu fertler yetiştirilmesi talep edilmektedir¹.

Bu veriler, yabancı dil öğretiminin çağın taleplerine uygun olması gerektiğini göstermektedir. Bundan bir iki asır önce toplumun daha çok elit tabakası yabancı dil öğrenme arzusundayken, bugün hemen hemen her bir vatandaş yabancı dil öğrenme zorunluluğu ile karşı karşıyadır². Dünyada yaşanan hızlı değişim ve gelişim sonucunda geçmişten çok daha farklı olaylarla karşılaşmaktadır. İnsanlar dar bir coğrafyada değil, küreselleşmenin etkisiyle toplumların iç içe girdiği, sınır denen olgunun sadece harita üzerinde kaldığı, büyük bir köy halini alan dünyada yaşamaktadırlar. Bu ise, sadece bir yabancı dili değil bilakis birkaç yabancı dili günlük hayatta kullanabilecek şekilde bilmeyi kaçınılmaz kılmaktadır³.

Türkiye’de uzun zamandan beri yabancı dil öğretimi için ciddi emekler ve büyük gayretler sarf edilmektedir. Ancak doyurucu bir yabancı dil öğrenimi ve öğretimi

¹ Ali Kodaz, *Orta Öğretimde 9. Sınıflarda Dil Öğretiminde Drama Yönteminin Etkililiği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2007, s. 1.

² Ahmet Tarcan, *Yabancı Dil Öğretim Teknikleri*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2004, s. 4.

³ Hayati Çevik, *Çocuklara Yabancı Dil Öğretiminde Drama Tekniğinin Kullanımı*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana 2006, s. 1.

yapıldığından söz etmek henüz mümkün değildir⁴. Birkaç eğitim kurumu dışında yabancı dil öğretimi -hala- okullarda çözüm bekleyen bir sorun olarak devam etmektedir⁵. Çünkü bir öğrenci, üniversiteyi bitirinceye kadar takriben on yıl gibi bir sürede toplam 700-800 saat yabancı dil öğrenimi görmektedir. Buna rağmen öğrencinin elinde çok az yabancı dil gramer bilgisi kalmaktadır⁶. Yabancı dil öğrenmek isteyenler; bu eksikliği, genellikle özel dil eğitim merkezleriyle veya imkânlar elverirse amaç dilin anadili olarak kullanıldığı ülkede bir müddet öğrenim görmekle gidermektedirler. Bu durum; yabancı dil öğretimi alanında donanımlı öğretmen yetersizliği, öğrenenlerin motivasyon eksikliği, derste kullanılacak araç-gereç ve yöntem yoksunluğu gibi pek çok etmene dayanmaktadır⁷.

Arapça, Türkiye için sadece bir Yabancı dil değildir. Başta Kur'an-ı Kerim ve Hadis-i Şerifler olmak üzere; tefsir, hadis, kelam, fıkıh, usul-u fıkıh, tasavvuf, ahlak, tarih, siyer gibi İslami ilimlerin hemen hemen hepsi Arap dili ile telif edilmiştir.

Türklerin İslam dinini kabul etmelerinden bu yana Arapçayı öğrenmek ve öğretmek, doğrudan doğruya İslam'a hizmet kabul edilmiştir. Türkler, oluşturdukları devletlerin dini, ilmi ve sosyal yönden gelişmesini sağlamak için Arap kökenli âlimleri getirerek medreselerinde hocalık yaptırmışlardır. Türklerin Arapçaya bu denli önem vermeleri, İslam dinine olan hürmet ve bağlılıklarından, bu din mensuplarına olan sevgilerinden kaynaklanmaktadır. Türkler, bu dini seçtikten sonra zengin bir ilim dili olan Arapça üzerine ciddi çalışmalar yapmışlardır⁸. Yazın ve bilim dili olarak Arapçayı kullanmışlardır. Telif edilen birçok eser Arapça yazılmıştır. Hâlihazırda ise kütüphanelerde tozlar altında kalmış, güvelere terkedilmiş, Arap dili ile yazılan binlerce el yazma eserler bulunmaktadır. Ecdadın gözlerinin nuru ve kalemlerinin nefesi olan bu kıymetli yadigârları okuyabilmek, anlayabilmek, onların tecrübelerinden istifade

⁴ Tahsin Aktaş, "Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yeti", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, 2004, s. 45-57.

⁵ Mehmet Nuri Gömleksiz, "Üniversitelerde Yürütülen Yabancı Dil Derslerine İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (1), 2002, 143-158.

⁶ Tarcan, s. 3.

⁷ Gömleksiz, "Üniversitelerde Yürütülen Yabancı Dil Derslerine İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi", s. 143-158; Aktaş, s. 45-57.

⁸ Kenan Yakuboğlu, *Osmanlı Medrese Eğitimi ve Felsefesi*, Gökkuşbu Yayınları, İstanbul 2006, s. 25,26.

edebilmek ve milli-manevi değerlerimizi koruyabilmek için Arapça öğretim ve öğreniminin yaygınlaştırılması gerekmektedir⁹.

Araştırmamızda yabancı dil öğretim tekniklerinden drama tekniğinin Arapça öğretim ve öğrenimi açısından verimli, başarılı, uygun, gerekli bir metot olduğu incelenecektir. Ancak konuya girmeden önce dil, yabancı dil öğretimi ve Arap dili hakkında bazı bilgilere yer verilecektir.

I. DİLİN TANIMI

Dil konusu günümüze değin birçok bilim adamını özellikle içinde bulunduğumuz çağda dilbilimcileri düşündüren bir konu olmuştur¹⁰. Bu yüzden dil ile alakalı birçok tanım yapılmıştır. Bunlardan bazıları aşağıda sıralandığı gibidir.

Dil, her ulusun kendi duygularını ve düşüncelerini, dilek ve şikâyetlerini kendilerine özgü seslerle ifade ettikleri sözcüklerdir. Diller; sözcükler açısından farklılık göstermesine karşın, kullanılan sözcüklerle kastedilen anlam birdir. Her ulusun insanı aynı şeyi isterken farklı seslerle dile getirmektedir¹¹.

Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan bir dizgedir¹². Dil, bir göstergeler sistemidir¹³. Daha geniş ifadeyle dil, sözlü ve yazılı göstergelerden oluşan ve insanları diğer canlı türlerinden ayırt ettiği kabul edilen simgesel bir iletişim sistemidir. Bu sistem belli kurallarla yönetilir ve esasen çok sayıda nedensiz saymaca göstergelerden oluşur¹⁴.

Dil, dil yetisinin toplumsal yönüdür. Toplumsal anlaşma ve bildirişme aracıdır. İnsan, dili kendi dışında ve hazır olarak bulur. Dil, anlamlar yüklü olan göstergelerin (sözcüklerin) oluşturduğu sistemli bir dizgedir. Bu göstergeler belli kurallara göre cümle içinde yerlerini alırlar. Kişi, doğduğu toplumda kuşaktan kuşağa aktarılan kullanım biçimlerini öğrenir ve kullanır. Ancak cümleyi oluşturan göstergelerin yerlerini anlamayı bozacak veya dizgenin bütünlüğüne zarar verecek şekilde

⁹ Mustafa Cemil ve Ahmet Naim, *Mektebi Sultaniye Mahsus Sarf-I Arabî Temrinatı*, Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Mehmet Seyfettin Özege Koleksiyonu, No: 43215/NE., s. 2-5.

¹⁰ Özcan Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, (7. Baskı), Pagem Akademi, Ankara 2012, s. 1.

¹¹ Mustafa b. Muhammed Selim el-Galâynî, *Câmi'ud-Durûs'il-Arabiyye*, (10. Baskı), el-Mektebet'ul-Asriyye, Beyrut 1966, s. 7.

¹² Sabahat Sansa Tura, "Dilbilimin Dil Öğretimindeki Yeri", *Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergisi Dil Öğretimi Özel Sayısı*, 379-380, 1983, 8-17, s. 8.

¹³ Ahmet Tarcan, s. 11.

¹⁴ Erol Mutlu, *İletişim Sözlüğü*, (6. Baskı), Sofos Kıta Basın Dağıtım Yayıncılık, Ankara 2012, s. 77.

değiştiremez. “Anlaşılmak için bir uzlaşmalar bütünü olarak bulduğu dil dizgesine uymak zorundadır.”¹⁵

Dil; sesbilim (fonoloji), yapıbilim (morfoloji) ve tümcebilim (syntax) den oluşan bir sistemdir. Bu sistemin oluşumu daha çok anlamla ilişkilidir¹⁶.

“Dil; düşünce, duygu ve isteklerin bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü çok gelişmiş bir dizgedir.”¹⁷

Yapısal görünümü çok karışık olarak bilinen dil, insan/toplum/kültür ve eğitim bağıntısı içinde kurucu örgüleyici bir öğedir.

Bu tanımlara dayanarak dillerin bazı ortak özellikleri olduğu söylenebilir. Bunlar:

- Dil, bir sistemdir. Belli kalıplara ve kurallara uyar. Kendine has kodlama sistemi vardır.
- Dil, bir iletişim aracıdır. Bu yüzden toplumsal bir işleve sahiptir¹⁸. Aynı zamanda kullanıldığı toplumda kültür aynasıdır.¹⁹
- Dil, bir düşünme aracıdır. Bireyin düşüncesi bildiği ve kullandığı kelime ve kavram oranında gelişme gösterir. Ayrıca dil, insanın düşüncelerini paylaşmak için sahip olduğu eşsiz değeridir.
- Dil, insanlara özgü bir yetenektir. Dili bu derece etkili kullanabilen, öğrenebilen, öğretebilen tek varlık insandır²⁰.

II. ANADİLİ

Anadili: Kişinin anasından, doğduğu evin insanlarından, soyca bağlı bulunduğu topluluktan, içinde doğup büyüdüğü çevreden ilk öğrendiği; duygu, düşünce ve arzularını en iyi şekilde ifade edebildiği dildir²¹. Anadili, onu konuşanın dil bilincini

¹⁵ Oya Adalı, *Anlamak ve Anlatmak*, (2. Baskı), Pan Yayıncılık, İstanbul 2004, s. 20.

¹⁶ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, s. 41.

¹⁷ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim 1-3*, (5. Baskı), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009, I, 55.

¹⁸ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, s. 2.

¹⁹ Aksan, I, 13.

²⁰ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, s. 2-3.

²¹ Ali Püsküllüoğlu, *Türkçe Sözlük*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1995, s. 103; Berke Vardar, N. Güz, M. R. Güzelşen, E. Öztokat, ve O. Senemoğlu, *Başlıca Dilbilim Terimleri*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, Hüsnütabiat Basımevi, İstanbul 1978, s. 16.

belirttiği gibi çocukluk çağından itibaren onda bir dil duygusu da meydana getirir. Bilinçaltında bulunan bir duyguya bağlı olarak anadili zevki oluşur. Anadili, topluluk bilincini yansıtan milli bir değerdir²².

Çocuğun doğumundan okul evresine kadar sürekli onunla konuşan, ona kültürünü belleten, ninniler söyleyen, pırpırlayan, onun ilk öğretmeni olan, şefkatle bağrına basan en önemli varlık anadır. Çocuk, yaşamı boyunca kullanacağı dilin temellerini anasından öğrendiği için anadili diye isimlendirilmiştir. Yani ananın dili, annenin anlaştığı dil, çocuğun annesiyle iletişimini sağlayan dil şeklinde tanımlanabilir²³. Anadil ise, bir ya da birden fazla dilin türemiş olduğu kök dil olarak tanımlanmaktadır²⁴.

III. YABANCI DİL/İKİNCİ DİL

A. Yabancı Dil/İkinci Dil

Yabancı dil ya da yabancı toplum, her şeyden önce bazı hikmetlere binaen Allah'ın dilemesine bağlı bir olgudur. Bunlar, Kur'an-ı Kerim'de şu şekilde ifade edilmektedir.

Ey insanlar! Şüphesiz ki biz, sizi bir erkek ve bir dişiden (Âdem ile Havvâ'dan) yarattık. Birbirinizi tanımanız için de sizi, milletler ve kabileler kıldık. ...²⁵. O'nun delillerinden biri de, gökleri ve yeri yaratması ve lisanlarınızın ve renklerinizin birbirinden farklı olmasıdır. Muhakkak ki bunda, âlimler için kat'î deliller vardır²⁶.

İnsanlar için anadilinden başka olan her dil yabancı dil veya ikinci dil olarak adlandırılır²⁷. Daha geniş bir tanımla yabancı dil; insanların doğduğu, büyüdüğü, yetiştiği ülkede konuşulmayan ancak farklı bir ulusun insanlarıyla iletişim kurmak için öğrenilen veya öğrenilmesi gereken dildir²⁸.

Başkan'a (2006) göre; bir ülkede ya da toplumda kullanılan geçerli anadil dışındaki bütün diller yabancı dil kategorisi altındadır²⁹. Bu durumda yabancı dil,

²² Agop Dilaçar, *Dil, Diller ve Dilcilik*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1968, s. 38.

²³ Cengiz Tosun, "Anadiliyle Amaç Dilin İlişkileri Ve Etkileşim Alanları Üzerine", *Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergisi Dil Öğretimi Özel Sayısı*, 379-380, 1983, 220-226, s. 220.

²⁴ Vardar ve diğerleri, s. 16.

²⁵ 49, Hucurat, 13.

²⁶ 30, Rum, 22.

²⁷ Erdal Ceyhan, *Yabancı Dil Öğretimi Teknolojisi*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul 2007, s. 35.

²⁸ Ceyhan, s. 71.

²⁹ Özcan Başkan, *Yabancı Dil Öğretimi İlkeler ve Çözümler*, Multilingual, İstanbul 2006, s. 194.

oluşum süreci itibariyle anadille farklılık göstermektedir. Yabancı dil öğrenme süreci genellikle anadil ediniminden sonra başlar. Örneğin, Arapça öğrenecek kişi anadilinde iletişim kurabilecek seviyede olması gerekmektedir³⁰.

B. Yabancı Dil Öğrenimi

Bir problemi çözmekteki ilk adım, onun tanımlanmasıdır. Öyle ise öğrenme kavramının anlaşılması, yabancı dil öğrenimi ile ilgili soruların cevaplanmasında ilk adım olabilir³¹.

Öğrenme; ihtiyaçları karşılamak, etkinliği artırmak, koşullara daha iyi uyum sağlayabilmek, belirsizliği yenmek veya gidermek için tahmin yürütebilmek, rekabet edebilmek, kendimize ve başkalarına karşı sorumlulukları yerine getirebilmek, potansiyeli en iyi şekilde kullanabilmek için insanın doğuştan sahip olduğu ve hayatın akışıyla geliştirilebilen, bilgi, beceri ve davranışlar kazanma yeteneğidir³².

Öğrenme; “gözlem ve algılama”, “anlama ve yorumlama”, uygulama veya sinama” ve “yansıtma” dan oluşan dört temel süreçte tam olarak gerçekleşir. Süreçlerden herhangi birisinde bir kesinti söz konusu olduğunda bilgi de o noktaya denk gelen bilme düzeyinde kalır³³.

Dil öğrenimi: Bireyin ikinci veya yabancı bir dilde dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini kazanma; dilbilgisi ve kelime bilgisine sahip olma faaliyetidir. Daha öz bir tanımla kişinin anadilinden farklı bir dille etkileşim ve iletişim kurma amacıyla geçirdiği süreçtir. Dil öğrenim süreci; hedef dilin kültürü, sosyal durumu ve toplum yapısı hakkında kazanımlar gibi sonuçları beraberinde getirmektedir³⁴.

Yabancı dil öğrenimi, “*anadilde dilsel gelişimini tamamlamış bireyin ikinci dilin göstergelerini anlamlı kılma çabasıdır.*” Farklı bir söylemle; “*Yabancı dil öğrenmek silinmez olan ilk yapıdan hareketle diğer dilleri keşfetmektir.*” Çocukların dil öğrenim sürecini dikkate alan bazı yöntemler yabancı dil öğreniminin birbirini takip eden şu dört süreçte gerçekleştiğini savunmuşlardır. Bunlar:

³⁰ Nevide Akpınar Dellal, *Çocuklara Yabancı Dil Eğitimi ve Dil Edinimi - Nedir? Niçin? Nasıl? -*, Çanakkale Kitaplığı Akademi, İstanbul 2011, s. 115.

³¹ Tarcan, s. 47.

³² Ramazan Yıldırım, *Öğrenmeyi Öğrenmek*, (7. Baskı), Sistem Yayıncılık, İstanbul 2003, s. 6-14.

³³ Yıldırım, s. 32.

³⁴ Selami Aydın, Gencer Elkılıç ve Şahin Gök, *İngilizce öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme*, Bakanlar Matbaacılık, Erzurum 2001, s. 4.

1. Dinleme
2. Konuşma
3. Okuma
4. Yazma³⁵.

Ancak bu yöntemlerin gözden kaçırdıkları çok önemli bir husus vardır. O da dinleme ile konuşma süreçleri arasında gerçekleşen beynin üstlendiği içsel anlama sürecidir. Zira dinlemeden sonra konuşma sürecinin başlaması tamamen beynin içsel anlamasına bağlıdır. Beyin, kulak kapısından giren sesleri anlar, biriktirir, anlamlandırır sonra uygun yer ve zamanda anlamlı sesler olarak dil aracılığıyla dışarı çıkarır. İkinci dil öğretiminde, dinleme işleminden hemen sonra konuşma eyleminin gerçekleşmesini beklemek doğru bir metot değildir. Öğrencilere, dinleme ve konuşma süreçleri arasında; sesleri tanıma, içsel anlama, biriktirme, anlamlandırma, öğrendiklerini uygun şekilde kullanma fırsatının verilmesi gerekmektedir. Öyle ise bu sıralamanın şu şekilde olması gerekir³⁶.

1. Dinleme
2. İçsel anlama
3. Konuşma
4. Okuma
5. Yazma.

Bir dilin, evreni nasıl gördüğünü ve nasıl anlattığını öğrenmek isteyen, kendi benliğini o dile çevirmeli, dikkatini onda yoğunlaştırmalıdır³⁷. Çünkü yabancı dil öğreniminde önemli bir aşama da kelime ile nesne arasında, cümle ile olay veya eylem arasındaki bağın keşfedilmesi ve onun amaç dilde nasıl ifade edildiğinin bilinmesidir³⁸. Bu ise doğrudan doğruya öğrenen kişinin bunları merakıyla ve öğrenme işlemine olan katkısıyla alakalıdır³⁹. Daha öz bir ifadeyle yabancı dil öğreniminde; “*aşk olmayınca meşk olmaz.*”⁴⁰

³⁵ Tarcan, s. 8-49.

³⁶ Tarcan, s. 9, 10.

³⁷ Nermi Uygur, *Dilin Gücü-Denemeler-*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1997, s. 86.

³⁸ Tarcan, s. 18.

³⁹ Ömer Demircan, *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*, (5. Baskı), Der Yayınları, İstanbul 2013, s. 227.

⁴⁰ Ömer Asım Aksoy, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1 Atasözleri Sözlüğü*, İnkılap Yayınları, İstanbul 1998, s. 157.

C. Yabancı Dil Öğrenmenin Gerekliliği

Bugün yeryüzünde farklı toplumlar tarafından konuşulan dillerin sayısını net olarak tespit etmek olanaksız gözükmemektedir. Dil bilginleri sözcüklerin ve tümcelerinin kuruluş düzenlerini araştırarak dillerin özelliklerini ortaya koymaya çalışmışlardır. Aralarında kesin sınırlar bulunamamakla birlikte, bugün dünyada konuşulan dillerin sayısının 2500-3500 civarında olduğu tahmin edilmektedir⁴¹.

Dillerin bu denli çeşitlilik gösterdiği dünyada uluslararası ilişkilerin gittikçe artmasıyla ulusların birbirleriyle iletişim kurma gereksinimi, yabancı dil öğrenme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Toplumların ikinci dil seçimini etkileyen bazı nedenler vardır. Bunlar; o dilin konuşulduğu ülkenin politik ve ekonomik durumu, askeri sözleşmeleri, tarihsel, kültürel ve ticari ilişkileridir⁴².

Türkiye bölgesel ve siyasi konumu itibariyle çok kritik bir yerde bulunmaktadır. Asya ile Avrupa hatta Afrika kıtaları arasında kilit konumda bulunmasından dolayı birçok ülkeyle politik ilişkiler kurup antlaşmalar imzalamış, ekonomik ve kültürel ilişkilere önem vermiştir. Bugün Türkiye, Birleşmiş Milletler örgütü başta olmak üzere Avrupa Konseyi ve daha birçok uluslararası kuruluşa üyedir⁴³. Türkiye'nin uluslararası platformda bu kadar yoğun ilişkilerinin olması, bu ülke halkının yabancı dil öğrenme ihtiyacını daha da artırmıştır. Bu ise okul programlarında bu alanla ilgili derslere ağırlık verilmesine sebep olmuştur⁴⁴.

Dil, dünyadaki bilimsel gelişmeleri izleyebilmek için çağdaş uygarlığa açılan bir penceredir⁴⁵. Yabancı dil bilmek, insana kendi anadiliyle tanımladığı dünyadan daha büyük ve farklı dünyaları tanıma olanağı sağlar. İkinci bir dili bilmek, farklı bir kültüre kapı açar; ne kadar iyi bilinirse, o dilin kültürüne girmek, halkının duygu ve düşüncelerini anlamak, hatta onlarla ticari bağlar kurmak o kadar kolay olur⁴⁶.

⁴¹ Niyazi Akşit, *A'dan Z'ye Kültür ve Tarih Ansiklopedisi 1-2*, Yeni Şafak Gazetesinin Kültür Armağanı, İstanbul 2004, I, 183.

⁴² Demircan, s. 3.

⁴³ Demirel, s. 3.

⁴⁴ Demircan, s. 3.

⁴⁵ Tahsin Aktaş ve Bahar İşigüzel, *Erken Yaşlarda Oyunlarla Yabancı Dil Öğretimi Kuram ve Uygulama*, Nevşehir Üniversitesi Yayınları, Ankara 2013, s. 31.

⁴⁶ Graham E. Fuller, *Yabancı Dil Nasıl Öğrenilir*, (t.y.), (Çev.: Zafer Avşar), Avesta Yayınları, İstanbul 2001, s. 16-18.

D. Yabancı Dil/İkinci Dil Öğretimi

Dilbilimciler, yabancı dil öğretimi ile ilgili teknikleri geliştirmek için öncelikle bireyin anadilini nasıl öğrendiğini çözmeye çalışmışlardır. Bu çalışmayla ikinci dilin daha kolay nasıl öğrenileceğini araştırmışlardır. Genel olarak anadilin öğrenimi ile ilgili dilbilimciler arasında görüş birliği bulunmamaktadır. Ancak en çok kabul gören görüş, her çocuğun dünyaya geldiğinde bir dil öğrenmeye kabiliyetinin var olduğudur. Bunun kendi ırkının dili olması şart değildir⁴⁷.

Yabancı dil öğretimi ve öğrenimi artık günümüzde herkesi ilgilendiren zorlu, çoğu zaman zorunlu bir uğraştır. Anne ve babalar her ne kadar yabancı dil öğrenmeseler de dolaylı olarak ilgilenirler. Çünkü okula devam eden çocuklarının derslerinden birisi yabancı dildir⁴⁸. Uzmanlar, yabancı dil öğretimde en etkili yolu bulmak için çeşitli yöntem, yaklaşım ve teknikler geliştirmişlerdir.

Geleneksel dilbilgisi-çeviri yöntemi uzun zaman kullanılmıştır. Daha sonraları dilbiliminde ve öğrenme psikolojisinde görülen gelişmeler ile değişik yaklaşım ve teknikler bulunmuştur. 1930'larda sözlü anlatımın öğretilmesinin önem kazanmasıyla dolaysız yöntem ve kulak-dil alışkanlığı yöntemi yaygın bir şekilde kullanım sahasına girmiştir. Son yıllarda ise iletişimci yöntemle ağırlık verilmiştir⁴⁹. Dilin birincil işlevinin insanlar arası iletişimi sağlamak fikri, yabancı dil öğretiminde temel dayanak noktası olmuştur. Böylece iletişimsel yaklaşım dil öğretiminde en çok kullanılan yöntem olmuştur. Değişen koşullar, yabancı dil öğretimindeki amaçlarda ve bu amaçlara yönelik yeni yöntemlerin ortaya çıkmasında önemli rol oynamıştır⁵⁰. Şimdi biraz da bu yöntemler üzerinde duralım.

E. Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri

1982 Ekim ayında Avrupa konseyi ile milli eğitim bakanlığının birlikte düzenledikleri yabancı dil öğretim programları konulu seminerde belirlenen belli başlı yöntemler şu şekilde sınıflandırılmıştır⁵¹.

⁴⁷ Tarcan, s. 25.

⁴⁸ Demircan, s. 9.

⁴⁹ Demirel, Yabancı Dil Öğretimi, s. 35; Çevik, s. 14; Gömleksiz, s. 143-158.

⁵⁰ Nilüfer Tapan, "Yabancı Dil Eğitiminin Önemi", *Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim*, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları 1, Cem Yayınevi, 1990, 199-206, s. 200.

⁵¹ Demirel, Yabancı Dil Öğretimi, s. 35.

Dilbilgisi-çeviri yöntemi
 Düzvarım yöntemi (direkt yöntem)
 Kulak-dil alışkanlığı yöntemi
 Bilişsel öğrenme yaklaşımı
 Doğal yöntem
 İletişimci yaklaşım
 Seçmeli yöntem

Bu yöntemler uygulamada birbirinden farklı olmalarıyla beraber aynı duyu organlarını kullanırlar. Zira dili oluşturan etmenler; kulağa ve göze hitap eder, beyin süzgecinden geçer, dilden dökülürler. Fark, bu duyu organlarını kullanma sırası ve yoğunluğundadır. Mesela işitsel-dilsel yöntemde en çok kullanılan organlar kulak ve dildir, göz daha az kullanılır. İletişimci yöntemde göz, daha ilk andan itibaren kullanılır. Ayrıca her yöntem, -özelliğine göre- farklı dil becerilerinin gelişimini sağlar. Örneğin; dilbilgisi-çeviri yöntemi öğrenciye okuduğunu anlama imkânı sunarken, işitsel-dilsel yöntemde öğrenci dinlediğini anlama becerisini geliştirir.

Yöntemlerin duyu organlarını kullanma şekli de farklılıklar göstermektedir. Örneğin; direkt yöntemde, öğretmen ve arkadaş gibi canlı varlıklar dinlenirken; audio-visual yöntemde, radyo ve televizyon gibi elektronik cihazlar dinlenir. Farklardan birisi de yöntemlerin duyu organlarını kullanma sırasıdır. Örneğin; işitsel-dilsel yöntemde başlangıçta kulak yoğun olarak kullanılırken, işitsel görsel yöntemde kulak ve göz ilk zamanlardan itibaren kullanılmaya başlanır⁵².

1. Dilbilgisi-Çeviri Yöntemi

Tarihçe

Dilsel yaklaşımlardan sözcük ve dilbilgisi kurallarının öğretimini hedefleyen ve daha çok yazılı dile yönelik olan biçimsel yaklaşımın bir sonucu olarak ortaya çıktığı söylenmektedir⁵³. Başlangıçta batıda Latince doğuda Arapça öğretiminin etkisiyle geliştirilmiş ve ortaçağdan günümüze kadar kullanılmıştır⁵⁴. Öğrenci, okuduğunu

⁵² Tarcan, s. 7-8.

⁵³ Demircan, s. 160.

⁵⁴ Mehmet Hengirmen, *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri ve Tömer Yöntemi*, (2. Baskı), Engin Yayınevi, Ankara 1993, s. 17.

anlama ve yazılı ifade becerisini geliştirme olanağı bulur⁵⁵. Bu yöntemde, doğruluk ve kesinlik esastır. Çeviride, öğrencilerin en üst seviyelere gelmeleri istenir. Dilbilgisi-çeviri, dili araştırmanın bir yoludur ve dilbilgisi kurallarının detaylı olarak incelenmesi, bu yöntemde ilk adımdır. Daha sonra bu kuralları hedef dille anadil arasında karşılıklı tercüme faaliyetinde etkin kullanım gelir⁵⁶. Dilbilgisi kuralları, günlük hayatta kullanım imkânı olmayan yapay cümlelerle örneklendirilir⁵⁷.

Dilbilgisi-çeviri yöntemi, 19. yüzyıla kadar okullarda kullanılmıştır. O zamana kadar okullarda yürütülen yabancı dil öğretiminde amaç, hedef dilden anadile çeviri yapmak olmuştur⁵⁸. Bu yöntem, 1950'lere kadar etkin olarak kullanılmıştır⁵⁹.

Yöntemin kullanım özellikleri

- ✓ Gramer, tümdengelim yoluyla öğretilir⁶⁰.
- ✓ Dil kurallarının öğretilmesi esastır. Okutulan metinlerde dilbilgisi kuralları gösterilir. Gramerin öğrenilmesi daha çok metinlerin incelenmesi sonucu olur.
- ✓ Öğretimde daha çok anadili kullanılır.
- ✓ Öğrencilerin sözcük dağarcıklarının geliştirilmesi önemlidir. Bunun için okutulan metinlerdeki yeni kelimeler liste yapılarak öğrencilere dağıtılır ve kelimelerin ezberlenmesi istenir.
- ✓ Zor ve karışık olan dilbilgisi kalıpları, en ince ayrıntısına kadar öğretilir. Öğretim, sözcük çekimlerinin gösterilmesi, kuralların birbirinden bağımsız cümlelerde işlenmesi ve çeviri yapılmasıyla başlar.
- ✓ Gramer; sözcükleri düzgün kullanıp, anlamlı ve düzgün cümleler oluşturmanın kurallarıdır. Bu yüzden öğretim, cümle kalıpları ve çekimler üzerinde yoğunlaşmıştır.
- ✓ Önce okuma sonra çeviri yapılır. Başlangıçta kolay metinler çevrilir. Dilbilgisi kurallarının öğrenilmesiyle metinler giderek zorlaştırılır.
- ✓ Metinler, gramer analizi açısından incelenir. Bu, bir alıştırma niteliğindedir. Metnin içeriğine önem verilmez.
- ✓ Alıştırmalar, birbirinden bağımsız cümleleri anadile çevirmek için yapılır.

⁵⁵ Tarcan, s. 7.

⁵⁶ Çevik, s. 14-15.

⁵⁷ Demircan, s. 166.

⁵⁸ Demirel, s. 36.

⁵⁹ Mehmet Nuri Gömleksiz, "Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler ve Yöntem Sorunu", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 2000, 253-264, s. 253.

⁶⁰ Çevik, s. 15.

- ✓ Telaffuza önem verilmez. Sözlü anlatıma yönelik alıştırmalar yapılmaz⁶¹.

2. Direkt Yöntem (Düzvarım Yöntemi)

Tarihçe

20. asrın başlarında düzvarım yöntemi ağırlıklı olarak kullanılmıştır. 1898 yılında Viyana’da düzenlenen yabancı dil öğretmenleri kongresinde bu yöntemi uluslararası düzeyde yaygınlaştırmak için diyalog öğretimi yapılması ve gösteri tekniğinden yararlanılması öngörülmüştür. 1950’lere gelindiğinde dilbilgisi-çeviri yöntemine bir tepki olarak dünyada ve Türkiye’de kullanımı yaygınlaştırılmıştır⁶².

Direkt yöntemle öğrenci, dinlediğini anlama ve sözlü ifade becerilerini geliştirir⁶³. Görerek öğrenme ve örneklendirme bu yöntemin başarısında etkili olan en önemli faktördür. Öğretmen bu yöntemi kullanırken başlangıçta sınıftaki nesnelerin adlarını nesne ile kavram arasında dolaysız bir ilişki kurarak söyler. Dilbilgisi-çeviri yönteminde nesne ile kavram arasına ayrı bir öge girer ve dolaysız bağlantıya mani olarak öğrenme olayı güçleştirir⁶⁴. Aşağıda verilecek örnekte de görüleceği üzere nesne ile sözcük dolaysız ilişkilendirilmektedir.

→ السُّورَةُ الذِّكْرِ

Ancak dilbilgisi-çeviri yönteminde ilişki dolaylı olmaktadır. Örneğin:

→ akıllı tahta → السُّورَةُ الذِّكْرِ

Yöntemin kullanım özellikleri

- ✓ Derslere diyalogla veya kısa bir fıkra anlatımıyla başlanır.
- ✓ Önce sözlü öğretim yapılır. Bundan dolayı gramer ve yeni sözcükler sözel olarak öğretilir.

⁶¹ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, s. 36-37.

⁶² Çevik, s. 15.

⁶³ Tarcan, s. 7.

⁶⁴ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, s. 38, 39.

- ✓ Sözcükler, görsel araçlarla tanımlamalarla ya da pandomimle öğretilir.
- ✓ Dilbilgisi kurallarının göze hitap ederek, görsel araç-gereçlerle belli bir ortamda anlatılması istenir.
- ✓ Amaç dilin yoğun bir şekilde kullanılması önemli yer tutar.
- ✓ İlk etapta telaffuz öğretimine önem verilir. Yeni dilbilgisi yapıları sürekli dinleme ve tekrar yaptırılarak öğretilir.
- ✓ Ders esnasında anadil kullanılmaz ve çeviri yapılmaz.
- ✓ Öğretmenin hedef dili çok iyi düzeyde bilmesi ve konuşması gereklidir.
- ✓ Okuma metinleri öğrenilen dilin kültürüyle yaşamıyla alakalıdır. Metinler, dilbilgisi kurallarının pekiştirmesi için okutulmaz daha çok edebi zevk için okutulur.
- ✓ Öğretmen ile birlikte öğrenciler de derste aktiftirler⁶⁵.

3. Kulak-dil Alışkanlığı Yöntemi (İşitsel-Dilsel Yöntem)

Tarihçe

1940'lı ve 50'li yıllarda ortaya çıkan bu yöntem, davranışçı psikologlarla yapısalcı dilbilimcilerin fikirlerinin etkisi altında kalmıştır. Bu yöntem Fries ve Lado tarafından kolej öğrencilerinin yabancı dil öğrenmeleri için geliştirilmiştir. Michigan Yöntemi ile Michigan üniversitesinin geliştirdiği Ordu Yöntemi'nin bir benzeri olarak kabul edilmektedir. Amerikan ordusu; askeri üsler kurduğu ülkelerde kullanılan dilleri ordu birliklerine öğretmek zorunda kalır. Bilinen yöntemlerle yabancı dil öğretiminde başarısız olunca üniversitelerin, özellikle Michigan üniversitesinin yardımlarıyla geliştirilen ordu yöntemi okullarda uygulanmış ve başarı sağlanmıştır. Bu yöntem sayesinde yoğunlaştırılmış dil programlarıyla kısa sürede yabancı dil öğretilenmiştir. Daha sonraları okul ortamlarında uygulanmaya başlanan bu yönteme kulak-dil alışkanlığı yöntemi denilmiştir⁶⁶.

Bu yöntemin savunucuları yabancı dil öğretiminde, dilbilgisi-çeviri yönteminin etkili olmadığı görüşündedirler. Onlara göre dilin doğal öğrenimi önce dinleme ile başlayıp konuşma ile devam eder daha sonra okuma ve yazma gelir⁶⁷.

“Dilin sözlü yönüne -dinlediğini anlama ve konuşma becerilerine- öncelik tanıyan, bu becerileri davranışçı öğrenme yorumlarından yararlanarak diyaloglar ve

⁶⁵ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, s. 40.

⁶⁶ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, s. 40,41

⁶⁷ Hengirmen, s. 24.

*yoğun sözlü alıştırmalar kullanarak dil yapılarını belli bir sıraya göre öğretmeyi amaçlayan bir yabancı dil öğretim yöntemidir.*⁶⁸

Kullanım özellikleri

- ✓ Yeni yapılar diyalog şeklinde öğretilir, bağlamda değişiklik yapılmaz.
- ✓ Yapılar sırayla ve tek tek öğretilir.
- ✓ Tekrar taklit ve ezber önemlidir. Doğru dönütlerin tekrar ile iyice pekiştirilmesi sağlanır. Bol alıştırma yaptırılır.
- ✓ Dilbilgisi açıklaması neredeyse hiç yapılmaz. Gramer, tümevarım yoluyla öğretilir.
- ✓ Öğrenme; dinleme, konuşma, okuma ve yazma sırasını izler. Ancak yoğunluk ilk ikisine verilir.
- ✓ Sözcükler bağlam içerisinde öğretilir.
- ✓ Dil laboratuvarları ve teyp sıklıkla kullanılır.
- ✓ Dersin başında mekanik alışkanlık ve biçime dayalı ön okuma için öğrencilere süre verilir.
- ✓ Telaffuz ve tonlama önemlidir.
- ✓ Hedef dilin kültürel yapısı öğretilir.
- ✓ Dilin devamlı değişim içinde olduğu vurgulanır⁶⁹.

4. Bilişsel Öğrenme Yöntemi

Tarihçe

Bu yöntem, bilişsel öğrenme kuramcılarının Ausubel ile ünlü dilbilici Chomsky'nin fikirlerinin etkisiyle ortaya çıkmıştır. Chomsky, 1957 yıllarında dil öğrenimine yeni boyutlar getirmiştir. Dilde kullanım olasılığı olan tümceleri üretmeye yönelik öğretim tasarısını hayata geçirmiştir. Bu görüş, bilişsel öğrenme yaklaşımının temelini teşkil etmektedir⁷⁰. Ausubel (1968) ise bilişsel öğrenme yöntemini “*yeni bilgilerin depolanması ve eski bilgilerin yeni anlamlar ve bağlar kazanması*” şeklinde açıklıyordu. “*Bilişsel öğrenme kuramında temel ilke öğrenmenin anlamlı olması ve etkin ussal işlemler sonucu oluşmasıdır.*”⁷¹

⁶⁸ Demircan, s. 211.

⁶⁹ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, s. 44, 45.

⁷⁰ F. Özden Ekmekçi, “Yabancı Dil Eğitimi Kavran ve Kapsamı”, *Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergisi Dil Öğretimi Özel Sayısı*, 379-380, 1983, 106-115, s. 107.

⁷¹ Demircan, s. 227.

Anlamalı öğrenme, yeni öğrenilenlerin daha önce öğrenilmişlerle bütünleşmesiyle elde edilir. Önceki bilgiler tam hazmedilmeden yeni öğrenmeye geçilmemelidir. Bu yöntemde dil öğrenimi, düşünme doğrultusunda ele alınır. Öğretmen sürekli alıştırmaları tekrarlatan değil, dili düşünerek dil öğrenmeyi kolaylaştıran, zevkli hale getiren bir rehberdir⁷².

Kullanım Özellikleri

- ✓ Dil; bir alışkanlık geliştirme değil, kuralların bilinçli olarak öğrenilmesidir.
- ✓ Telaffuz öğretimi için farklı bir öğrenme etkinliği yapmaya gerek yoktur.
- ✓ Özellikle duyduğunu anlama becerisinin geliştirilmesi çok önemlidir.
- ✓ Hem grup çalışması hem de bireysel eğitim desteklenmelidir.
- ✓ Dilbilgisi kuralları hem tümevarım hem de tümdengelim yöntemi uygulanarak belletilmelidir.
- ✓ Dört temel dil becerisi, önemine göre eşit bir şekilde geliştirilmelidir.
- ✓ Anadil kullanılabilir, çeviri yapılabilir.
- ✓ Öğretim bütünlük arzetmelidir.
- ✓ Öğrencilerin hepsi aynı şekilde öğrenemediklerinden, -ihtiyaç nispetinde- görsel işitsel araçlardan ve diğer tekniklerden faydalanılmalıdır.
- ✓ Anadili ve hedef dilin her ikisinde de kültürel yeterlilik ideal amaçtır.
- ✓ Öğretmen-öğrenci iletişimi, iyi bir öğrenme ortamı için çok önemlidir. Öğretmen; kesin yetkinin temsil edildiği merci değil, öğrenmeyi kolaylaştıran bir rehberdir⁷³.

5. Doğal Yöntem

Tarihçe

İnsan gelişimi ile öğretim kuramı arasında bir bağ kurulması sonucunda ortaya çıkan bu yöntem, yabancı dilin anadiline benzer bir şekilde öğretilmesi ve öğrenilmesi gerektiğini savunmaktadır. On dokuzuncu yüzyılda L. Sauvenur, yabancı dil öğretiminde sözel yetiyi geliştiren farklı bir yaklaşımı, 1860 sonlarında Boston'da açtığı

⁷² Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, s. 45.

⁷³ Demircan, s. 228.

dil okulunda uygulamıştır. Daha sonraları bu yaklaşım *doğal yöntem* olarak literatüre girmiştir⁷⁴.

Doğal yöntem, “*yabancı dil öğrencilerine başından itibaren yalnızca öğretmenin kendi anadili olan hedef dili kullanarak sürekli konuşma yoluyla iletişim kurmak ve bu etkileşimi birbirleriyle bir metin oluştururcasına bağlantılı ama dilbilgisi açıklaması yapılmaksızın anlaşılabilir olacak ölçüde yalın bir cümle dizisiyle gerçekleştirmek*” olarak tanımlanmaktadır⁷⁵.

Kullanım özellikleri

Demirel, bu yöntemin özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır.

- ✓ “Öğretmen konuşur, öğrenci dinler.”
- ✓ Öğretimde hedef dil kullanılır.
- ✓ Söylenenlerin anlaşılması için mimik hareketleri kullanılır veya açıklamalar hedef dil kullanılarak yapılır. Sözcük öğretiminde varsa eş anlamlılar (müradifler) öncelikle kullanılır.
- ✓ Öğrenci, duyduğunu anlamlandıramasa dahi tekrar eder.
- ✓ Telaffuz, taklit yoluyla ya da sesli okuma yaptırılarak öğretilir.
- ✓ Çocuk, anadili öğrenirken nasıl aktifse amaç dilde de aynı aktifliği göstermelidir. Yanlışlar öğretmen tarafından düzeltileceği için hata yaparım endişesi olmadan kendini konuşmaya zorlamalıdır. Öğrencide çekingenlik varsa günlük konuşma metinleri ezberletilmelidir.
- ✓ Dil öğrenimi, doğal olarak her şeyden önce sözcük öğrenimi olduğundan öğrenciye hedef dilde sıklıkla kullanılan kelimeler seçilerek öğretilir.
- ✓ Orta zorluktaki kelimeler öğretilir, bu da bireyin okuma-anlama yetilerinin doğal olarak olgunlaşmasına sebep olur.
- ✓ Sözcükler cümle içinde kullanılır ve belletilir. Böylece öğrenci, kelimelerin semantik genişliğini kolayca fark eder.
- ✓ Konular, anadile başvurulmadan açıklanabilir. Metinden çeviri yapılmaksızın anlam çıkarılabilir⁷⁶.

⁷⁴ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, s. 46-48.

⁷⁵ Demircan, s. 163, 164; Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, s. 46.

⁷⁶ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, s. 47, 48.

6. İletişim Yöntemi

Tarihçe

Son yıllarda toplumbilimciler ve sosyodilbilimciler, farklı bir yaklaşım sergileyerek dilde iletişim boyutunun da varlığından söz etmişlerdir. Herhangi bir dille iletişim kurmak için birey, o dilin kurallarının yanı sıra bazı kullanım ve konuşma kurallarına da ihtiyaç duyacağı kabul edilmiştir⁷⁷.

Bu yönetime göre dil öğrenmenin amacı yazılı ve sözlü iletişim kurabilmektir⁷⁸. Dil, kurallardan çok bir iletişim aracıdır. Kelimeler ve cümleler, iletişimin sağlanmasında birer araçtır. Bu yüzden kavramların öğrenilmesi ve kullanılması çok önemlidir. Sağlıklı bir iletişimin kurulması için dilin iyi düzeyde bilinmesi gerekir. Bu yöntemin savunucuları kurallara uygun cümle kurabilmeyi son aşama olarak kabul ederler. Öğrencinin geçirdiği zihinsel süreç, dil öğrenim esnasında dikkate alınması gereken en önemli noktalardan biridir. Öğrenciler, kalıpları ezberlemek yerine öğrendiklerini anlamaya ve kavramaya yönlendirilirler. Anladığı ve kavradığı kalıpları uygulamada kullanıyor hale gelebilmesi, dil öğreniminin amacını teşkil eder. İletişim; öğrencinin cümleleri sıraya dizip söylemesi değil, cümlelerle sorular sorabilmesi, bir fikri açıklayabilmesi, savunabilmesidir. Cümle kurarken gerek duyulan önemli kaideleri bilmek, o dili bilmenin sadece bir yönüdür. Bunun, iletişim sürecinde kullanılan cümlelerin hangi anlamlara gelebileceğinin bilinmesiyle takviye edilmesi gerekir. Hedef dilde öğrenilen bilgiler bilgi dağarcığı olarak bırakılmaması, anadilde olduğu gibi günlük hayatta uygulanabilir olmasının hedeflenmesi bu yöntemin en önemli özelliklerindendir⁷⁹.

Kullanım Özellikleri

- ✓ Öğrenci için anlamlı ve lüzumlu olan yazılı ve sözlü iletişim aktivitelerine ağırlık verilir.
- ✓ “Öğretim öğrenci merkezlidir”.

⁷⁷ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, s. 48.

⁷⁸ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, s. 48. (Sabri Koç, “BAYDÖ’de Öğrencilerin Dil Gereksinimlerinin Saptanması: İşlevsel İletişimsel Yaklaşım” *İzlem Yabancı Dil Öğretimi Dergisi*, 3 1979,41-49, s. 43’ten naklen)

⁷⁹ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, s. 49, 50.

- ✓ “Öğretim etkinlikleri; daha çok karşılıklı diyalog, grup çalışması, benzetim, problem çözme ve eğitsel oyunlarla öğrenime dayanır”.
- ✓ Öğretim için hedef dilde yazılmış, günlük hayatta kullanılabilen özgün metinler kullanılır.
- ✓ Öğretmen, hem anadilde hem de amaç dilde yeterli olmalıdır.
- ✓ Öğretmenin görevi, öğrencilere amaçlarına uygun iletişim becerileri kazandırmaktır⁸⁰.

7. Seçmeli Yöntem

Tarihçe

Bu yöntem, yöntemler karması veya yöntem çeşitliliği olarak tanımlanmaktadır. Seçmeli yöntemde öğretim faaliyeti, öğretmenin -duruma göre- her yöntemden istifade etmesiyle gerçekleşir. Örneğin; kelime öğretiminde düzvarım yöntemi, dilbilgisi kurallarını öğretmede bilişsel yöntem, sözlü ifade becerisinin geliştirilmesinde iletişim yönteminin kullanılması gibi⁸¹. Diğer bir söylemle, ikinci dil öğretiminde varılmak istenen amaçların önceden saptanması ve amaca uygun yöntemlerin seçilmesidir⁸².

Bu yöntemin uygulamada başarılı olabilmesi için yabancı dil öğretimiyle ilgili genel ilkeler, tutumlar ve araştırmalardan çıkan sonuçları öğretmenlerin çok iyi bilmeleri ve kullanmaları gerekmektedir. Bunlar; seçmeli yöntemin kullanım özellikleri olarak aşağıya aktarılmıştır⁸³.

Kullanım Özellikleri

- ✓ Dil öğrenimi anlamlı olmalı ve gerçek hayattan kopuk olmamalıdır.
- ✓ Çeviri, özel bir dil becerisidir, başlangıç seviyesindeki öğrenciler için uygun bir yaklaşım değildir. İlk bakışta yararlı gibi görünse de uzun vadede olumsuz etkilerinden kurtulmak güç olmaktadır.
- ✓ İhtiyaç duyulduğunda anadile başvurulabilir ancak öğretim, amaç dille yapılmalıdır.

⁸⁰ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, s. 51.

⁸¹ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, s. 58.

⁸² Hikmet Sebüktekin, “Yabancı Dil Öğretiminde Yöntem”, *Boğaziçi Üniversitesi Dergisi*, 1, 1973, 95-100, s. 98.

⁸³ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, s. 58, 59.

- ✓ Mekanik tekrarlara az, anlamlı ve iletişime yönelik alıştırmalara çok zaman ayrılmalıdır.
- ✓ Yüksek sesle okumak, kelimeleri okumayı ilerletmesine rağmen okuduğunu anlama ve düzgün konuşma açısından faydalı değildir.
- ✓ Sözcük öğrenimine, erken başlanılmalı ve anlamlı cümleler içinde kullanılmalıdır.
- ✓ Okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi ertelenmemelidir. Temel dil becerileri öğrenci hazır olduğunda öğretilmelidir.
- ✓ Bir seferde bir yapı öğretilmeli ve tam hazmedilmeden diğerine geçilmemelidir.
- ✓ Herhangi bir ders veya program uygulamasında ilk olarak ne öğrenilmesi gerektiğinin tespit edilmesi gerekir.
- ✓ Her dersten önce öğrencilere ne öğrenecekleri ve niçin öğrenecekleri anlatılmalıdır.
- ✓ İletişim yeterliliğini kazanmada kullanılan materyal, doğru ve kullanılabilir olmalıdır.
- ✓ Dil öğreniminde; jest ve mimikler, ses tonu, vurgu, kültürel tavırlar gibi sözel olmayan iletişim tarzları dikkate alınmalıdır.
- ✓ Dil öğrenimi ve güdülenme arasında doğrudan bir ilişkinin olduğu unutulmamalıdır.
- ✓ *Öğretim etkinlikleri basitten karmaşığa, somuttan soyuta, bilinenden bilinmeye doğru olmalıdır.*
- ✓ Sınıf içinde bireysel farklılıklar göz ardı edilmemelidir.

IV. ARAP DİLİ VE ÖZELLİKLERİ

A. Arap Dili

Arap dili -Arapça-; dilsel etkileşimin zaman içerisinde örgütlenerek, kültürel ürünlerle bütünleşmesiyle Arap toplumunda oluşan ve o topluma özgü iletişim sağlama aracı haline gelen bir iletişim sistemidir. Bu sistem kuşaktan kuşağa gelişim ve değişimler geçirerek, Arap toplumunun geçmişiyle geleceği arasında bir köprü, kültür ve milli varlığı için bir koruyucu olmuştur. Arapça, edebiyat ve iletişim yönüyle köklü bir yapıya sahiptir. Günümüzde de birçok Arap ülkesinin resmi dilidir⁸⁴.

⁸⁴ Candemir Doğan, *Arapça Öğrenim ve Öğretim Kılavuzu*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2011, s. 15, 16; el-Galâyinî, s. 7.

B. Arapçanın Temel Özellikleri

Her dilin kendine ait özellikleri bulunduğu gibi Arapçanın da kendini ayrıcalıklı kılan bazı özellikleri bulunmaktadır⁸⁵. Bunlar:

Kaynak yönü: Arapça, kaynak bakımından Sami dilleri ailesinden, yapı yönüyle ise çekimli dillerdendir. Çekimli dillerde yeni kelimeler, kelime köklerinden türetilerek elde edilir. Kelime kökü ile yeni kelimeler arasında bir belirti olur ve o belirti ile kelimenin kökü bulunabilir⁸⁶.

Seslerin çıkış yerleri (مخارج الحروف) : Sesler, dilin temelini oluşturan unsurlardır.

Anadilinde ya da hedef dilde iyi bir okuyucu veya konuşmacı olmak, sağlıklı bir dinleme gerçekleştirebilmek için, o dilin harflerinin doğru bir şekilde öğrenilmesi ve seslendirilmesi oldukça önemlidir.

Arapça harflerin çıkış yerlerini şu şekilde özetleyebiliriz⁸⁷.

1. Boğaz harfleri (حلقية): ع، ح، هـ، خ، غ
2. Küçük dil harfleri (اللّهيوية): ك، ق
3. Şecri ucu harfleri (الشجرية): ج، ش، ض
4. Dil ucu harfleri (الأسلية): ص، س، ز
5. Damak harfleri (النطعية): ط، د، ت
6. Diş eti harfleri (اللثوية): ظ، ذ، ث
7. Dil ucu harfleri (الذلقية): ن، ل، ر

⁸⁵ Raid Muhammed Selâme Ebû Heddâf, *Eseru İstihdâmi'l-Mesrahi't-Ta'limiî fî Tedrîs-i Ba'zı Mevzû'âti'n-Nahvi'l-Arabî alâ Tahsil-i Talebeti's-Saffî's-Sâmini'l-Esâsî*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazze 2009, s. 25.

⁸⁶ Cahit Kavcar, A. Ferhan Oğuzkan ve Özlem Aksoy, *Yazılı ve Sözlü Anlatım*, (7. Baskı), Anı Yayıncılık, Ankara 2009, s. 3, 4.

⁸⁷ Mustafa Kaya, *Arap Dili Fonetigi Ses Anlam İlgisi*, Eser Ofset, Erzurum 2011, s. 40, 41; Fahri Muhammed Salih, *el-Lugatu'l-Arabiyyetu Edâen ve Nutkan ve İmlâen ve Kitâbeten* (2. Baskı) Daru'l-Vefa, Kahire 1994, s. 23.

8. Dudak harfleri (الشفوية): م، ب، ف

9. Ağız boşluğu harfleri (الجوفية): و، ي، ا، ء

Arapça öğreticilerinin dikkat etmeleri gereken husus; sesleri doğru olarak telaffuz etmeleri, öğrencilere hatasız bir şekilde taklit ettirmeleri ve sesle ilgili alıştırmalar yaptırmalarıdır⁸⁸.

Türeme (الاشتقاق) : Türeme, Arapçada o kadar büyük bir öneme sahiptir ki, “Arapça türeme dilidir” ifadesi hemen hemen bütün dil kitaplarında kullanılmaktadır. Türeme, bir kelimeden farklı kelimelerin elde edilmesidir⁸⁹. Türetilen her bir kelime yeni anlam ve kullanım kazanarak dile zenginlik katmaktadır. Örneğin:

(فتح) masterından türetilen bazı kelimler aşağıda verilmiştir.

⁸⁸ Raid Muhammed Selâme Ebû Heddâf, s. 25.

⁸⁹ Mustafa Kaya, *Dilbilim ve Anlam Açısından Arap Dili'nin Başlıca Özellikleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), AÜSBE, Erzurum 2000, s. 41.

İ‘rab (الإعراب) : “Kelimenin sonundaki harf ve hareke değişikliğine denir.”⁹⁰

Örneğin: (خالد) kelimesinin son harekesi cümledeki konumuna göre değişmektedir.

ذَهَبَ خَالِدٌ إِلَى الْمَبْنِيِّ.

رَأَيْتُ خَالِدًا فِي شَارِعِ الْجُمْهُورِيَّةِ.

عِنْدَمَا دَخَلْتُ الْمَكْتَبَ، سَلَّمْتُ عَلَى خَالِدٍ.

Görüldüğü üzere (خالد) kelimesinin son harfî, cümledeki konumuna göre fâil durumunda ötre, mef’ul durumunda üstün, mecrur durumunda esre olmak üzere üç değişik hareke aldı. Bu, Arapçanın ayırt edici özelliklerindendir.

V. TÜRKİYE'DE ARAPÇA ÖĞRETİMİ TARİHÇESİ

Türk Arap ilişkileri, Hz. Ömer zamanına kadar uzanmaktadır. Mısırda Tolun Oğulları Devleti kurulunca Türkçe ile Arapça arasındaki alış-veriş başlamış oldu. Irak ve Suriye’de Selçuklu devletinin kurulmasıyla etkileşim biraz daha arttı. 1517 yılında Mısır’ın Osmanlı topraklarına katılması, Arap dünyasının uzun süre Osmanlı hâkimiyetinde kalması bu etkileşimin daha kapsamlı olmasına neden oldu. Böylelikle iki dil birbiriyle bütünleşti. Osmanlılar, her tarafta özellikle balkanlarda tesis ettikleri medreselerde öğretim dilini Arapça yaptılar. Türk müelliflerin -gelenek halini alan- kitaplarını Arap dili ile yazmaları da yine bu etkileşimin bir sonucu olarak kabul edilmektedir. Ayrıca Türklerin Arap diline ne denli sahip çıktıklarını da göstermektedir⁹¹.

⁹⁰ Mustafa Kaya, *Dilbilim ve Anlam Açısından Arap Dili'nin Başlıca Özellikleri*, s. 76; Mehmet Maksudoğlu, *Arapça Dilbilgisi*, (5. Basım), Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1992, s. 224.

⁹¹ Doğan Candemir, s. 41, 42.

A. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Bu dönem, Anadolu Selçuklu devleti ile Osmanlı imparatorluğunu içine almaktadır.

Osmanlı öncesinde, Anadolu’da bilim dili Arapça idi. Arapçanın bilim dili olarak İslam dünyasında yaygınlaşması da bu dönemde olmuştur⁹². Bu dönemde medreselerde öğretim yöntemi çok teferruatlı değildir. Yöntemler, devlete ve zamana göre değişiklikler göstermektedir. Başlangıçta ezberleme metodu uygulanırken sonraları yazma ve not alma yöntemi kullanılmıştır. Nakli ilimler yanında akli, felsefi ilimlere de yer verildiği görülmüştür. Dersler sabah namazından sonra Kur’an-ı Kerim okunup dua edilerek başlardı⁹³.

Osmanlı’da ilk zamanlarda Arapça dersleri camilerde yapılmaktaydı. Zamanla medreselerde de yapılmaya başlandı⁹⁴. Türkiye’de Arapça öğretimi Osmanlılara Selçuklulardan kalan bir miras gibidir. Osmanlılar da Arapça öğretimini temel programlarına almışlardır. Osmanlı medreselerinde Arapça daha çok Osmanlıca ‘ya geçmiş biçim ve kuralların anlaşılması ve tarihi, edebi, dini metinlerin anlaşılması için öğretiliyor, konuşma dili olarak gösterilmiyordu. Öğretimde kullanılan metotlar ana hatlarıyla 19. Yüzyılda Avrupa’da kullanılan “dilbilgisi-çeviri” yöntemine benziyordu⁹⁵.

Türkiye’de, şimdiye kadar gerek Selçuklularda gerek Osmanlılarda Arapça öğretiminde, birden fazla yöntemin kullanıldığı göze çarpmaktadır. Esasen bu yöntemler İslam eğitim geleneğinin uzantılarıdır. Osmanlı medreselerinde eğitim-öğretim bir kitabı baştan sona kadar bitirme esasına göre tertip edilmiştir⁹⁶. Öğretim yöntemi, ezber ve tekrara dayanmakla beraber öğretmenler öğrencilerle tahlil ve tenkide dayalı münazaralar da yaparlardı⁹⁷. Öğretimde, soru-cevap metodu da kullanılmaktaydı⁹⁸. Zaman içinde bazı değişikliklere maruz kalarak tarih boyunca

⁹² Zehra Yaşayan ve Filiz Topçu, Selma Bekçi Koçarlan, (Ed.), *Anadolu Öğretmen Lisesi Türk Eğitim Tarihi 12. Sınıf Ders Kitabı*, (1. baskı), MEB Yayınları, 2012, s. 44.

⁹³ Ziya Kazıcı, *Osmanlı’da Eğitim-Öğretim*, Bilge Yayıncılık, İstanbul 2004, s. 51.

⁹⁴ Mustafa Şanal, “Osmanlı Devleti’nde Medreselere Ders Programları, Öğretim Metodu, Ölçme ve Değerlendirme, Öğretimde İhtisaslaşma Bakımından Genel Bir Bakış”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 2003/1, 149-168, s. 150.

⁹⁵ Emine Soley Özdemir, *Yabancı Dil Öğretiminde Yeni Yönelimler*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana 2006, s. 15.

⁹⁶ Murat Akgündüz, *Osmanlı Devletinde Şeyhülislamlık*, Beyan Yayınları, İstanbul 2002, s. 25.

⁹⁷ Kazıcı, s. 167.

⁹⁸ Şanal, s. 157.

uygulanagelen başlıca yöntemler şunlardır; “*takrîr, ezber, kavrama, imlâ, tekrar, soru-cevap, müzâkere, tartışma ve münazaradır.*”⁹⁹.

Arapça öğretimi, XX. Yüzyıla kadar yoğun bir şekilde medreselerde yapılmaktaydı. Buralarda Arapça, İslami ilimlerin öğrenilmesi için anahtar ilim olarak öğretilirdi. Öncelikle sarf, nahiv, mantık, vaz’ı, münazara, belagat gibi ilimler öğretilerek fıkıh, hadis, tefsir, kelam gibi İslami ilimlere basamak yapıldı. Günümüzdeki gibi dilin dört temel işlevinin (dinleme, konuşma, okuma, yazma) kullanılmasına yönelik bir amaç gözetilmezdi¹⁰⁰.

Arap dili; sarf, nahiv, meânî olmak üzere üç ayrı seviyede işleniyordu. Bu dersler de kendi içlerinde basit, orta, ileri düzey olmak üzere kısımlara ayrılmıştı. Bu şekilde öğrencinin sağlam adımlarla ilim yolunda ilerlemesine imkân veriliyordu. Medreselerde öğretim “*basitten karmaşığa, genelden özele, somuttan soyuta*” doğru bir seyir izlemekteydi¹⁰¹.

B. Cumhuriyet Dönemi ve Sonrası

Cumhuriyet döneminde 3 Mart 1924 yılında Tevhîd-i Tedrisat kanununun ilanıyla medreseler kapatılmış yerlerine bugünkü okullar açılmıştır. Osmanlı imparatorluğunda yoğun bir şekilde öğretilen Arapça ve Farsça bu dönemde kaldırılmış, batı dillerinden Almanca, Fransızca ve İngilizce konmuştur. Arapça, sadece İmam-Hatip liselerinde meslek dersleri arasında yer öğretilmiştir¹⁰².

Arapça, İmam-Hatip Liselerinde meslek derslerinden kabul edilmekteydi. Bu, 1951 yılında İmam-Hatip Okullarının yeni bir statü ile tekrar öğretime açılmasıyla, uygulamaya alınmıştır. İmam-Hatip liselerinde okutulan Arapça, meslek dersleri arasında sayıldığından, dersin içeriği daha çok dini metinleri anlamaya yönelik düzenlenmiştir.

⁹⁹ Betül Can, “Tanzimat Öncesi Osmanlı Medreselerinde Arapça Öğretim Yöntemleri”, *EKEV Akademi Dergisi*, 14 (44), 2010, 305-320, s. 309.

¹⁰⁰ İbrahim Usta, “Medreseler ve İlahiyat Fakültelerindeki Arapça Öğretiminin Temel Dinamikler Bağlamında Değerlendirilmesi”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 3 (1), 2010, 13-19, s. 15.

¹⁰¹ Can, s. 317-318.

¹⁰² Demirel, s. 8,9.

Fakat Arapça, bu dili konuşmayanlar için ikinci bir dildir. Bu dil de, başlangıç seviyesinden ileri seviyeye kadar yabancı dil öğretim yöntemleri kullanılarak öğretilmelidir¹⁰³.

Günümüzde Türkiye’de Arapça öğretimi; İmam-Hatip Liselerinde, İlahiyat Fakültelerinde, Arap Dili ve Edebiyatı bölümlerinde ve Arapça Öğretmenliği bölümünde yapılmaktadır. Bunlara ilaveten Halk Eğitim Merkezleri ve özel dershaneler de Arapça öğretimi yapmaktadır.

VI. TÜRKİYE’DE ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE KARŞILAŞILAN PROBLEMLER VE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR

Bu başlık altında Arap dili öğretimi-öğrenimi açısından problemler ele alınacak ve öğretmen ve öğrencilerin dikkat edecekleri hususlara değinilecektir.

A. Arapça Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar

Türkiye’de Arapça öğretiminin bir yabancı dil öğretiminden beklenen hedefe ulaşamamasının bazı nedenleri tespit edilmiştir. Bunlar aşağıya maddeler halinde yazılmıştır.

1. Günlük hayatta ulusal dillerin kullanılmasıyla Arapça öğretiminin medreselerin dışına çıkamaması¹⁰⁴.

2. Arapçaya ayrılan ders kredilerinin yetersizliği, derslerin dilbilgisi ağırlıklı işlenmesi, Arapçanın öğrenilmesi güç bir dil zannedilmesi, öğrencilerin Arap diline karşı ilgisizliği, Kullanılan ders kitapları konusunda eğitim kurumları arasında bir birlikteliğin olmaması vs¹⁰⁵.

3. Arap dilini öğrenmeyi güçleştiren hususlardan birisi de anadilinin çok sağlam bir şekilde öğrenilip pekiştirilmesinden sonra hedef dil öğreniminin yapılmasıdır. Çünkü insan öğrendiği, kullanımına alıştığı, dilbilgisi kurallarını bütünüyle bellediği anadili ile hedef dil arasındaki çatışmaların ortasında kalmaktadır. Anadilinden ses,

¹⁰³ Murat Özcan, *Arapça Yazma Becerileri Öğretiminde İletişimsel Yaklaşım*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2007, s. 21-22.

¹⁰⁴ Demircan, s. 155.

¹⁰⁵ Mehmet Soysaldı, “Türkiye’de İlahiyat Fakültelerinde Arapça Öğretiminde Karşılaşılan Problemler ve Çözüm Yolları”, *EKEV Akademi Dergisi*, 14 (45), 2010, 247-279, s. 247.

sözcük, cümle, cümle öğelerinin dizilişi, vd. itibariyle farklı bir sistemi öğrenmek anlamak ve kullanmakla karşı karşıyadır¹⁰⁶.

4. Türkiye’de, Arapça öğrenim ve öğretiminde uzun müddet salt dilbilgisi kuralları ezberletilmiş ve okutulan metinler, çoğunlukla dilbilgisi kurallarının pekiştirilmesine yönelik olmuştur. Bu metot, günümüz öğrencileri için dil öğrenmede artık yetersiz kalmaktadır. Hatta denilebilir ki çoğu zaman motivasyon açısından olumsuz etkiler bırakmaktadır. Çünkü dil, her şeyden önce bir iletişim aracıdır. Öğrenme ve öğretme faaliyeti, öncelikle bu amaca hizmet etmelidir¹⁰⁷.

5. Dil öğreniminde karşılaşılan diğer bir sorun, dersin içeriği ile öğrencilerin düşünsel ve bilişsel becerilerinin uyumu noktasında görülmektedir. Genellikle başlangıç seviyesindeki öğrenciler, derse motive olmakta güçlük çekmektedirler¹⁰⁸. Yabancı dil öğreniminde ise motivasyon oldukça önemli etkiye sahiptir¹⁰⁹.

6. Sınıfların normalden kalabalık oluşu,

7. Yabancı dil öğretimi alanında donanımlı öğretmen yetersizliği,

8. Öğrenenlerin motivasyon eksikliği,

9. Derste kullanılacak araç-gereç ve yöntem yoksunluğu¹¹⁰.

10. en önemli sorunlardan birisi de unutmadır. Eğitim-öğretim faaliyeti içindeki herkesin yaşadığı önemli bir sorundur. Kazanımların kullanılmaması, zamanla unutulmasına sebeptir. Yabancı dilde öğrenilen bilgilerin kullanılan kelimelerin veya cümlelerin arka plana atılması halinde unutulma oranı çok daha yüksek olmaktadır. Örneğin Arapçayı iyi bilen bir kişi, birkaç yıl o dili kullanmazsa yaklaşık olarak yarısını unuttur¹¹¹.

Özbaydar (1982), unutmanın nedenlerini dört ana grupta incelemektedir.

1. *“Kullanılmama yüzünden silinme*

2. *Hatıraların sistemli bir şekilde bozulması*

3. *Geriye doğru ve ileriye doğru ket vurma*

¹⁰⁶ Başkan, s. 40.

¹⁰⁷ Doğan Candemir, s. 20.

¹⁰⁸ Sedef Uzgören, *Eğitimde Drama Uygulamaları -Okul Öncesi ve İlköğretimde-*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara 2011, s. 32

¹⁰⁹ Gömleksiz, “Üniversitelerde Yürütülen Yabancı Dil Derslerine İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi”, 143-158.

¹¹⁰ Aktaş, “Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yeti”, s. 45-57; Gömleksiz, “Üniversitelerde Yürütülen Yabancı Dil Derslerine İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi”, s. 143-158.

¹¹¹ Tarcın, s. 37.

4. Motivasyonlu unutmama.¹¹²

Arap dili, yabancı bir kültüre ait kelime ve kalıplardan oluşması sebebiyle daha çabuk unutulmaktadır. Bunun değişik gerekçeleri vardır. Ancak en önemli sebebi yabancı dilde öğrenilen her şey, öğrenen kişi için ilk etapta tamamen yeni ve anlamsız olmasıdır. Anlamsız olan kazanımların daha çabuk unutulduğu bilimsel deneylerle ispatlanmıştır. Yabancı dilde öğrenilen kelimeleri unutmamak için değişik yöntemler kullanılmaktadır¹¹³. Burada örnek olarak Arap dilinde öğrenilen kelimelerin unutulmaması için bazı yöntemler incelenecektir.

✓ Öğrenilen kelimelerin kalıpların anlamlarıyla beraber deftere not edilmesi ve bunların belli aralıklarla tekrar edilmesi. Örnek olarak:

ذَهَب = Gitti,

الْجَارُ قَبْلَ الدَّارِ = Ev alma komşu al.

✓ Kelimeleri gruplar halinde not alarak çalışmak. Örneğin; renkler, hayvanlar, meslekler, meyveler vs. kelimeleri gruplara ayırmak kişinin yaşına cinsiyetine ilgisine ihtiyaçlarına mesleğine göre değişiklik gösterebilir.

الألوان Renkler: الأحمر = Kırmızı, الأصفر = Sarı, الأزرق = Mavi

الفواكه Meyveler: التفاح = Elma, الموز = Muz, العنب = Üzüm

✓ Kelimeleri zıt anlamları ve eş anlamları ile çalışmak. Bu yöntem, kelime dağarcığının çoğalmasına faydası olması cihetiyle ayrı bir özelliğe sahiptir. Mesela: aldı anlamında kullanılan Arapça " أَخَذَ " kelimesini hem zıt hem de eş anlamlısıyla çalışmak bir kelimeyle üç kelime öğrenmeye sebep olmaktadır.

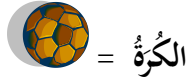
أَخَذَ (aldı) = نَالَ (aldı),

أَخَذَ (aldı) # أَعْطَى (verdi)

✓ Kelimeleri şekilleriyle birlikte çalışmaktır. Örneğin;

¹¹² Sabri Özbaydar, *Lise için Psikoloji Ders Kitabı*, (13. Baskı), Altın Kitaplar Matbaası, İstanbul 1982, s. 91.

¹¹³ Tarcan, s. 38-44.

✓ Kelimeleri cümle içinde kullanarak çalışmaktır. Örneğin;

الحقيبة = çanta: الحقيبة تحت الطاولة = çanta masanın altındadır.

B. Arapça Öğrenim ve Öğretiminde Dikkat Edilecek Hususlar

1. Arap dili öğretmeninin belki de en öncelikli vazifesi öğrencileri sarıp kuşatan engelleri dağıtmak ve öğrencinin ihtiyacı olan motivasyon ve cesareti ona kazandırmaktır. Çünkü öğrenciler yabancı dil öğrenimine başladıklarında cesaretlerini kıran bazı psikolojik kaygılar ve kendilerini tedirgin eden değişik soru ve endişeler taşırlar. Bunlar: Acaba bu dili öğrenmeyi başarabilecek miyim? Yanlış konuşursam arkadaşlarım bana gülerler mi? Sınıfta alay konusu olur muyum? vs.¹¹⁴.

2. Öğrencilerin ikinci bir dil öğrenmenin zor olmadığını kabullenmeleri gerekir. Şöyle ki, yabancı dil öğretim uzmanları kolay dil zor dil diye diller arasında bir ayırım yapmamaktadırlar. Bu şekilde bir ayırımı yanlış bir tanımlama olarak görmektedirler. Her insanın Allah tarafından verilen konuşma kabiliyeti vardır. Bu da, insanoğlunun her dil ile konuşabileceğinin bir göstergesidir. Öyle ise yapılması gereken iş, dil öğrenmedeki amaca uygun yöntem ve teknikleri kullanarak hedef dilin öğrenilmesini sağlamaktır. Bilimsel olarak her dil kendi toplumunda her tabaka insan tarafından kullanılıyor. Konuşulduğu toplumda ihtiyaçlara cevap verebiliyor. Öyleyse, konuşulan her dil kolaydır, günceldir, öğrenilebilir, kullanılabilir. Şöyle bir istisna durum olabilir; her toplumun ilgisi ve geliştiği alan itibarıyla diğer toplumlara göre kelime hazinesi çokluk veya azlık arz edebilir¹¹⁵.

3. Arapça öğretiminde dikkat edilmesi gereken diğer bir husus, birebir başarıyı etkileyen yöntem faktörüdür. Hedef dilde istenilen düzeye ulaşılabilmesinin nedenleri arasında yanlış yöntem tercihi de bulunmaktadır¹¹⁶. Aslında Arapça öğrenmenin zorluğu değil, öğretiminin zorlaştırılması diye bir olgu var. O da, Arapça öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerin zamanın ihtiyaçlarına cevap vermekten yoksun olmasıyla açıklanabilir. Arapça, Türk halkı için tanıdık bir dil olmasından dolayı öğrenimi diğer

¹¹⁴ Tarcan, s. 32.

¹¹⁵ Doğan Candemir, s. 19, 20.

¹¹⁶ Gömleksiz, "Üniversitelerde Yürütülen Yabancı Dil Derslerine İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi", s. 143-158.

dillerden daha kolay olması doğal bir durumdur. Ancak dilbilgisi kuralları ve o kuralların şerhleri ve haşiyeleri ile örülü bir öğretim metoduyla yıllarca Arapça öğrenimi görüp iki satır bir şey yazamamak, bu öğretim yönteminin tekrar gözden geçirilmesi gerçeğini gözler önüne sermektedir¹¹⁷.

4. Türkiye’de Arapça öğretiminde dikkat edilmesi gereken bir nokta da Arapçanın bir yabancı dil oluşudur. Çünkü Türklerin Araplarla ilişkilerinin çok eskilere dayanması Türklerin Arapçaya karşı yabancılık hissini zamanla kaybolmasına sebep olmuştur. Bu, bir açıdan Arapçanın anadil gibi öğretilmesine neden olmuş. Diğer yönüyle de Arapça öğretiminde yabancı dil öğretim yöntem ve tekniklerinin ihmal edilmesine yol açmıştır. Arapça, diğer İslami ilimler içinde bir alan olarak görüldüğünden öğretim ona göre şekil almıştır. Genellikle Arapça öğretiminde karşılaşılan sorunların temelinde bu iki durum bulunmaktadır. Arapça, Türkiye için bir yabancı dil gibi görülmemesi bu konuda gerekli çalışmaların yapılmasının önüne geçmiştir¹¹⁸.

5. Bir sistemi anlamak için o sistemdeki öğelerin görevlerini ve diğer öğelerle ne tür bir irtibatının olduğunu bilmek gerekir. Dil öğrenimi bu açıdan değerlendirildiğinde bir dildeki öğeler, öğelerin işlevleri, diğer öğelerle ilgisi anlaşılmadan dil öğrenimi sağlanmış olmaz ya da eksik kalır. Kişi bunları kavrayabildiği, kullanabildiği ölçüde o dili öğrenmiş demektir. Bu, öğretim ve öğrenim sürecinde dikkate alınması gereken diğer bir husustur¹¹⁹.

6. Türkçe ile Arapça birbirinden farklı iki dildir. Her birinin kendine mahsus dil mantığı kullanım biçimi vardır. Öyle ise her dili kendi içinde değerlendirmek gerekir. Öğrencilerin diller arasındaki mantıksal çelişkilere takılmamaları dil öğrenimini kolaylaştıran diğer bir etmendir¹²⁰.

7. Yabancı dil öğrenimi dolayısıyla Arap dili öğrenimi hayatta uygulanabilirliği nispetinde sonuç verir¹²¹.

8. Arap dili öğretimi yapan kişinin bilimsel ve sanatsal olarak donanımlı olması gerekir. Bu şu demektir; hem öğrettiği dile bütün yönleriyle hâkim olmalı hem de o dili öğretmeyi bilmelidir¹²².

¹¹⁷ Mustafa Cemil ve Ahmet Naim, s. 6.

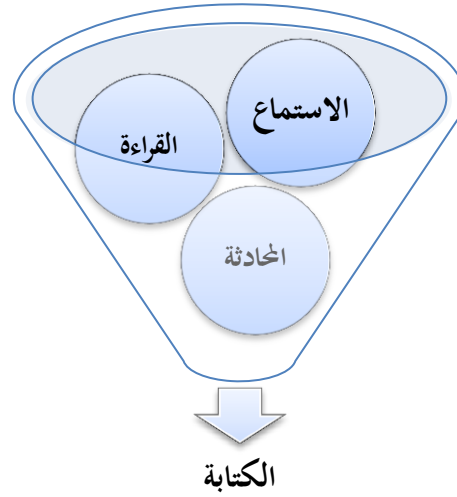
¹¹⁸ Doğan Candemir, s. 17.

¹¹⁹ Tarcan, s. 51.

¹²⁰ Doğan Candemir, s. 21.

¹²¹ Tarcan, s. 5.

9. Yabancı dil öğreniminde, dinleme ve okuma girdi; konuşma ve yazma çıktı olarak düşünülebilir. Bazen okuma ve konuşma hem girdi hem de çıktı olabilir. Sebep sonuç arasında doğru orantı var denilebilir. Okuma ve dinleme ne kadar çok olursa o nispette konuşma ve yazma artacak demektir¹²³. Şöyle bir şekilde bunu gösterebiliriz.

10. Öğretmenlerin dil öğrenim sürecini iyi bilmeleri, Arapça öğrenimini kolaylaştıran diğer bir unsurdur. Hammadde ve ürün ilişkisinin iyi kurulması gerekir. Önceleri bir yabancı dili öğrenmenin en kolay yolu o dili öğrenciye hemen konuşturmak olarak biliniyordu. Uygulamalı dilbilim alanındaki yeni bilimsel araştırmalar konuşturmanın yabancı dil öğrenimini zorlaştırdığını gösterdi. Çünkü amaç dilde konuşma becerisi; başlangıç seviyesinde konuşarak değil, dinleyerek, anlayarak, okuyarak kazanılır. Pierre Godin ve Paul Ostyn de konuşmayı araç olarak değil de ürün olarak değerlendirmektedirler¹²⁴.

Arapça öğretiminde dört temel dil becerilerinin “dinleme, konuşma, okuma, yazma” tümünün aynı düzeyde öğretilmeye çalışılması; verimin düşmesi, emeğin boşa harcanması ve öğretimdeki hedefin gerçekleşmemesi gibi sonuçlar doğurmaktadır. Öyle ise kim, hangi dili, ne için öğrenmek istiyor ve öğrenim görülen müessese yabancı dil öğretimindeki amacı nedir sorularının yanıtlanması gerekmektedir. Böylelikle amaçlar doğrultusunda hedef dilin öğretim programı öğrencilerin temel dil becerilerine gereksinimleri esas alınarak yapılacaktır¹²⁵.

¹²² Tarcan, s. 10.

¹²³ Tarcan, s. 11,12.

¹²⁴ Tarcan, s. 4.

¹²⁵ Başkan, s. 195.

BİRİNCİ BÖLÜM

DRAMA TEKNİĞİ VE KAVRAMLAR

Drama, gerek eğitim-öğretimde gerek yabancı dil öğretiminde kullanılan önemli tekniklerdendir. Bu teknik sayesinde öğrenciler; yaparak-yaşayarak, anlamlı-yararlı bir öğrenim gerçekleştirirler. Bu tekniğin eğitim-öğretimde kullanımı çok eskilere dayanmaktadır¹²⁶. Dramaya geçmeden önce drama ve eğitimde drama ile ilgili bazı kavramlar açıklanacaktır. Böylece bu kavramlar eşliğinde drama tekniğinin uygulanış biçimi daha anlaşılır kılınacaktır.

1.1. DRAMA VE EĞİTİMDE DRAMA İLE İLGİLİ BAZI KAVRAMLAR

Drama ve eğitimde dramayla ilgili tanımları yapılacak anahtar kavramlar şunlardır: Dramatik, dramatizasyon, dramaturgi, dramaturg, dramatik an, dramatik olay, dramatik oyun, dramatize etmek, edim, empati, etkileşim, eylem, oyun ve yaratıcılık kavramlarıdır¹²⁷.

1.1.1. Dramatik

Dramatik: İnsanla ve insan ilişkileriyle gelişen; içinde gerilim, çatışma, karşıtlık gibi değişik olayların bulunduğu yapıt veya olaydır¹²⁸. Bu kavram her ne kadar dilimizde acıklı anlamında kullanılsa da kelimenin asıl anlamı “*etkili, canlı, tiyatral, göz alıcı*” olarak drama kavramına hizmet eden bir anlam taşımaktadır¹²⁹. Dramatik, doğrudan insanla ilgili olan bir duygudur¹³⁰. Dramatik, bir veya birden çok insanın birbiriyle, doğayla ya da başka nesnelerle etkileşerek yaşadıkları içsel ve dışsal devinimlerdir. “*Dramatik, insanda içsel bir yaşantının, gerilimin olması durumudur.*”¹³¹

¹²⁶ Demirel, s. 70.

¹²⁷ Ömer Adıgüzel, Tülay Üstündağ ve Ali Öztürk, Ali Öztürk, (Editör), *İlköğretimde Drama*, (3. Baskı), Anadolu Üniversitesi, Eskişehir 2012, s. 1-15.

¹²⁸ Özdemir Nutku, *Gösterim Sanatları Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1983, s. 41.

¹²⁹ Engin Karadağ ve Nihat Çalışkan, *Kuramdan-Uygulamaya İlköğretimde Drama “Oyun ve İşleniş Örnekleriyle”*, (2. Baskı), Anı Yayıncılık, Ankara 2008, s. 40.

¹³⁰ Özdemir Nutku, *Dram Sanatı (Tiyatroya Giriş)*, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, İzmir 1983, s. 6

¹³¹ Adıgüzel, Üstündağ ve Öztürk, s. 15.

Ayverdi ve Topaloğlu (2007), Dramatik; “1. *Dramla ilgili, sahne oyununa has, Heyecan uyandırıcı duygulara tesir edici, teşmil, üzüntü verici.*”¹³². Tiyatroda temsil edilmek üzere yazılan eser¹³³.

1.1.2. Dramatizasyon

Dramatizasyon: Herhangi bir hikâyenin sahne yapıtı haline sokulması¹³⁴, bir konunun drama haline getirilmesidir¹³⁵. “*Eğitimde: bir konuyu dram biçiminde sunma, oynama.*”¹³⁶ Dramatizasyon; günümüzde bir öykünün, masalın, konunun veya bir durumun daha çok yazılı bir metne bağlı olarak canlandırılmasıdır. Dramatizasyonda; konunun ve metnin seçimi, rollerin dağılımı, daha çok lider tarafından yapılır. Eğitimde yaratıcı dramın aksine lider; herhangi bir rol üstlenmeksizin, aktif olarak yönlendirici ve belirleyicidir. Metni okur, anlatır ve konunun canlandırılmasını ister. O, etkinlik amacından saptığında sürece müdahale edebilir, hatırlatma yapabilir, sık sık araya girerek akışa müdahale edebilir. Katılımcıların parçadaki cümleleri aynen söylemeleri beklenmez. Dramatizasyonda ortamın, araç-gereçlerin konuya uygun olması gerekir¹³⁷.

1.1.3. Dramaturg

Dramaturg: Sahne oyunu yazma, yönetme ve sahneleme tekniklerini ve kurallarını bilen; bir eser, bir oyun yazılırken veya sahneye konulurken danışılan ve bilgisinden yararlanan kimsedir¹³⁸. Kısaca dram yazarı, sahnelenecek eserleri kontrol eden kişi demektir¹³⁹. Oyun sanatında ve uygulanışında uzman kişi, tiyatro literatüründe bilim sanat danışmanı olarak tanımlanmaktadır¹⁴⁰.

¹³² İlhan Ayverdi ve Ahmet Topaloğlu, *Kubbealtı Lugatı Türkçe Sözlük*, Kubbealtı İktisadi İşletmesi, İstanbul 2007, s. 290.

¹³³ Seyit Kemal Karaalioğlu, *Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü*, (2. Baskı), Yelken Basımevi, İstanbul 1978, s. 185.

¹³⁴ Karaalioğlu, *Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü*, s. 186.

¹³⁵ Yılmaz Arıkan, *Açıklamalı Tiyatro Sözlüğü ve Kılavuzu*, Pozitif Yayınları, İstanbul 2011, s. 115.

¹³⁶ Remzi Öncül, *Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü (Terimlerin Almanca, Fransızca, İngilizce ve Eski Terim Karşılıkları ile)*, MEB Yayınları, 2000, s. 353.

¹³⁷ Adıgüzel, Üstündağ ve Öztürk, s. 6.

¹³⁸ Turan Karataş, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Sütün Yayınları, İstanbul 2011, s. 148; Adıgüzel, Üstündağ ve Öztürk, s. 5; Ayverdi ve Topaloğlu, s. 290.

¹³⁹ M. Nihat Özön ve Baha Dürder, *Türk Tiyatrosu Ansiklopedisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1967, s. 150.

¹⁴⁰ Nutku, *Gösterim Sanatları Terimleri Sözlüğü*, s.102.

1.1.4. Dramaturgi

Dramaturgi: tiyatro eserlerinin ifade, akıcılık ve anlam örgüsü açısından incelenmesi ve oyun yazarlığı ve yönetmenliği sanatı olarak tanımlanmaktadır¹⁴¹.

1.1.5. Dramatik An

Dramatik An: İnsanların birbirleriyle, doğayla ya da çevrelerindeki nesnelerle giriştikleri iletişim ve etkileşim anlarında/durumlarında içsel ve dışsal devinimler oluşur. Bu iletişim ve etkileşim süreçleri içinde çeşitli sorunlar, gerilimler bulunduğundan dolayı bu anlar, dramatik an veya dramatik durumu oluşturmaktadırlar. Dramatik; insanda içsel yaşantının, gerilimin olması durumudur. İnsan, ilişkilerinde bazı seçimler yapmak zorunda kalır, bir takım çatışmaların içine girer. Seçme durumunda kalmak, gerilimi yaşamak dramatik olandır. Dramatik olanın gelişimi problemin çözümü yönünde ilerlemelidir. Problem çözüldüğünde çatışma, gerilim biter dolayısıyla dramatik an da biter. Aynı zamanda dramatik an, anlık durumları yaşamaktır.¹⁴² *“İnsanın insanla giriştiği her tür dolaysız, doğrudan ilişki, etki tepki alışverişi, arada oluşan en az düzeyde bir etkileşim bile dramatik an ya da dramatik bir durumdur.”*¹⁴³

1.1.6. Dramatik Olay

Dramatik olay her şeyden önce insanla alakalıdır ve insan üzerinde düşünmeye sevk eder. Bireylerin birbirlerine, kendilerine veya bir duruma karşı olan tutumlarında değişikliğe sebep olan; dramatik bir durumun oluşmasına etki eden olay şeklinde anlaşılmaktadır¹⁴⁴.

1.1.7. Dramatik Oyun

Dramatik Oyun: Çoğunlukla çocukların buldukları ve çevrelerindeki bütün karakter ve hareketleri taklit ettikleri, başlangıç ve bitişi kestirilemeyen, herkesin içinden geldiği gibi özgür bir ortamda oynadıkları oyundur. Çocuklar, hiçbir müdahale olmaksızın rolleri istedikleri gibi paylaşırlar. Dramatik oyunların önceden hazırlanmış bir metni yoktur. Çocuklar arasındaki iletişim ve etkileşim sürecinde imgesel olarak

¹⁴¹ Yaşar Çağbayır, *Ötüken Türkçe Sözlük 1-5*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2007, c.2 s. 1297.

¹⁴² Adıgüzel, Üstündağ ve Öztürk, s. 5.

¹⁴³ İnci San, “Eğitimde Yaratıcı Drama”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23 (2), 1990, 573-582, s. 573.

¹⁴⁴ Nutku, *Gösterim Sanatları Terimleri Sözlüğü*, s. 41.

gelişen bir oyundur. Rol oynama ve doğaçlama tekniklerinin kullanıldığı bu oyunlar gelişimini gündelik yaşantılardan alırlar. Bu oyunlarda, eğitimde dramayı doğrudan ilgilendiren doğaçlama, rol oynama, kendiliğindenlik, konu, yaşantı gibi özellikler olmasına karşın, dramatik oyun temelde taklide dayandığı için eğitimde dramadan farklı bir özellik taşır¹⁴⁵.

1.1.8. Dramatize Etmek

Dramatize Etmek: Dramatize kelimesi Türkçede dramatize etmek şeklinde kullanılır ve şu anlama gelir: “ 1. Bir edebi eseri sahne radyo veya televizyon oyunu durumuna getirmek, dram durumuna sokmak. 2. Mec. Bir vakayı olduğundan daha acıklı, daha etkili ve abartılı şekilde ortaya koymak. ”¹⁴⁶

Dramatize, “drama biçimine sokulmuş, oyunlaştırılmış, ya da oyun biçiminde olan; dramatize etmek ise roman öykü şiir gibi bir yazın türünü radyo, televizyon ya da sahne oyunu biçimine sokmak oyunlaştırmak anlamında kullanılır. ”¹⁴⁷

1.1.9. Edim

Edim: “Gerçekleşmiş olup bitmiş eylem. İnsan bilincinin bir amaca yönelik tek tek davranışları, eylemleri. ”¹⁴⁸ Bireyin belirli bir durumla karşılaştığı zaman sergilediği davranış¹⁴⁹. Felsefede; gerçekleşme durumunda anlam kazanan ve anlaşılır olan, kişinin bilinçli olarak yaptığı tek tek davranışlardır¹⁵⁰. Edimin varlığı, gerçekleştiğinde anlaşılır. Her edimin özünde, bir şeye yönelme ve bir şeyi gaye edinme vardır¹⁵¹

1.1.10. Empati

Empati, Günümüzde daha çok psikoloji ve psikiyatride rastlanan bir kavramdır. Empati; İnsanın kendini karşısındakinin yerine koyarak, içinde bulunduğu şartları

¹⁴⁵ Adıgüzel, Üstündağ ve Öztürk, s. 6.

¹⁴⁶ Ayverdi ve Topaloğlu, s. 290.

¹⁴⁷ Adıgüzel, Üstündağ ve Öztürk, s. 6.

¹⁴⁸ Ali Püsküllüoğlu, s. 524.

¹⁴⁹ TDK, *Türkçe Sözlük*, (10. bs.), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2005, s. 601.

¹⁵⁰ Yaşar Çağbayır, II, 1362.

¹⁵¹ Bedia Akarsu, *Felsefe Terimleri Sözlüğü*, (10. Baskı), İnkılap Kitabevi, İstanbul 1998, s. 67.

düşünerek, hissederek; onun duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, olaylara onun bakış açısıyla bakabilmesi ve ona bunu ifade etmesidir¹⁵².

1.1.11. Etkileşim

Etkileşim: Aynı anda birden fazla öznenin etkilenme fiilini birlikte ve karşılıklı olarak gerçekleştirmeleri, yüz yüze ilişkileridir¹⁵³. Bir başka yaklaşımla, “*iletişim süreci içinde kaynaktan semboller şeklinde gönderilen iletilerin alıcı tarafından alınıp çözümlendikten sonra tepkide bulunmasıdır.*”¹⁵⁴

1.1.12. Eylem

Eylem, etki ve değişiklik yapabilen her türlü fiil, düşünce, aksiyon, hareket ve iştir¹⁵⁵. İnsanın herhangi bir dış nedenden bağımsız olarak doğrudan doğruya kendisinin gerçekleştirdiği davranışlardır¹⁵⁶. Eylem, edimlerin birleşmesinden meydana gelen bir olgudur. Edim, eylemin parçasıdır. Edimler eylem süreçlerinin duraklarıdır. Edim, eyleme göre daha zihinsel, planlı ve özgündür¹⁵⁷.

Tiyatro literatüründe eylem, bir yapıtta arka arkaya dizilmiş durumlar, olaylar ve bunların meydana getirdiği devingenliktir¹⁵⁸. Nutku (1983) ya göre eylem; oyuncunun sahnedeki hareketler dizisi, oyunun temasını hareketlendiren gelişim. Anlamına gelir. Ayrıca eylem, göze yönelik hareketler, duygu ve düşünceye yönelik davranışlar, ilişkiler bütünü şeklinde de tanımlanmaktadır¹⁵⁹.

Bir oyundaki olaylar bütünü ve olay örgüsü; öykünün akışı olduğu gibi, hem dramatik süreç hem de oyunun temel yapısal bileşigidir. Karşıtlık ve çelişmelerle oyunda gelişim gösteren eylem, oyundaki çatışma ve değişimleri belirleyerek neden sonuç ilişkilerini oluşturur¹⁶⁰.

¹⁵² Üstün Dökmen, -*Sanatta Ve Günlük Yaşamda- İletişim Çatışmaları ve Empati*, (37. Baskı), Sistem Yayıncılık, İstanbul 2006, s. 134, 135; Akif Ergin, *Eğitimde Etkili İletişim*, (6. Baskı), Anı Yayıncılık, Ankara 2012, s. 186.

¹⁵³ Selçuk Budak, *Psikoloji Sözlüğü*, Bilim Sanat Yayınları, Ankara 2000, s. 279.

¹⁵⁴ Adıgüzel, Üstündağ ve Öztürk, s. 13.

¹⁵⁵ Ayverdi ve Topaloğlu, s. 340.

¹⁵⁶ Akarsu, s. 77.

¹⁵⁷ Adıgüzel, Üstündağ ve Öztürk, s. 13.

¹⁵⁸ Püsküllüoğlu, s. 578.

¹⁵⁹ Nutku, *Gösterim Sanatları Terimleri Sözlüğü*, s. 49.

¹⁶⁰ Aziz Çalışlar, *Tiyatro Ansiklopedisi*, T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara 1995, s. 208.

1.1.13. Oyun

Oyun: “*Tiyatro veya sinemada oyuncunun rolünü yorumlama biçimi.*”¹⁶¹
Oyuncunun sahnede bir rolü üstlenerek gerçekleştirdiği oynayıdır. Seslendirilmek veya oynanmak üzere yazılmış eser, piyes olarak da literatürde kullanılmaktadır. Bu anlamlar doğrultusunda oyun, hem yazılı hem de sözlü olabilmektedir¹⁶². Oyun; dil, zeka, yetenek, öğrenme, sosyalleşme vs. değerleri kapsayan ve kişiliğin oluşmasını sağlayan önemli bir araçtır¹⁶³.

1.1.14. Yaratıcılık

Yaratıcılık: Kişinin daha önceden kurulmamış ilişkiler arasındaki ilişkileri merak, sezgi ve hayal gücünü kullanarak; farklı bir yaklaşımla yeniden kurabilmesidir. Yeni, özgün ve esnek bir düşünce şeması içinde yeni yaşantılar ve deneyimler, orijinal düşünceler ve ürünler bulma, ortaya çıkarma kabiliyetidir. Bu yeteneğin ortaya çıkabilmesi için kişinin alanında yetkin olması ve kendine güven duyması gerekir¹⁶⁴.

1.2. DRAMANIN TANIMI

Bu kavram kelime olarak Yunanca “dran” dan türetilmiştir. Dran; yapmak, etmek, eylemek anlamını taşımaktadır. Tiyatro biliminde ise drama; *özetlenmiş, soyutlanmış eylem durumları* anlamını almıştır¹⁶⁵. Drama; eski Yunancada herhangi birinin bir şey yapması, yapılan bir şey ya da oynamak olarak kullanılırdı. Ancak antik tiyatronun gelişmesiyle drama artık herhangi bir kişinin bir şey yapması değil, belli bir kimsenin katılanlarla anlamlı bir şey yapması şeklinde anlam kazanmıştır¹⁶⁶. Çünkü drama çalışmaları grup etkinlikleri şeklinde yürütülür. Oyun eğitbilimcisinin (dram pedagogu) doğru yönlendirmesiyle birey konu veya konuları grup içi etkileşim yoluyla ve yaşayarak öğrenir¹⁶⁷.

Türkçede kullanımı meşhur olan drama ise sonu ‘e’ ile biten Fransızca *drame* kelimesinden gelmektedir. Fransızca ’da “*burjuva tiyatrosu*” anlamında kullanıldığı

¹⁶¹ Türk Dil Kurumu, s. 1526.

¹⁶² Çalışlar, s. 479; Türk Dil Kurumu, s. 1526.

¹⁶³ Aktaş ve İşigüzel, *Erken Yaşlarda Oyunlarla Yabancı Dil Öğretimi Kuram ve Uygulama*, s. 76.

¹⁶⁴ İnci San, “Sanat ve Yaratıcılık Eğitimi Olarak Tiyatro”, *AÜEBFD*, 18 (1), 1985, 99-112, s. 101.

¹⁶⁵ San, “Eğitimde Yaratıcı Drama”, s. 573.

¹⁶⁶ Nutku, *Dram Sanatı (Tiyatroya Giriş)*, s. 5, 6.

¹⁶⁷ San, “Eğitimde Yaratıcı Drama”, s. 574.

halde dilimizde özellikle halk dilinde *acıklı oyun* anlamında kullanılmagelmiştir. Hâlbuki drama veya dramatik olan şey insanın her türlü eylem ve ediminde bulunmaktadır¹⁶⁸. Ayrıca Fransızcadaki bu anlamından dolayı uzun zaman dilimizde tiyatro içinde bazı türlerin eş anlamlısı olarak kullanılmıştır. Hatta drama, tiyatro yerine kullanıldığı zamanlar da olmuştur¹⁶⁹.

Nutku (1976) ise şöyle bir tanım yapmaktadır. “*Drama, insanın yaşamı boyunca devam eden eylemdir ve insanın kafaca sağlam olmasına bağlıdır. Kısaca drama yaşama sanatıdır.*”¹⁷⁰ Viola Spoline göre drama; kişinin kendini, duygularını yaşantılar yolu ile ifade etmek için kullandığı bir araçtır¹⁷¹. “*Drama; istenildiği anda yaşanılmayacak olayların, öğrencilerin kendileri tarafından yaşanarak temsil edilmesiyle edinilen yaşantılardır.*”¹⁷² Kubbealtı lügatinde de şu tanım vardır. “ 1. *Dram, sahneye konulmak üzere yazılmış eser, drama.* 2. *Hayattan alınma bir olayı canlandıran ve komik unsurları içine almakla birlikte esas bakımından üzüntü verici ve trajik olan sahne eseri.*”¹⁷³

1.3. DRAMA VE OYUN ARASINDAKİ FARKLAR

Dramayla oyun adeta birbiriyle bütünleşmiştir. Oyun, dramayla eğitim-öğretim kurumlarına çekilmiştir. Drama aktiviteleri grupla yapılan oyunlardır. Dramanın da her oyun gibi kendine özgü bir akışı, bir düzeni vardır¹⁷⁴. Bununla beraber aralarında önemli farklar bulunmaktadır.

- ✓ Dramada; eğitsel, sanatsal hedefler bulunurken oyunda herhangi bir amaç gözetilmez.
- ✓ Dramada, gözlem ve tartışma temel unsurlardan iken oyunda gözlem ve tartışma yapılmaz.

¹⁶⁸ San, “Eğitimde Yaratıcı Drama”, s. 573.

¹⁶⁹ Karadağ ve Çalışkan, s. 40.

¹⁷⁰ Engin Karadağ, Tuğba Korkmaz, Nihat Çalışkan ve Sedat Yüksel, “Drama Lideri Olarak Öğretmen ve Eğitimsel Drama Uygulama Yeterliği Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri”, *GÜ Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28 (2), 2008, 169-196, s. 173. (Özdemir Nutku, 1976 dan Naklen).

¹⁷¹ Alev, Önder, *Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama -Kuramsal Temellerle Uygulama Teknikleri ve Örnekleri-*, (6. Baskı), Epsilon Yayıncılık, İstanbul 2004, s. 35.

¹⁷² Mete Akoğuz, *İletişim Becerilerinin Geliştirilmesinde Yaratıcı Dramanın Etkisi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2002, s. 5. (Kamuran Çilenti, *Eğitim Teknolojisi –Kavramlar- Araç ve Yöntemler Merkezler*, Kadioğlu Matbaası, Ankara 1979, s. 49’dan Naklen).

¹⁷³ Ayverdi ve Topaloğlu, s. 290.

¹⁷⁴ Mahiye Morgül, *Eğitimde Yaratıcı Dramaya Merhaba*, Kök Yayıncılık, Ankara 1999, s. 15.

- ✓ Dramada, süreç daha önemli iken oyunda yarışmak kazanmak kaybetmek durumları söz konusu olduğundan sonuç daha önemlidir.
- ✓ Dramada çok kesin kurallar yoktur, oyunda kurallar esastır¹⁷⁵.

1.4. DRAMANIN TÜRLERİ

Günümüzde dramaya dair farklı tanımlar olduğu gibi çeşitleri konusunda da tam bir fikir birliği olduğu söylenemez. Fakat en çok kullanılan drama çeşitleri dikkate alındığında dramayı dört grupta incelemek mümkündür. Bunlar: “*yaratıcı drama, eğitici drama, psikodrama ve sosyodramadır.*”¹⁷⁶

1.4.1. Yaratıcı Drama

Yaratıcı drama; “*kuramsal ve uygulamalı atölye çalışmalarıyla sürdürülen bir grup etkinliği, bireysel ve grupla geçirile gelen yaşantıların oluşturulduğu bir süreçler bütünü, kurallar içindeki sonsuz özgürlüklerle yeni yaşantılar oluşturma, dramatik öğelerin işe koşulmasıyla gerçekleştirilen eylem ve çatışmalar üzerinde kurgulanan rol oynamalardır.*”¹⁷⁷ Oyun süreçlerindeki ve yaşam durumlarındaki dramatik anların, uzmanlarca grup içi etkileşim süreçleri içinde oluşturulması yaratıcı drama çalışmaları olarak tanımlanmaktadır¹⁷⁸.

Dramanın doğasında etkileşim vardır. Etkileşim, daha çok insanın insanla karşılaşmasında meydana gelen bir olgudur. Dramatik durumlar, etkileşim durumlarıyla bir bakıma iç içedir. İnsanın insanla arada hiçbir şey olmaksızın, doğrudan, etki tepki alışverişine girebildiği başlıca alan oyun ve tiyatrodur. Bahsi geçen ve insanlar arası karşılıklı davranışların öğrenilebilirliği ve öğretilirliği ile uğraşan etkileşim eğitilimi yaratıcı drama ile iç içedir¹⁷⁹.

Yaratıcı drama; yazılı bir metni olmayıp sahnelenmesi gerekmeyen, olay merkezli olup lider tarafından rehberlik edilen, katılımcıların yaşadıkları ve hayal ettikleri

¹⁷⁵ Taşdemir, s. 17.

¹⁷⁶ Karadağ ve Çalışkan, s. 50.

¹⁷⁷ Tülay Üstündağ, *Yaratıcılığa Yolculuk*, (2. Baskı), Pagem A Yayıncılık, Ankara 2003, s. 95.

¹⁷⁸ San, “Eğitimde Yaratıcı Drama”, s. 574.

¹⁷⁹ San, “Eğitimde Yaratıcı Drama”, s. 575.

durumları doğal şekilde yansıttıkları bir etkinliktir¹⁸⁰. Diğer bir ifadeyle “*yaratıcı drama olay yaşantı ve bilgileri yeniden yapılandırmaya yönelik etkinlikler bütünüdür.*”¹⁸¹

Öğrenmenin öznelleşmesi, yaşantısal olması, yararlı ve işlevsel hale gelebilmesi için bireyin; öğrenme süreçlerinde duygularını, hayal gücünü, imgesel düşünme yetisini, hatta düşlerini devreye koyabilmesi gerekir. Yaratıcı drama, sayılan yeti ve değerlerin öğrenme sürecine katılmasını mümkün kılmaktadır¹⁸². Yaratıcı drama etkinliklerinde kişi en çok kendi olma durumunu yaşar. Yani kendini keşfeder ve doğal yaşar. Kendi iç dünyasına bakabilme cesaretini bulur. Yaratıcı drama sürecinde yaşamsal buluşma noktaları kendiliğinden bulunur¹⁸³.

Yaratıcı drama uygulama sürecinde ve sonunda katılımcılardan geribildirimler alınır. Bu geribildirimler sayesinde birey; gizli yeteneklerinin farkına varır, yeteneklerini etkili kullanmayı öğrenir, ekip ruhunun anlamını daha iyi kavrar. Eğlenerek öğrenmeyi ve gelişimi sağlayan, yaşam boyu uzmanlık gerektiren bir öğrenme alanı bulur. Ben diyerek etkinliğe geldiği halde giderken biz demenin farkını anlar. Mesleki konumu, öğrenim durumu ne olursa olsun önündeki yolun geldiği yoldan daha uzun olduğunu görür. Korkmadan soru sormayı, cevap vermeyi ve her türlü soru ve yanıtlara tedirgin olmadan hazır olmayı elde eder¹⁸⁴.

Yaratıcı drama, kişiyi edilgenlikten kurtarıp katılımcı yapar. Birey yaratıcı drama ile yeteneklerini keşfeder. Öz güveni ve kendine saygısı artar. Karar mekanizması gelişir. Hayatta karşılaşılabileceği değişik durumlara önceden hazırlanma imkanı bulur. Bireysel ve sosyal gelişimini sağlar¹⁸⁵. Yaratıcı dramada katılan kişilere katılımcı öğretmene lider denmektedir. Lider; katılımcılara duygularını, düşüncelerini dramatik oyunlar yoluyla doğal veya doğaçlama biçiminde ifade etmeleri için rehberlik yapar¹⁸⁶.

¹⁸⁰ Karadağ ve Çalışkan, s. 51.

¹⁸¹ Uzgören, s. 23.

¹⁸² San, “Eğitimde Yaratıcı Drama”, s. 574.

¹⁸³ Üstündağ, *Yaratıcılığa Yolculuk*, s. 95.

¹⁸⁴ Üstündağ, *Yaratıcılığa Yolculuk*, s. 95.

¹⁸⁵ Fatma Susar Kırmızı, “Türkçe Dersinde Yaratıcı Drama Yöntemine Dayalı Yaratıcı Yazma Çalışmalarının Yazmaya Yönelik Tutuma Etkisi”, *Yaratıcı Drama Dergisi*, 4 (7), 2009, 51-66, s. 53.

¹⁸⁶ Karadağ ve Çalışkan, s. 51.

1.4.2. Eğitici Drama

Bireyin her konuda her türlü eğitimini sağlamak üzere uygulanan eğitim öğretim tekniğidir. Bu tekniğe okul oyunu da denilmektedir¹⁸⁷. Mümkün olduğunca esnek olmakla beraber temel kuralları önceden ve dışarıdan belirlenmiş olan, yetişkin bir lider tarafından yönlendirilen ya da hiç olmazsa başlatılan, çocukların bir grup oyunu gibi algılayabildikleri, bir grupta yaşanan etkinlikler bütünüdür. Eğitici drama: Belirli bir eğitim amacı bulunan, daha çok büyük motor hareketlerle yapılan; ifade etmeye, rol oynamaya, canlandırmaya, tartışmaya dayalı bir grup etkinliğidir¹⁸⁸.

Eğitici drama, katılanlara çeşitli öğrenme türlerini bir arada sunan bir tekniktir. Birey bu öğrenme türlerini bir arada bulduğu eğitici drama ile birçok yönden kazanım elde etmektedir. Söz konusu bu öğrenme türleri şunlardır.

Eğitici dramada öğrenme türleri:

- “Yaşantılara dayalı öğrenme
- Hareket yolu ile öğrenme
- Aktif öğrenme
- Etkileşim yoluyla öğrenme
- Sosyal öğrenme
- Tartışarak öğrenme
- Keşfederek öğrenme
- Duygusal öğrenme
- İşbirliği kurarak öğrenme
- Kavram öğrenme.”¹⁸⁹

1.4.3. Psikodrama

Daha çok yetişkinlere yönelik psikolojik bir tedavi yöntemi olarak kabul edilmesine karşın gençler ve çocuklara yönelik olarak da kullanılmaktadır. Psikodramada amaç katılan bireylerin katarsis elde etme ve içgörü kazanmaları psikolojik gelişimlerinin sağlanması ve böylece tedavi edilmeleridir. Psikodrama uzman

¹⁸⁷ MEGEP, *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Drama Çalışmaları*, Ankara 2009, s. 20.

¹⁸⁸ Önder, s. 31,32.

¹⁸⁹ Önder. s. 55.

kişiler ve klinik psikologların kullanması gereken bir tedavi tekniğidir¹⁹⁰. Psikodrama, bir tür dramatizasyondan veya farklı bir söylemle spontane tiyatrodan esinlenerek gerçekleştirilen ruhsal geliştirme / tedavi yöntemidir¹⁹¹.

Psikodramada herhangi bir metin yoktur ve bir spontane tiyatro sergileyerek izleyenleri eğlendirmek ya da eğitmek gibi bir amaç söz konusu değildir. Psikodrama uygulamaları katılanların ve seyircilerin ruhsal yönden gelişmeleri, iyileşmeleri için gerçekleştirilmektedir. Aslında “psyche” ve “drama” sözcüklerinden oluşan Psikodrama kişilerin iç dünyalarının dışa yansımaları, eyleme dönüşmesi anlamına gelir. Böylece Psikodrama katılımcıların bir takım iç yaşantılarını somutlaştırabilmektedir. Bu yönüyle kişiye geçmişteki bir olayı tekrar yaşama imkânı sağladığı gibi geleceğe yönelik kurulmuş bir hayalin provasını yapma olanağı da sunabilmektedir. Ayrıca Psikodrama, insanların gizlenmiş kabiliyetlerinin tekrar ortaya çıkmasına ve işler vaziyete geçmesine de sebep olmaktadır. Değişen dünya ile birlikte değişimlere ve yeniliklere açık olmak ve uyum sağlamak sürecinde yine insana olumlu bir etki yapmaktadır¹⁹².

Psikodramanın bazı işlevleri vardır. Dökmen (2005), Sosyometri ve Psikodrama kitabında bunları şöyle ele almaktadır¹⁹³.

1. *Katarsis Sağlama ve İçgörü Kazanma*

Katılımcılar, duygularını canlandırabilirler buna katarsis denir. Aynı zamanda içgörü kazanımıyla belli davranışlarının sebeplerini öğrenme imkânı bulurlar.

2. *Gerçeği Test Etme ve Alternatif Düşünceler Geliştirme*

Günlük hayatta fiziksel, psikolojik ve sosyal bir takım gerçekler vardır. Ancak bu gerçekler bazen kişinin algılayışı ile örtüşmez. Bu yanlış algılama bazen çok geç düzeltililebilir bazen de düzeltilmesi mümkün olmaz. Hâlbuki psikodrama ile kısa bir zamanda insan pek çok yanlış algılamalarının farkına varabilmekte ve düzeltebilmektedir.

3. *Psikodramada Öğrenme / Davranış Değişikliği*

Psikodramada davranış değişikliğine sebep olan etkinlikler şunlardır¹⁹⁴.

¹⁹⁰ Önder, s. 28.

¹⁹¹ Mualla Murat Nuhoglu ve Celal Can Çakmakçı, *İlköğretim Birinci Kadamede Drama ve Etkinlikler*, Kök Yayıncılık, Zonguldak 2007, s. 20.

¹⁹² Üstün Dökmen, *Sosyometri ve Psikodrama*, (7. Baskı), Sistem Yayıncılık, İstanbul 2005, s. 125-129.

¹⁹³ Dökmen, *Sosyometri ve Psikodrama*, s. 137-150.

- a. Spontanlık eğitimi
- b. Atılganlık eğitimi
- c. Rol eğitimi
- d. Yeni davranışlar deneme
- e. Modelden öğrenme
- f. İçgörü yoluyla öğrenme

1.4.4. Sosityodrama

Sosityodrama, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde kullanılan tekniklerden kabul edilmektedir. Toplumsal veya gruba yönelik sorunları incelemektedir. Bu sorunların canlandırma çalışmalarına sosityodrama denilmektedir¹⁹⁵. Okulda veya mesleki rehberlikte kullanılan sosityodramada rol oynama ve dramatizasyon esastır¹⁹⁶.

Sosityodramada, bir gurubun sorunları ya da karmaşaları ile başa çıkma hedeflenir. Etkinlikler, bazen sınıf ortamına taşınabilir. Ve bütün katılımcıların bundan bir fayda elde etmeleri gözetilir. Sosityodramada dikkat edilmesi gereken en önemli husus grup ve grup ilişkileridir¹⁹⁷.

1.5. EĞİTİMDE DRAMA

Eğitimde drama; geçmişten bu yana birçok uzman tarafından eğitimin pek çok alanında kullanılmış, oldukça başarılı sonuçlar alınmıştır. Kapsadığı tüm özelliklerle drama, eğitimde her yaş gurubunda ve eğitimin hemen hemen her aşamasında kullanılmaya elverişli, işlevsel yönü olan bir tekniktir¹⁹⁸.

Eğitim sistemimizde öğrenciler eğitim hayatlarının başlangıcından üniversite sınavına kadar genel olarak ezbere dayalı bir öğrenim görmektedirler. Öğrencilerin zihinleri kalıp bilgilerle doldurulmakta, sınavlar test ağırlıklı yapılmaktadır. Öğrencilerin bu şekilde duygusuz, yorumsuz, salt bilgi ile yetiştirilmesi; onları düşünmekten, tartışmaktan, kendini ifade edebilmekten uzak tutmaktadır. Çağdaş bir

¹⁹⁴ Dökmen, *Sosyometri ve Psikodrama*, s. 146-150.

¹⁹⁵ Karadağ ve Çalışkan, s. 53.

¹⁹⁶ Leyla Küçükahmet, *Program Geliştirme ve Öğretim*, (24. Baskı), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2009, s. 76.

¹⁹⁷ Hakan Uşaklı, *Drama ve İletişim Becerileri*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara 2011, s. 38.

¹⁹⁸ Uzgören, s. 28.

eğitim; araştırmacı, sorgulayıcı, öğrendiklerini yaşayarak uygulayabilen bireyleri geliştirici bir özelliğe sahip olması gerekmektedir¹⁹⁹.

Eğitimde drama, bireyin özgüvenini artırarak daha olumlu ve ilgili olmasını sağlar. Empati yeteneğini geliştirerek kişinin çok yönlü düşünme becerisini geliştirir. Bilişsel, düşünsel, dilsel ve sosyal açıdan gelişimi kolaylaştırır. Eğitimde drama, bireye kendini ifade edebilme rahatlığını ve sorumluluk duygusunu kazandırır. Farklı görüşlere saygı duymayı, kendini ve başkalarını nesnel bir şekilde eleştirebilmeyi öğretir. Eğitim-öğretim sürecinde öğrencinin aktif rol almasını ve öğrendiklerinin kalıcılığını sağlar. Bireyin hayata çok yönlü bakma yetisini geliştirir. Eğitimde drama, bilgileri kullanma yönünde etkin bir teknik olarak karşımıza çıkar²⁰⁰.

1.5.1. Eğitimde Dramanın Tanımı

Eğitimde Drama: Yapılacak çalışmanın amacına ve grubun yapısına göre önceden belirlenmiş uygun bir ortamda, katılımcıların bir lider gözetiminde, birikimlerinden ve yaşantılarından yola çıkarak; doğaçlama, rol oynama gibi tekniklerden ve oyunun genel kurallarından faydalanarak herhangi bir konuyu canlandırmalarıdır²⁰¹. Yine eğitimde drama; drama çalışmaları toplamında dramatik tasarının gerçekleştiği, drama öğelerinin tek veya bütün olarak kullanıldığı, birbirinden bağımsız ya da iç içe olabilen eylemlerin bütünüdür. Bilinmesi gereken temel şey, öğretme ve öğrenme sürecinde dramanın başlı başına bir teknik olduğudur²⁰².

Rol oynama yöntemi olarak da bilinen drama tekniği; herhangi bir durum, sorun veya olayın grup önünde dramatize edilmesidir. Grup üyeleri, dinlemek ya da tartışmakla yetinmeyip olayın oluşum sürecini izlerler ve ayrıntıları kaçırmamaya çalışırlar. Bu yöntemin eğitimde ayrı bir değeri vardır. Çünkü öğrenciler; farklı kimliklere bürünebilme fırsatı yakalayarak başkalarının nasıl düşündüğünü, neler hissettiğini, karşılaştıkları durumlarda ne gibi tutumlar sergilediklerini anlama imkânı bulurlar²⁰³.

¹⁹⁹ Vicdan Nalbur Taşdemir, *İlköğretimde Drama Oyunları ile Türkçe, Matematik, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Fen ve Teknoloji, Derslerinin Öğretimi*, Kök Yayıncılık, Ankara 2007, s. 7.

²⁰⁰ Uzgören, s. 35.

²⁰¹ Adıgüzel, Üstündağ ve Öztürk, s. 9.

²⁰² Uzgören, s. 21.

²⁰³ Küçükahmet, s. 76.

*“Drama çalışmaları hareket, konuşma, taklit gibi unsurlardan yararlanarak doğa ve toplum olaylarının hayali bir ortam içinde canlandırılması etkinliklerini içerir.”*²⁰⁴

1923’de Amerika’da üniversitede yaratıcı drama eğitime başlayan Winifred Ward, dramayı kişinin kendini eğitmesi olarak görmüştür²⁰⁵. Eğitimde drama; kişinin öğrendiği bilgiyi hayatta kullanabilmesi, uygulayabilmesi için yaparak-yaşayarak, deneyerek-oyunarak pekiştirmesini hedefleyen “canlandırma ve kurgulamaya” dayanan çalışmaların tümünü kapsayan bir kavramdır²⁰⁶.

Drama eğitimde kullanılırken eğitimcinin yaratıcılığı ve uygulayabilirliği birinci ve en önemli aşamadır. Dramanın eğitimde kullanılma sürecinde liderin (eğitimcinin); tasarımı, biçimlendirmesi, yönetmesi oldukça önemlidir. Ancak lider sürecin nereye varacağını bilmeyebilir. O, işleyişe engel bir durum varsa veya etkinlik ilerlemiyorsa yönlendirmeler yapar²⁰⁷.

1.5.2. Eğitimde Dramanın Önemi

Drama; öğrencilerin iletişim becerilerinde, sosyal farkındalıklarında, grup içi ilişkilerinde, benlik saygılarını geliştirmelerinde, sosyal becerilerin kazandırılmasında katkı sağlayan önemli bir tekniktir. Eğitim-öğretim sürecinin ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim aşamalarında kullanılabilir bir özelliktedir. Aynı zamanda fen, matematik, sosyal bilgiler, yabancı dil, müzik, resim gibi derslerin öğretilmesinde oldukça etkili bir öğretim metodudur. Drama; kişilere duygu, düşünce ve davranışlarını sözlü veya yazılı olarak ifade etmeleri için güvenli, eğlenceli bir ortam sunmaktadır. Bu ise yabancı dil -Arapça- öğrenim ve öğretiminde günümüz öğrencilerinin en çok aradıkları unsurdur. Drama, yaparak-yaşayarak ve eğlenerek öğrenmeyi sağladığı için eğitim-öğretim faaliyetleri içinde önemli bir teknik olarak kendisini göstermiştir. Öğrenciler; drama sayesinde arkadaşlıklarını, atılganlıklarını, kişisel bütünlüklerini geliştirebildikleri gibi günlük hayatta karşılaşılabilecekleri olaylara, durumlara rol oynayarak kendilerini hazırlayabilirler²⁰⁸.

²⁰⁴ Mübeccel Gönen ve Nursel Uyar Dalkılıç, *Çocuk Eğitiminde Drama -Yöntem ve Uygulamalar-*, (6. Baskı), Epsilon Yayıncılık, İstanbul 2003, s. 34.

²⁰⁵ Uzgören, s. 23.

²⁰⁶ Uzgören, s. 26.

²⁰⁷ Adıgüzel, Üstündağ ve Öztürk, s. 10.

²⁰⁸ Uşaklı, s. 1.

Drama, eğitim-öğretim programlarının eşsiz ve bütünleyici bir unsurudur. Eğitimde sistemli ve devamlı kullanıldığında öğrenciler; “*değerlendirme, keşfetme, çözümlemeye yönelik soru sorabilme*” becerilerini kullanma ve geliştirme olanağı bulmaktadırlar. Böylece cesaretlerini toplayıp, deneyim ve kabiliyetlerini daha iyi geliştirerek yaşama kendi duygu ve düşünceleriyle katılabilmektedirler. Drama; insanın saklı kalmış yeteneklerini keşfeden, canlandıran bir öğretim tekniğidir. Kişi, dramatik etkinliklerle hem kendisini hem de başkalarını daha doğal tanıma olanağı bulur. Özellikle okul öncesi dönemde bu etkinlikler, çocukların kendilerini keşfetmelerini sağladığı için geniş kullanım sahasına sahiptir²⁰⁹. Eğitimde drama çalışmaları, kişinin öğrenme süreçlerinde ve toplumsallaşmasında etkili olduğu gibi keşfedicilik ve estetik eğitiminde de kayda değer bir yeri vardır²¹⁰.

İnsandaki gizli yeteneklerin ortaya çıkarılması, faydalı olan bilginin kişiye öğretilmesi ve bireyin sözüyle davranışı arasındaki uyumun kendisine kazandırılması İslam eğitiminin en önemli gayelerindendir²¹¹. Drama; eğitimdeki tanımı ve uygulanışı, yaparak-yaşayarak öğrenmeyi sağlaması itibarıyla İslam eğitim sisteminin bu ve benzeri gayelerini gerçekleştirecek bir mahiyete sahiptir.

Dramatik oyunlarda seyircinin beğenisini kazanmak endişesi bulunmadığından birey kendini baskı altında hissetmez. Bu ise sıkılgan kişilerin kendilerini rahat ifade edebilecekleri ortamların oluşmasına neden olmaktadır²¹². Bir kısım öğrencilerin yabancı dil öğrenememe sebeplerinden olan utanma sıkılma hata yapma gibi korkuları dramatik oyunlarla giderilebilir.

1.5.3. Eğitimde Dramanın Tarihçesi

Dram, Yunancada eylem, drama ise bir yaşam biçimi anlamındadır. Eğitimde drama Fransa’da reformcu hareketlerle başlamıştır. J. J. Rousseau ise bu akımın öncüsüdür. Dramayı yaygınlaştırmak için açık hava festivalleri önermiştir. Katılımcı dramaya önem veren J. J. Rousseau, oyunda katılımcıların gerçek duygularını yaşamalarının gerekliliğini savunmuştur. Ona göre; öznellik, bilişsellik, duyguları yaşamak, duyguların üstünlüğü ve seyircilerin kendi kendilerini eğlendirmeleri

²⁰⁹ Gönen ve Dalkılıç, s. 48.

²¹⁰ Gönen ve Dalkılıç, s. 34.

²¹¹ Bayraktar Bayraklı, *İslam’da Eğitim Batı Eğitim Sistemleriyle Mukayeseli*, (6. Baskı), Marmara Üniversitesi İFAV Yayınları, İstanbul 1997, 270-279.

²¹² Gönen ve Dalkılıç, s. 35.

önemlidir. Fransa’da, romantik natüralizm olduğu zaman; İngiltere, endüstri devrimine yönelmiştir. Bu sırada İngiliz eğitim sistemi de bazı değişikliklere uğramıştır. Çocuk, bilgilerin içine doldurulduğu boş bir kap değil, eğitim-öğretim faaliyetlerinin merkezinde aktif olarak bulunan önemli bir değerdir. 1870’lerde başlayan bu değişim “*çocuk merkezli eğitim*” kavramıyla İngiliz eğitim sistemine geçmiştir. Bunun için ilerici okullar kurulmuş ve bireysel duyarlılık eğitimi öngörülmüştür. 1889-1893 yıllarında açılan okullarda çocuk merkezli eğitime geçilmiştir. Eğitimde dramının ilk uygulamaları bu okullarda gerçekleştirilmiştir²¹³.

Dramanın 1898 yılında Viyana’da uygulamalı sanatlar okulunda Avusturyalı sanat öğretmeni Franz Cizek ile eğitim sahasına girdiği de kabul edilmektedir. O, deneyleri ile eğitimde sanatın kullanılmasına ilişkin örnekleri ortaya koymuştur. Stüdyosuna çizim ve resim yapmak için gelen gençlere çalışmaları sırasında müdahale etmeyip, yüreklendirerek içlerinden geldiği şekilde özgürce çalışmalarını sağlamıştır. Cizek, bunu yapmakla onların gizli yeteneklerini ortaya çıkarmayı²¹⁴ ve kendilerini sanatla ifade etmelerini hedeflemiştir²¹⁵.

Drama, eğitimdeki konumunu geleneksel tiyatro çalışmalarından çok Cizek’in uygulamalarına borçludur. Çocuk oyunlarındaki masum “öyleymiş gibi yapma” erken dönem ilericilere göre oldukça yararlı doğal bir eğitimidir²¹⁶. Carl Gross (1901), “The Play Of Man” isimli betiğinde yetişkinlerin de dramayı yapmalarının gerekliliğini vurgulamıştır²¹⁷. Harriet Finley Johnson (1911), okuldaki dramayı okul tiyatrosundan farklı bir şekilde uygulayan kişidir. Bu başlangıç uygulamaları, bir tür “make believe play” “öyleymiş gibi yapma” biçiminde olmuştur²¹⁸. Cambridge Okul müdürü Henry Caldwell Cook, oyunu yaratılıştan gelen bir insan ekinliği olarak görmüş ve okul ortamında yapmaya değer tek etkinlik olarak belirtmiştir. Bu çalışmalarla eğitimde dramının kuramsal temelleri atılmış ve bu konuyla ilgili pek çok yayın yapılmıştır. Cook, okullarda drama etkinliklerine elverişli mekânların olmasını istemiştir. Yazdığı iki eserle çocukların kendi eserlerini kendilerinin yazmalarını talep etmiştir. Şiir

²¹³ Gönen ve Dalkılıç, s. 25.

²¹⁴ Karadağ ve Çalışkan, s. 42;

²¹⁵ Gönen ve Dalkılıç, s. 25.

²¹⁶ Sıla (Oyat) Ay, *Yabancı Dil Öğretiminde Dramanın Kullanımı* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1997, s. 27.

²¹⁷ Gönen ve Dalkılıç, s. 26.

²¹⁸ San, *Eğitimde Yaratıcı Drama*, s. 577.

yazımına ise edebiyat derslerinde yer vermiştir. Bu iki yapıtla sanat ve eğitimde yeni bir anlayışın yerleşmesine önayak olmuştur. Derslerde şiir yazımı, resim yapma, şarkı söyleme, rol oynama, marangozluk, dokumacılık, çiftçilik, bahçıvanlık, etkinliklerine zaman ayrılmıştır²¹⁹. Cook, oyunu sahnedeki oyuncu düşüncesiyle kaynaştırarak şu anda kullanılan eğitimde drama kavramını, kapsamlı bir program olarak tanımlayan ilk kişi olmuştur²²⁰.

Türkiye’de ise buna benzer uygulamalar köy enstitülerinde yapılmıştır. Okul temsilleri verilmiş, işe yönelik tatbikatlar yapılmıştır²²¹. İsmail hakkı Baltacıoğlu okul temsillerine önem vermiştir. Yapılan öğretim programlarında Türkçe derslerinin de drama tekniğiyle işlenebileceğini belirtmiş, ancak bu fikir hayata geçirilmemiştir²²².

1923’te ABD’de Winifred Ward, üniversitede yaratıcı drama eğitimine başlamıştır. Ward da, dramayı tiyatrodan farklı görmüştür. Yaratıcı drama, katılanlara kendi gelişimleri ve birbirleriyle işbirliği yapabilmeleri hususunda önemli yaşantılar sunar. Tiyatroda gerekli olan yetenekler yaratıcı dramada gerekmez. Çünkü dramada amaç başkalarını eğlendirmek değildir. Ward’ın dramayla ilgili 1952’de “Drama İçin Öyküler”, 1957’de ise “Çocuklarla Oyun Hazırlama” adlarında iki kitabı yayımlanmıştır²²³. 1930-1940’lı yıllarda çocuk psikologları ve psikoterapistler sayesinde drama, okul programlarına girmeye başlamış, daha çok psikolojik bir yöntem olarak kullanılmıştır. Teorik boyutuna girilmeden hep uygulama yapılmıştır²²⁴.

1943 yılında İngiltere’de eğitimsel drama derneği kurulmuştur. 1951 de ise T. C. Milli Eğitim Bakanlığı’nca dramanın eğitimde kullanılabilecek önemli bir teknik olduğu belirtilmiştir. 1954’te Peter Slade yazdığı “Çocuk Draması” isimli kitabında çocuğun oynadığı oyunların gerçek drama olduğunu belirtmiştir. 1960 yılında Newson Raporu’nda dramanın psikoterapik yönü keşfedilmiştir. Psikolojik açıdan anlamlı olan durumların oynanması ile öğrencilerin problemlerinin çözülebileceği gösterilmiştir.

²¹⁹ Gönen ve Dalkılıç, s. 26.

²²⁰ Ay, s. 27.

²²¹ Morgül, s. 12.

²²² Gönen ve Dalkılıç, s. 26.

²²³ Önder, s. 35.

²²⁴ Karadağ ve Çalışkan, s. 42.

Duyarsız, az yetenekli ve bozuk sosyal davranışlı çocuklarda dramanın olumlu etki sağlayacağı sonucuna arılmıştır²²⁵.

1963 yılında Viola Spolin, çocuğun içinden geldiği gibi rol oynamasının, kendini ifade etme yönünden önemini “Tiyatro İçin Doğaçlama” adlı eserinde işlemiştir. Spolin, yetişkinler gibi çocuklarında rol yapabileceklerine dikkat çekmiştir. O, çocuk veya yetişkinin rol oynama ile her alanda bedensel, zihinsel, sezgisel olarak tecrübeler kazanabileceğini vurgulamıştır. Spolin, duygular ile duyguların bedensel ifadesi arasındaki ilişkiye oldukça önem vermiştir. Hatta insanlara “duygunu göster, duygunu görünür hale getir önerisinde bulunmuştur.

Peter Slade’nin öğrencisi Brian Way, ikinci dünya savaşı esnasında çeşitli sıkıntılara duçar kalan çocuklara drama yoluyla yardımcı olmuştur. 1967 yılında ise Brian Way “Drama Yolu ile Gelişim” adlı bir eser yayımlamıştır. Yazar, kitabında çocuklara kendine güven duygusunun nasıl kazandırılacağını ele almış ve çocukların kendi yeteneklerini keşfetme ve kullanmalarına nasıl yardım edilebileceğine dair konuları, örneklerle incelemiştir. Ona göre istisnasız her çocuk dramaya katılabilir. Drama, çocukta kişilik gelişimini temin eder. Kişilik ise yaşayarak ve deneyerek kazanılır. Dramada maksat çocuğu geliştirmektir. Yoksa dramanın mükemmel canlandırılması değildir. Çünkü drama, seyirciler için değil katılımcıların gelişimi için oynanır.

1970’lerde Dorothy Heathcote, eğitimde drama ile ilgili çalışmalar yapmıştır. Heathcote, çocukların gerçek hayatta yaşadıklarını drama yoluyla anlayabilecekleri kanısındadır. Ona göre drama, okul programlarının her alanında kullanılabilir. Öğretmen drama etkinliğinde bir rol almalıdır. Gerekğinde öğretmen etkinliğe ara verip açıklamalar yapabilir, öğrencileri tartışmaya yönlendirebilir. Onun yaklaşımına göre eğitimde drama, hem duygusal hem de bilişsel öğrenmeyi amaçlamalıdır²²⁶.

Yine 1970’lerde özellikle çocuk, ergen ve gençlerin monotonlaşan öğretim programlarında kaybolan yeteneklerinin yeniden canlandırılmasına, öğretimden zevk almalarına, kendi araştırmalarını, buluşlarını yapmalarına imkan sunmak adına zekanın; estetik, duysal ve sosyal bölümlerini harekete geçirmek için dramadan yararlanıldı.

²²⁵ Gönen ve Dalkılıç, s. 26, 27.

²²⁶ Önder, s. 35-36.

Çünkü drama, kişilere tam bir estetik eylemler sanatı kazandırmaktaydı. Ayrıca sözel yanıyla da dramanın; mantık ve dil yetilerini, hayal gücünü, zihinlerin üreticiliğini, eleştirel düşünme becerisini geliştirdiği ileri sürülmekteydi²²⁷.

1976 da Betty Jane Wagner, Dorothy Heathcote'un yaklaşımını tanıtan bir kitap yazmıştır. 1979 da Bolton, "eğitimde dramanın kuramına giriş" adlı eseriyle drama konusunda daha bilişsel ve analitik yönlerin önemini savunmuştur. Bolton, çocuklara sorular sorarak onların konu hakkında tartışmalarına, ayrıntılara girmelerine önem vermiştir. Çocuk kendini ve yaşadığı çevreyi anlamalıdır. Çünkü bireyin yaşamsal değeri içinde yaşadığı çevreye uyumu oranında artış gösterir. Ona göre; "*Eğitimde drama etkinlikleri temel olarak uyumu amaçlamalıdır*". 1984'de MsCaslin, televizyon ve radyo çağının pasif çocuklarının hayata katılabilmeleri, yaşayarak ve deneyerek daha aktif olabilmeleri için yaratıcı dramayı önermiştir. Çocuk, bedensel, bilişsel, duygusal ve sosyal yeteneklerini yaratıcı drama oyunları ile geliştirebileceğini bu sayede hayata daha aktif katılabileceğini vurgulamıştır²²⁸.

1998 Eylül ayında MEB Talim Terbiye Kurulu tarafından yayımlanan tebliğler dergisinde, ilköğretim okulları seçmeli drama dersi 1-2-3 müfredat programı yayımlanmış ve 1997-98 öğretim yılından itibaren ders programlarına seçmeli ders olarak girmiştir²²⁹. Eğitimde drama, tarihsel süreç içinde gelişimini sürdürürken; gerekliliğini kanıtlayacak, dramanın eğitimdeki önemini artıracak sanatsal gelişimler de dikkat çeker olmuştur. Aynı zamanda dramanın pek çok alandaki gelişmeleri, tiyatrunun bir uzantısı olarak gerçekleşmiştir. Bu ise dramanın kavram olarak kullanımının önünü açmıştır. Bu şekilde drama; eğitim sisteminde kendini yenileyen bir teknik ve eğitimin her devresinde öğretimi sağlayan, geliştiren, hızlandıran bir araç olarak yerini almıştır²³⁰.

1.5.4. Eğitimde Dramanın Genel Özellikleri ve İlkeleri

Eğitimde Dramanın Özellikleri:

1. Eğitimde dramada canlandırılmak üzere önceden yazılmış hazırlanmış bir metne ihtiyaç yoktur. Bu etkinliklerde katılımcılar; kendi özgür, özgün duygu ve

²²⁷ İnci San, "Tiyatroya Rağmen Yaratıcı Drama", *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1 (1), 2006, 5-12, s. 8.

²²⁸ Önder, s. 35, 36.

²²⁹ Karadağ ve Çalışkan, s. 47.

²³⁰ Uzgören, s. 22, 23.

düşüncelerini, yaşantılarına dayalı oluşturdukları eylem ve durumlarını canlandırırlar.

2. Eğitimde drama, gerçek dünya ile kurgusal dünya arasındaki etkileşimden örülüdür.
3. Grup etkinlikleri olarak yürütülen bu çalışmalar katılıma dayalıdır ve küme üyelerinin yaşantılarını yansıtır.
4. Eğitimde drama etkinliklerine katılım, gönüllülük esasına bağlıdır.
5. Liderin yönlendirmesiyle; katılımcı, konu veya konuları küme içi etkileşim yoluyla dener, oynar, yaşar ve öğrenir.
6. Kişinin kazanacağı veya kazandığı bütün deneyimler, beceriler onun katılımıyla gerçekleşir²³¹.

Eğitimde Dramanın İlkeleri:

Gönen ve Dalkılıç eğitimde dramanın ilkelerini üç ana maddede toplamışlardır.

1. Eğitimde drama etkinliğinde ödül veya ceza ile yönlendirme yapılmaksızın sözel olarak beğeni içeren cümleler pekiştireç olarak verilir.
2. Eğitimde drama çalışmaları asla bir oyuncu yetiştirme tekniği değildir. Bu çalışmalar, seyirciler için yapılmaz. Burada asıl olan kişilerin kendi kazanımlarıdır. Eğitimde drama uygulamaları her türlü ortamda yapılabilir. Herhangi bir aksesuar olması şart değildir.
3. Eğitimde drama çalışmalarında önemli olan öğrencinin ne söyleyeceği değil neyi nasıl söylediğidir. Bu teknik; bir analiz yöntemi değil, bir sentez yöntemidir. Öğrenci, bu çalışmalarda özgür olarak bulunur. Ondan, gösterdiği performansın üstüne çıkması beklenmez. Çünkü dramada yapmacık davranışlar yerine doğal olanlar asıldır²³².

1.5.5. Eğitimde Dramanın Öğeleri (Bileşenleri)

1. **Lider (Öğretmen):** Eğitimde drama uygulamalarında süreci tasarlayan şekillendiren yöneten kişidir. Sürecin en önemli ögesidir. Bu önem onun; çalışma mekânını, grup üyelerini, kullanılacak teknikleri belirlemesinden kaynaklanmaktadır.

²³¹ Adıgüzel, Üstündağ ve Öztürk, s. 30.

²³² Gönen ve Dalkılıç, s. 74,75.

2. **Katılımcılar (Öğrenciler):** Eğitimde drama bir grup etkinliğidir. Grup üyeleri katılımcılar yani öğrencilerdir. Drama etkinliği yapılabilmesi için grubun oluşması gerekmektedir. En önemli öge lider olmasına rağmen sonucu katılımcılar belirlerler.

3. **Çalışma Mekânı:** Mekân, drama etkinliklerinde olmazsa olmazlardandır. Mekânın etkinliğe uygun hale getirilmesi gerekir. Mekândaki araç-gereçler; etkinliğin içeriğiyle, kullanılacak tekniklerle, konuyla bütünlük arzmelidir.

4. **Konu (Tema):** Herhangi bir olay, olgu, soyut-somut bir durum, bir gazete haberi, bir karikatür, edebiyatın bütün türleri, tamamlanmamış bir edebi metin, bir yaşantı anı, bir fotoğraf karesi, herhangi bir ders veya dersin bir konusu eğitimde dramanın konularıdır. Örneğin: Arapça dersinde zıt anlamlı sözcüklerin tespiti ve kullanımı, fiillerin şahıslara göre cümle içinde söylenmesi veya isim cümlesi örnekleriyle bir öykünün oluşturulması vs.

5. **Teknikler:** Eğitimde drama, tiyatronun tekniklerinden yararlanır. Bunlardan en önemlileri, doğaçlama ve rol oynama teknikleridir. Bu iki teknik, etkinliklerde her zaman zorunlu olarak kullanılır. Farklı tekniklerden de yararlanılabilir. Bunlar: Kukla, pandomim, parmak oyunu, öykünme, canlandırma vs.²³³.

1.5.6. Eğitimde Dramanın Amacı

Eğitimde drama, yapı olarak kavram ve içerdiği teknikler yönüyle eğitenin ve eğitilenin yaratıcılığını geliştirmeyi amaçlar. “Oynayarak öğretmek” ve “oynayarak öğrenmek” kavramları üzerinde yoğunlaşır²³⁴.

Drama; insana var olan değerlerini anımsatmayı, onun kendisiyle yüzleşerek kendini tanımasını ve gelişmesini sağlar. Yalnızlaşan bireyin; kendini, toplumu ve toplumdaki yerini yeniden bulmasını hedefler. Drama; insan beyninin her iki küresini eş güdümlü olarak çalıştırır ve gelişimini sağlar. İnsanın algılama yetisini, yaratıcılığını, düş gücünü, düşünme ve ifade gücünü, yoğunlaşmasını yetkinleştirir. Duygularını incelemesine olanak vererek onu zihinsel, duygusal, kültürel, kısaca her yönden zenginleştirmektedir. Bu haliyle drama, insanı ilk çocukluktan itibaren bilgi ve

²³³ Adıgüzel, Üstündağ ve Öztürk, s. 23-25.

²³⁴ Uzgören, s. 26.

becerilerle donatarak; kişisel, toplumsal ve mesleki olarak hayata hazırlamayı amaçlar²³⁵.

1.5.7. Eğitimde Dramanın Aşamaları

Eğitimde drama, belli aşamaları takip etmek durumundadır. Bu aşamaların biçimlenmesi veya değiştirilmesi liderin yapacağı çalışmalara bağlıdır²³⁶. Buna göre geliştirilen aşamalar şu şekilde sıralanabilir.

- Hazırlık-Isınma
 - Canlandırma-Oyunlar
 - Değerlendirme-Tartışma-Paylaşım
- olmak üzere üç aşaması vardır²³⁷.

Hazırlık-Isınma Aşaması: Hazırlamak veya ısındırmak; birinin bir şeye yakınlık duymasını, alışmasını, benimsemesini, yadırgamaz olmasını veya alışmasını sağlamak için yapılan çalışmadır. Daha çok bedeninin harekete başladığı, duyuların yoğun ve eşzamanlı olarak kullanıldığı, içe dönük çalışmaların yapıldığı, özgüven kazanma ve uyum sağlama gibi grup dinamiğini oluşturmak gayesiyle yapılan, kuralları diğer aşamalara göre belli ve daha çok lider tarafından belirlenen bir aşamadır. Süreç ile ilgili hazırlıklar, rollerin belirlenmesi, kullanılacak malzemelerin temini, canlandırma yapılacak ortamın tespiti ve uyarlanması bu aşamada tamamlanır²³⁸. Ayrıca grup üyeleri ile tanışma, kaynaşma ve iletişime geçme bu aşamada gerçekleştirilir²³⁹.

Canlandırma Aşaması: Bir konunun süreç içinde şekillenip ortaya çıktığı biçimlendiği ve biçimlendirildiği tüm oluşum evrelerinin yapıldığı; “*Canlandırılacak konu çerçevesinde doğaçlama, rol oynama ve diğer tekniklerin kullanıldığı aşamadır.*” Bu aşamadaki canlandırmalar bireysel olabileceği gibi küçük veya büyük gruplar halinde de olabilir²⁴⁰.

Değerlendirme-Tartışma-Paylaşım Aşaması: Drama çalışmalarındaki elde edilen veriler bu aşamada değerlendirilir. Sürecin öneminin belirlendiği bu aşamada

²³⁵ Nurhan Tekerek, “Oyun Kavramı’ndan Drama’ya Drama’dan Dramatik Eğitime”, *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, 22, 2006, 47-73, s. 66.

²³⁶ Karadağ ve Çalışkan, s. 132.

²³⁷ Fatma Kotan, “Yaygın Din Eğitiminde Drama”, *Yaygın Din Eğitimi Sempozyumu -I: 30 Mart-01 Nisan 2012- Ankara: (ss. 393-415), DİB Yayınları, Ankara 2013, s. 399.*

²³⁸ Adıgüzel, Üstündağ ve Öztürk, s. 27, 28.

²³⁹ Karadağ ve Çalışkan, s. 133.

²⁴⁰ Adıgüzel, Üstündağ ve Öztürk, s. 28.

eğitsel edinimler üzerinde ve ortaya çıkan sonuçlar hakkında tartışmalar yapılır. Öğrenilen yaşantıların, tecrübelerin geleceğe yönelik katkı sağlayıp sağlamadığı, katılımcılar açısından kazanıma dönüşüp dönüşmediği bu aşamada saptanır²⁴¹.

1.5.8. Eğitimde Drama ve Tiyatro İlişkisi

Eğitimde drama ile tiyatro, ilk bakışta aynıymış gibi görünseler de, aşağıda da belirtildiği gibi aralarında bazı farklar vardır²⁴².

Eğitimde drama, tiyatronun hem kuramsal hem de uygulamalı çalışmalarının bütününden yararlanmaktadır. Tiyatro ile iç içe geçmiş, tiyatrodan farklı bir eğitim kültür ve sanat alanıdır. Tiyatro bir tür araç konumundadır. Eğitimde drama, tiyatronun ve diğer alanların tekniklerini kullanır. Bu tekniklerden en önemlileri; doğaçlama ve rol oynamadır. Bu iki teknik zorunlu olarak tüm drama etkinliklerinde kullanılır.

Tiyatro birçok sanat türü gibi sonuca odaklanır. Eğitimde dramada ise süreç önemlidir. Tiyatroda seyirciler vardır. Ancak eğitimde dramada seyirci yoktur. Drama sürecine katılanlar vardır. Çalışma grubu, hem oyuncudur hem de seyircidir. Eğitimde drama bir grup etkinliğidir küme olmadan yapılamaz.

Eğitimde dramada konu; herhangi bir olay, olgu, soyut somut bir durum, bir karikatür, bir gazete haberi, yazının tüm türleri, bir anı, bir fotoğraf, bir ders konusu gibi çok şeyler olabilir.

Tiyatroda süreç, yönetmenin tasarladığı şekilde ilerler. Tasarlanan tüm öğeler yerine getirilir. Eğitimde dramada önceden tüm öğeler tasarlansa bile katılımcıların doğaçlama ve rol oynamaları ile süreç farklı şekilde gelişebilir.

Tiyatroda yönetmenler, oyunculuk becerilerine sahip kişilere ihtiyaç duyarlar. Eğitimde dramada böyle bir durum söz konusu değildir.

²⁴¹ Adıgüzel, Üstündağ ve Öztürk, s. 29.

²⁴² Adıgüzel, Üstündağ ve Öztürk, s. 10.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAPÇA ÖĞRETİM TEKNİKLERİ VE BUNLAR İÇERİSİNDE DRAMANIN YERİ

2.1. ARAPÇA ÖĞRETİMİ AÇISINDAN ÖĞRETİM TEKNİKLERİNİN ÖNEMİ

Yöntem ve teknikler, -zamana, mekâna, öğretmene, öğrenciye, derse ve konuya göre değişebilen- eğitim-öğretim sürecinin temel öğelerindendir. Önceleri insanlar farklı bir coğrafyadaki yakınıyla ancak yanına giderek görüşürdü. Sonra mektuplaşma çıktı. Sonra santral telefonları, ev telefonları; şimdide cep telefonları, internet, görüntülü iletişim kullanılıyor. Burada amaç iletişim kurmaktır. Ancak koşulların değişmesiyle kullanılan araçlar da değişebilmektedir. Eğitim-öğretim alanında, Arapça öğretiminde teknolojinin ve bilimin ilerlemesiyle keşfedilen, geliştirilen özellikle yeni yöntem ve tekniklerin kullanılması kaçınılmazdır. Zira başarı, doğru yöntem ve tekniklerin seçimi ve kullanımıyla doğrudan alakalıdır.

Yabancı dil öğretim ve öğreniminde tecrübe edilmiş ve verim alınmış her türlü yöntem ve teknik, Arapça öğretiminde de kullanılması bu dilin çok daha kolay ve kalıcı öğrenilmesine sebep olacaktır. Öncelikle şunu unutmamak gerekir ki, her ne kadar kelimelerimizin birçoğu bu dilden geçmiş olsa da Arapça bir yabancı dildir. Öyleyse Arapçayı bir yabancı dil olarak öğrenmek doğal olmalıdır. Osmanlının son döneminde bu gerçek, fark edildiğinden öğretim usulünde bir takım iyileştirmeler yapılmıştır. Örneğin; önceleri Arapça öğrenmeye başlayan çocuklara Arapça dilbilgisi kuralları Arapça olarak ezberletilmekteydi. Bu metodun verimli olmadığı fark edilince dilbilgisi kuralları anlaşılır bir Türkçe ile öğretilmeye başlandı. Bu şekilde öğrenim yapan öğrencilerin yılsonunda -geçmişe nazaran- daha başarılı oldukları görüldü²⁴³.

Dil insanların nesneleri, durumları, olayları anlatmada kullandıkları seslerden ibarettir²⁴⁴. Dil bu yönüyle incelendiğinde yabancı dili öğrenen kişi; o dil ile düşünmeyi, okumayı, yazmayı, kısaca hedef dil ile bütünleşmeyi öğrenmek zorundadır. Yoksa dil öğrenim sürecinde bir şeyler eksik kalacaktır. Bu durum başlangıçta zor gibi görünse de

²⁴³ Mustafa Cemil ve Ahmet Naim, s. 7.

²⁴⁴ Fuller.

yabancı dil öğreniminde başarının en önemli faktörlerindendir. Örneğin kişinin ailesiyle birlikte oturduğu, yaşadığı yer için Arap “بَيْتٌ” sesini kullanırken, Türk “ev”, İngiliz “home” seslerini kullanmaktadırlar. Nasılsın sorusunu; bir Türk, “iyiyim elhamdülillah”; Arap, “بِخَيْرٍ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ”; İngiliz, “I am fine” ifadeleriyle yanıtlamaktadır.

O halde dil öğreniminde nesnelerin, durumların ya da olayların hedef dilde nasıl ifade edildiğini öğrenmek oldukça büyük önem taşımaktadır. Çeviri yaparak dil öğrenmek ilk bakışta kolay gibi görünse de bu yöntem genellikle dilin mantığına uymamaktadır. Çünkü her dilin kendine özel bir yapısı vardır²⁴⁵. Mesela Arap dilindeki “دَخَلَتْ امْرَأَةً النَّارَ فِي هَرَّةٍ” cümlesinin Türkçe karşılığı “kadın kedi yüzünden cehenneme girdi.” şeklindedir. Ancak çeviri mantığıyla gidildiğinde ve “فِي” edatına “içinde” anlamı verilince cümle içinden çıkılmaz bir hal almaktadır. Yine Araplar, bir işin kolayca halledilebileceğini anlatmak için “كَمَا تُسَلُّ الشَّعْرَةَ مِنَ الْعَجِينِ” deyimini kullanmaktadırlar.

Hâlbuki Türkler bu anlamda “tereyağından kıl çeker gibi” ifadesini kullanırlar. Çeviri yapacak olursak cümlelerin Türkçe karşılığı, “hamurdan kıl çeker gibi” dir. Türkiye’deki Arap dili öğrencisi -kendi kültürel mantığıyla düşünerek bu kullanımı anlamsız bulup-şunu söyleyebilir: “Hamurdan kıl çekmek o kadar zor değil ki, neden tereyağı değil de hamur demişler?” Bu konuda pek çok örnek verilebilir. Ancak bu kadarla yetinilecektir. İşlenen örnekler, Arapça öğretiminde kültürel boyutun da düşünülmesinin, kabul edilmesinin kaçınılmaz olduğunu göstermektedir.

Türkiye’de genelde yabancı dil, özelde ise Arap dilinin öğretiminde beklenen hedeflere ulaşamamasının bazı tespit edilen nedenler giriş bölümünde incelenmişti. Bu tespitler gösteriyor ki, uygulanan Arapça öğretim programında bazı yeniliklere gidilmesi gerekmektedir. “*Gelişmiş ülkelerde dil öğretiminde esas alınan, dinleme-anlama, konuşma, okuma ve yazma metoduyla, bu alanda kabul edilmiş en uygun zaman dilimi içerisinde ve gerekli ders saati kredisıyla Arapça öğretimi gerçekleştirilmelidir.*”²⁴⁶

²⁴⁵ Fuller.

²⁴⁶ Soysaldı, s. 247.

Dil öğrenimi aslında bir ortam işidir. Anadili Arapça olmayanlar için en iyi yöntem Arapçanın anadili olarak kullanıldığı ülkede öğrenim görmektir. Buna imkân olmadığında öğrenim görülen yerde Arapça -olabildiğince- her yönüyle kullanılmalıdır. Diğer bir deyişle öğretmenler ve öğrenciler mümkün oldukça anadillerini kullanmamalıdır. Öğrencilerin, severek öğrenebileceği, kolayca kavrayabileceği konulardan başlanmalı; günlük hayatta kullanabileceği kelime ve cümlelere oldukça fazla yer verilmelidir²⁴⁷. Öğretim, uygun yöntem ve tekniklerle desteklenmelidir.

Dil, göstergeler sistemi aracılığıyla insanın iletişim kurma ve kendini ifade etme yetisi olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde eğitim-öğretimin her aşamasında dil öğretimine önem verilmektedir. Zira dil; insanı diğer varlıklardan farklı kılan, insana özgü değerli bir yetidir. İnsanda beden dili, sözlü dil, yazın dili olmak üzere üç tür dilin varlığından söz edilmektedir. Drama tekniği, yabancı dil öğretiminde dilin sözü geçen kısımlarını aktif olarak kullanmaktadır. Öğrenci, bu teknikle bütün duyu organlarını etkin bir şekilde kullanma olanağı bulabilmektedir²⁴⁸. Drama tekniğini diğer tekniklerden farklı kılan en önemli nokta bu olsa gerektir.

Gelişmiş ülkelerde; etkin, kalıcı, kullanılabilir yabancı dil öğretimi için öğretim yöntem ve teknikleri üzerinde sürekli araştırmalar yapılmaktadır. İşlevselliğine kanaat getirilen yöntem ve teknikler, eğitim-öğretim kurumlarında uygulanmaya alınmaktadır. Drama, bunlar arasında oldukça önemli bir konumda bulunmaktadır²⁴⁹.

University of Texas'ta Philips tarafından yapılan gözlem ve araştırma verilerine göre zaman sabit tutulmak kaydıyla insanlar: okuduklarının %10'unu, işittiklerinin %20'sini, gördüklerinin %30'unu, hem görüp hem işittiklerinin %50'sini, söylediklerinin %70'ini, yapıp söylediklerinin %90'ını hatırlamaktadırlar²⁵⁰.

Rol oynama yöntemi olarak da bilinen drama tekniğinde herhangi bir durum, sorun veya olay grup önünde canlandırılır. Grup üyeleri dinlemek ya da tartışmak

²⁴⁷ Kelebek Mustafa Öğretim Yöntemleri ve Arapça Öğretim Teknikleri Üzerine, *Prof. Dr. Mahmud Kamil en-NÂKA İle Bir Söyleşi*, 03.06.1989, Erişim tarihi: 23.12.2013. <http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/makale/265.pdf>

²⁴⁸ Abdullah Er, "Drama ve Dil Öğretimi: Dramanın Sözlü Dil Öğretiminde Etkisi", *KKEFD*, 8, 2003, 246-253.

²⁴⁹ Münevver Güllü, *Dramatizasyon Yönteminin Yabancı Dil Öğretimi Üzerindeki Etkisi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009, s. 3.

²⁵⁰ Akoğuz, s. 54. (Çilenti, Kamuran, *Eğitim Teknolojisi ve Öğretim*, Kadioğlu Matbaası, Ankara 1988, s. 36'dan naklen.)

yerine, olayın oluşum sürecini izlerler ve ayrıntılara dikkat ederler. Eğitimin çok farklı alanlarında kullanılabilir olmasından dolayı bu yöntemin ayrı bir değeri vardır. Çünkü öğrenciler drama ile farklı kimliklere bürünebilerek başkalarının nasıl düşündüğünü, neler hissettiğini, durumlar karşısında ne tür tepkilerde bulunduklarını anlama imkânı bulurlar²⁵¹. “*Drama; istenildiği anda yaşanılmayacak olayların, öğrencilerin kendileri tarafından yaşanarak temsil edilmesiyle edinilen yaşantılardır.*”²⁵² Böylece drama yaşantılarıyla birey, sonradan karşılaşabileceği bir takım rolleri üstlenerek kendini geleceğe hazırlayabilir. Normal hayatta deneme fırsatını bulamadığı bazı yaşantı ve anları, drama etkinliklerinde yapılan alıştırmalarla, rolleri oynayarak öğrenme imkânını bulur²⁵³.

Dramanın bu özellikleri göz önüne alındığında yabancı dil öğretimi alanında oldukça geniş bir kullanım sahasına sahip olduğu, dikkat çekmektedir. Dil öğreniminde, birey, kendini hedef dile adapte ettiği ölçüde başarı sağlar. Bu ise onun dile yoğunlaşmasıyla²⁵⁴, o kültürü yaşamasıyla ve oynamasıyla mümkün olur. Drama tekniğinin yabancı dil öğretimi açısından önemi, her ikisinin de insanın hem beden hem de sözlü dilini kullanmalarından kaynaklanmaktadır.

Diller; insanın dilinde manaların ifade edilmesi için bulunan melekeler²⁵⁵ olduğundan, sanatlar gibi sonradan kazanılır. Manaların mükemmel veya eksik bir şekilde ifade edilmesi melekelerin tam ya da yetersiz oluşundan kaynaklanmaktadır. Melekeler fiillerin tekrar edilmesiyle elde edilir. Çünkü eylemler; başlangıçta kişinin özelliğini gösterir. Tekrar ile hali, tekrarın devamıyla melekesi olur. Dilin meleke haline gelmesi; -tıpkı bir çocuk gibi- kelimelerin tek tek kendi anlamlarında kullanımlarının, sonra kelimelerden oluşan cümlelerin, kalıpların ve bunların anlamlarının sürekli dinlenmesi ve kullanılmasıyla oluşur²⁵⁶.

²⁵¹ Küçükahmet, s. 76.

²⁵² Akoğuz, s. 5. (Çilenti, Kamuran, *Eğitim Teknolojisi –Kavramlar- Araç ve Yöntemler Merkezler*, Kadioğlu Matbaası, Ankara 1979, s. 49’dan naklen.)

²⁵³ Akoğuz, s. 5.

²⁵⁴ Hikmet Sebüktekin, *Yüksek Öğretim Kurumlarımızda Yabancı Dil İzlençeleri*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1981, s. 25.

²⁵⁵ Meleke: “*Bir iş veya davranış üzerinde devamlı uğraşma ile kazanılan alışkanlık, beceriklilik, yatkınlık; insanda doğuştan var olan idrak, hafıza, hayal etme, düşünme vb. güçlerden her biri, yeti.*” Bkz. Ayverdi ve Topaloğlu, s. 719.

²⁵⁶ İbn Haldûn, el‘Allâme Veliyyuddîn Abdurrahmân b. Muhammed, *Mukaddime 1-2*, nşr: Abdullâh Muhammed ed-Dervîş, Dimeşk, 2004, II, s. 378.

2.2. ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE KULLANILABİLECEK TEKNİKLER

Yabancı dil öğretiminde değişik teknikler uygulanmaktadır. Bunların ne olduklarına geçmeden önce birbiriyle çok karıştırılan yöntem ve teknik kavramları üzerinde durulacaktır. Yöntem, hedefe varmak için izlenen veya bir konuyu öğrenmek için seçilen en kısa yol şeklinde tanımlanmaktadır²⁵⁷. Eğitim terimleri sözlüğünde ise yöntem, “*bir sorun çözmek bir deneyi sonuçlandırmak bir konuyu öğrenmek ya da öğretmek gibi amaçlara ulaşmak için bilinçli olarak seçilen ve izlenen düzenli yol*” olarak tanımlanmaktadır. Yabancı dil öğretiminde yöntem, “*belirlenen hedeflere ulaşmada öğretme tekniklerini ve araçlarını kullanarak bir dilin nasıl öğretilceğini ortaya koyan işlemler bütünüdür.*” Teknik ise “*bir öğretme yöntemini uygulamaya koyma biçimi ya da sınıf içinde yapılan işlemlerin bütünü*” olarak tanımlanmaktadır²⁵⁸.

Şimdi Arapça derslerinde yararlanılabilecek bazı tekniklerden özetle bahsedilerek Arapça öğretiminde drama tekniğinin kullanımı incelenecektir.

2.2.1. Beyin Fırtınası

Beyin fırtınası; bir grup insanın bir konuya çözüm getirmek, karar vermek ve hayal yoluyla düşünce ve fikir üretmek için kullandıkları yaratıcı bir tekniktir. Bu tekniğe buluş tekniği de denilmektedir. Beyin fırtınasında bir grup insan herhangi bir konu hakkında tartışmaya girmeden önce fikirlerini dile getirirler. Herkes düşüncesini ifade ettikten sonra önerilen fikirler üzerinde genelden özele doğru değerlendirme yapılır. Bu teknik kavram haritaları oluşturmada sıklıkla kullanılır²⁵⁹.

Beyin fırtınası; Arapça öğretiminde kelime dağarcığının artırılması, eş ve zıt anlamlı kelimelerin belletilmesi, cümle ve paragraf oluşturulması gibi alanlarda kullanılabilir. Öğretmen ortaya bir kelime atar öğrenciler bu kelime ile bağlantılı kelimeleri beyin fırtınasıyla bulmaya çalışırlar. Örneğin:

Öğretmen: **المُسْتَشْفَى** deyince,

²⁵⁷ Özcan Demirel, *Eğitim Sözlüğü -Dictionary Of Education-*, (4. Baskı), Pagem Akademi, Ankara 2010, s.149.

²⁵⁸ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, s. 63.

²⁵⁹ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, s. 64, 65.

Öğrenciler, “الطَّيِّبُ، الْمَمْرُؤَةُ، سَيَّارَةُ الْإِسْعَافِ، الْمَرِيضُ، الْمُتَقَرِّبُ، الْفَحْصُ...” kelimeleri söylerler. Sonra öğretmen öğrencilerin söyledikleri kelimelerle ilgili cümleler kurulması için beyin fırtınasını tekrar devreye sokabilir.

2.2.2. Gösteri

Gösteri, bir işin nasıl yapılacağını öğretmenin öğrencilerin önünde göstererek yapmasıdır. Görsel ve işitsel aletler de kullanılabilir. Bu tekniğin faydası bir işin ustaca nasıl yapılacağını öğrencilerin görmeleridir²⁶⁰. Bu teknik hem göz hem de kulak yoluyla gerçekleştiği için yalnızca söylemeye dayalı tekniklerden daha etkili bir tekniktir²⁶¹.

Gösteri tekniğiyle Arapça öğretmeni; harflerin telaffuzu ve sözcük öğretiminde, konuşma becerisinin geliştirilmesinde yararlanabilir²⁶².

2.2.3. Mikro öğretim

Öğretmen adaylarını ilerde mesleklerini nasıl yapacaklarına, konuları nasıl anlatacaklarına yönelik geliştirilmiş, kullanılan bir tekniktir. Bu teknikte teori ve uygulama birleştirilmek istenmiştir. Öğretmen adayı dersin küçük bir kısmını sunar, sunu genellikle kameraya alınır, değerlendirme yapılmak üzere tekrar izlenir, eksiklikler tamamlanır beklenen davranış gerçekleşinceye kadar etkinlik devam ettirilir²⁶³.

Arapça öğretiminde bu teknikten yararlanılabilir. Şöyle ki: Öğrencilerden değişik ortamlarda gerçekleşebilecek diyalogları, bir öyküyü canlandırmaları istenir. Süreç aynen uygulanır. Öğrenciler, beklenen canlandırmayı yapıncaya kadar uygulamaya devam edilir. Bununla öğrenciler, dili doğal olarak öğrenebilir, günlük hayatta normal olarak kullanabilirler.

2.2.4. Benzetim

Simülasyon olarak da bilinen benzetim, öğrencilerin bir olayı gerçekmiş gibi ele alıp üzerinde eğitici çalışmalar yapmasıdır. Uygulamada zaman ve mekân genel olarak

²⁶⁰ Küçükahmet, s. 70.

²⁶¹ Cavit Binbaşoğlu, *Genel Öğretim Bilgisi -Eğitim Programları İlke, Yöntem ve Teknikler-*, (3. Baskı), Binbaşoğlu Yayınevi, Ankara 1983, s. 101.

²⁶² Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, s. 67.

²⁶³ Cengiz Müfettişoğlu vdğ., Seval Eminoğlu Küçüktepe (Editör), *Anadolu Öğretmen Liseleri Öğretim İlke ve Yöntemleri 11. Sınıf Ders Kitabı*, (2.baskı), MEB Devlet Kitapları, 2012, s. 97.

sınırlandırılır. Olayın anlamlı ve önemli yönleri seçilir. Pilotların uçuş öncesi yapay koşullarda eğitim görmeleri bunun bir örneğidir²⁶⁴.

Benzetim tekniği Arapça öğretiminde kayda değer yararlar sağlayabilir. Çünkü dil, aynı zamanda kullanıldığı kültürün aynasıdır. Dil ile kültür, et ve kemik gibi birbirinden ayrılmaz iki olgudur²⁶⁵. Öğrencilerin Arap ülkelerine götürülme imkânı olmadığı durumlarda; öğretmen, Arap ülkelerindeki bir olayı sınıfta benzetim yoluyla öğretebilir.

2.2.5. Kavram Haritaları

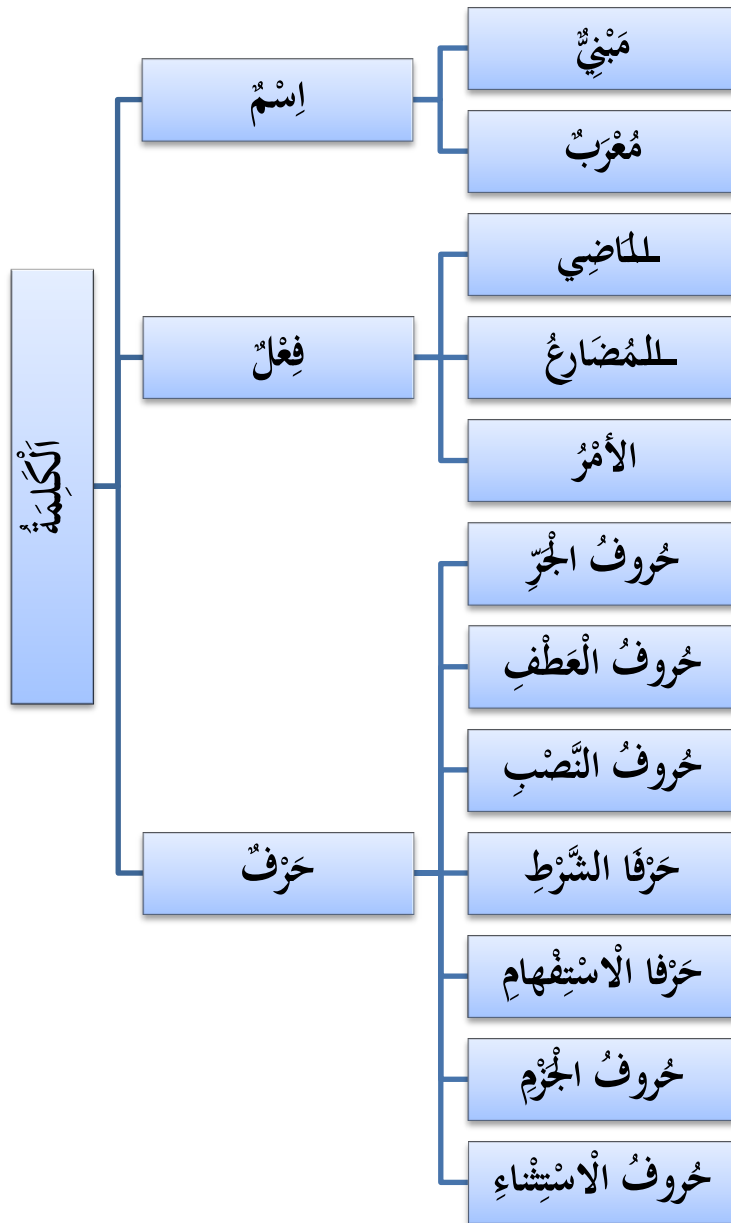
Kavram haritaları öğrenenler için fikirlerin ve bunlar arasındaki ilişkilerin açık hale getirilmesini sağlamaktadır. Önceki bilgilerle yeni bilgileri bir düzen içerisinde işlemeye yarar. Ezber yerine anlamlı öğrenmeyi amaçlar. Kavram haritaları, kavramları ve kavramlar arasındaki bağları çizgilerle gösterir. Öğrenciler bu teknikle bilgilerini somut ve görsel olarak düzenlerler. Bu tekniğin kullanılabilmesi için öğrencilerin dersle alakalı kelime ve kavramları önceden bilmeleri gerekmektedir²⁶⁶.

Bu yöntemle Arapça dilbilgisi kuralları somutlaştırılarak daha kalıcı öğretilir. Örneğin kelime türlerini haritada şöyle görebiliriz.

²⁶⁴ Özcan Demirel, *Öğretim İlke ve Yöntemleri Öğretme Sanatı*, (19. Baskı), Pegem Akademi, Ankara 2012, s. 77.

²⁶⁵ Aksan, c.1, s.13.

²⁶⁶ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, s. 84.

2.3. ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE KULLANILABİLECEK DRAMA TEKNİKLERİ

Teknikler, eğitimde dramanın canlandırma aşamasında devreye girer. Öğrenciler kendilerine verilen rolleri belirli kurallar çerçevesinde kendi yorumlarıyla canlandırırlar. Öğrenciler bu canlandırmaları birbirinden farklı şu teknikleri kullanarak gerçekleştirirler²⁶⁷. Bu teknikler uygulanırken Arapçanın kullanılması istenilen hedefe ulaşmayı kolaylaştırır. Ancak öğretmen, dilbilgisi kurallarını öğretirken anadili kullanabilir.

Drama teknikleri uygulanırken eğitimde drama aşamalarının aynen uygulanması gerekir. Önceden eğitimde dramanın aşamalarına değinildiğinden burada yalnızca uygulamalar üzerinde durulacaktır. Şimdi bu tekniklere kısaca değinelim.

2.3.1. Doğaçlama

Doğaçlama: Hiçbir hazırlık yapılmaksızın, herhangi bir metne dayanmadan, içinden geldiği gibi söyleme ve oynama biçimidir²⁶⁸. Kişinin önceden belli bir sahne saptaması olmaksızın oyun oynaması diye de tanımlanmaktadır. Doğaçlama, oyuncunun kendine özgü kişisel anlatımını geliştirmesine yardımcı olduğu gibi başkasının oyununu gözlemleyerek kendi oyununu koymasına da olanak verir²⁶⁹. Nutku (1983), yazılı bir metne bağlı olmaksızın kişinin içine doğduğu gibi konuşması, oynaması veya oyun esnasında ortaya çıkabilecek olumsuz bir durumu örtmek için eserden bağımsız bir şekilde oyuncunun davranması diye yorumlamıştır²⁷⁰.

Arapça öğretiminde doğaçlamadan yararlanabilmek için öğrencilerin duygu ve düşüncelerini ifade ederken ya da fikirlerini savunurken kullanacakları fiil ve kavramları önceden öğrenmiş olmaları gerekmektedir.

Öğretici, bir konuyu işleyip bitirdikten sonra öğrencilerden konuyla ilgili veya ilgisiz bir olayı doğaçlama tekniği ile canlandırmalarını ister. Bu şekilde öğrencilerin okuma-anlama, dinleme-anlama, konuşma becerilerinin gelişimi sağlanabilir. Çünkü

²⁶⁷ Karadağ ve Çalışkan, s. 133, 134.

²⁶⁸ Püsküllüoğlu, s. 477.

²⁶⁹ Çalışlar, s. 168.

²⁷⁰ Nutku, *Gösterim Sanatları Terimleri Sözlüğü*, s. 36.

öğrenci bu tekniği kullanabilmesi için okuduğunu ve dinlediğini anlamaya, fikirlerini sözlü ifade etmeye kendini mecbur bilir. Bu ise onu, öğrenmeye sevk eder.

2.3.2. Rol oynama

Rol Oynama: Doğaçlama sürecinde bir kimliği, bir şahsiyeti canlandırma etkinliğidir. Rol oynama doğaçlama ile iç içe girmiş bir tekniktir. Eğitimde drama etkinliklerinde doğaçlama yapılırken rol oynanır rol oynanırken doğaçlama yapılır²⁷¹.

Arapça öğretiminde rol oynama tekniğinin yeri tartışma götürmez bir gerçektir. Çünkü dil, her ulusun kendi duygularını ve düşüncelerini, dilek ve şikâyetlerini kendilerine özgü seslerle ifade ettikleri sözcüklerdir²⁷². Öğretmen, öğrencilere sınıfta veya serbest bir ortamda Arap kökenli birilerinin değişik ortamlardaki değişik rollerini vererek Arap dilini aslına daha yakın bir şekilde öğretebilir. Öğrenciler üstlendikleri rollerde duygularını düşüncelerini yaparak yaşayarak ifade edeceklerinden, dili doğal kullanımıyla öğrenme olanağı bulurlar.

Örneğin: Öğrencilerden biri hasta, biri hastanın babası, biri annesi, biri doktor, rolünü üstlenir. Hasta rolündeki kişi annesine gerçekten hastaymış gibi acıyı hissederek rahatsızlığını dile getirir. Anne ise anneliğe yaraşır bir şefkatle, yanında olduğunu hissettirerek karşılıklı bulunur. Bunu bir diyalog metninde incelemek mümkündür.

الولد: أُمِّي! أُمِّي! (مُنَادِيَا)

الأم: نَعَمْ يَا وَلَدِي. (مُشْفِقَةً)

الولد: أَشْعُرُ بِأَلَمٍ شَدِيدٍ فِي بَطْنِي، (مُتَلَلِّمًا)

الأم: مَا ذَلِكُ؟! شَفَاكَ . مَاذَا حَدَّثَ؟ (مُتَحِيرَةً، مُشْفِقَةً)

الولد: لَا أَعْرِفُ، وَلَكِنِّي أَشْعُرُ بِأَلَمٍ جَدًّا، بَطْنِي! بَطْنِي! (مُتَلَلِّمًا جَدًّا)

الأم: وَلَدِي! وَلَدِي! (مُشْفِقَةً جَدًّا).....

²⁷¹ Adıgüzel, Üstündağ ve Öztürk, s. 12.

²⁷² el-Ğalâyinî, s. 7.

2.3.3. Pandomim

Pandomim, öğrencilerin duygu, düşünce ve yaşantılarını veya herhangi bir nesneyi sözsüz olarak bedensel hareketlerle anlatmaya çalışmalarıdır. Öğrenciler pandomimle olayları, nesneleri zihinde canlandırma, dikkati yoğunlaştırma ve farkındalıklarını geliştirebilirler²⁷³.

Bu teknik yabancı dil öğretiminde öğrencilerin kavramları nasıl anladıklarını görmek açısından faydalı olduğu söylenebilir. Öğretmen; dramanın bu tekniğini fiilleri, kavramları öğretmede kullanabilir. Birbirinden farklı kavramların yazılı olduğu kâğıtlar öğrencilere dağıtılır. Öğrenciler yalnızca kendi kâğıtlarında ne olduğunu bilir, ancak arkadaşlarınınkini bilmezler. Öğretmen sırayla öğrencilere kavramlarını pandomimle anlatmalarına fırsat verir. Böylece öğrenciler kavramları veya fiilleri hareketleriyle anlatarak daha kalıcı öğrenebilirler. Pantomime örnek olabilecek bazı kavramlar:

الوضوء، تناول الدواء، القيادة، للتعب، الجوع، العطش، التسوق، الأكل، الكتابة.....

2.3.4. Parmak Oyunu

Parmak oyunu diğer drama tekniklerine geçişte kullanılan oldukça yalın bir dramatizasyon türüdür. Şiir ve öykücüklerin parmak hareketleriyle canlandırılmasıdır. Bu teknik daha çok okul öncesi dönem ve ilköğretimin ilk yıllarında çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak oynanan bir oyun tekniğidir. Fakat yabancı dil öğretiminde de uygulanabilir. Parmak oyunu uygulaması, öğretmenin sınıfta bir öyküyü güzel bir şekilde yorumlaması ve öğrencilere parmaklarını nasıl oynatacaklarını göstermesiyle başlar. Öğretmen; metni okur, yorumlar ve uygun parmak hareketleriyle gösterir. Öğrencilerin de öyküyü parmaklarıyla canlandırmalarını sağlar. Bu, öğrencileri diğer drama türlerine hazırlar²⁷⁴. Parmak oyununda her parmak bir nesneyi, durumu olayı temsil edebilir. Öğrenci parmaklarını kullanarak böyle bir öykü oluşturabilir. Klasik Arapça öğretim yöntemlerinden olan fiillerin parmaklarla çekimi buna bir örnek olabilir.

²⁷³ Önder, s. 142.

²⁷⁴ Gönen ve Dalkılıç, s. 52.

2.3.5.Öykünme

Çocukların bir kişinin, bir hayvanın, bir makinenin vs. sözlü veya fiili davranışlarını taklit yoluyla canlandırmalarıdır. Bu teknik model insanların güzel davranışlarının öğrenciler tarafından benimsenmesi için kullanıldığı gibi eğlenmek için de öğrenciler, bazı karakterleri canlandırabilirler²⁷⁵.

Davranışçı psikologlara göre dil, sözlü bir davranış biçimidir. Yabancı dil öğrenimi ise cümle kalıplarının tekrar ile alışkanlık haline gelerek benzer cümlelerin de üretilmesiyle mekanik alışkanlıklar oluşturma sürecidir²⁷⁶.

Bu teknik Arapça öğretiminde özellikle konuşma becerisinin gelişiminde etkin olarak kullanılabilir. Gerek sınıfta öğretmen gözetiminde, gerek öğrenci yalnız başına teknolojik imkânları kullanarak anadili Arapça olan hatipleri, haber spikerlerini, filmlerdeki oyuncularını izleyerek ve dinleyerek onların söz ve hareket uyumlarını, jest ve mimiklerini taklit ede ede dili halkının kullandığı gibi kullanmayı öğrenir.

2.3.6.Rol Değiştirme

Öğrencilerin üstlendikleri rolleri drama etkinlikleri sırasında arkadaşlarıyla değiştirmelerini içeren tekniktir. Öğrenciler bu teknikle etkinlikteki bütün rolleri yaşama olanağı bulurlar. Bu, öğrencilerin dinleme anlama ve konuşma becerilerini geliştirir.

Dil öğretiminde bu teknik öğrencilerin birçok yönden öğrenmesini ve dil becerilerini geliştirmesini sağlar. Arapça öğretimi sırasında canlandırılan bir öyküdeki rolleri öğrencilerin değişmesi, onlara her rolün; duygu ve düşüncelerini yaşamayı, kullandığı cümleyi öğrenme ve kullanma fırsatı verir. Örneğin: Bir alışveriş diyalogunda; müşteri, tezgâhtar ve kasiyer rollerinin değiştirilerek canlandırılması, hem rollerin ezberden okunmasını önler hem de etkili ve kalıcı öğrenmeye sebep olur.

2.3.7.Mektuplar

Canlandırılan drama etkinliğinde süreci değiştirmek, heyecanlandırmak, sürece gerilim katmak ve katılımcıların dikkatlerini farklı noktalara çekmek için etkinlik sırasında öğretmen tarafından katılımcılara dağıtılan yazılardır²⁷⁷. Arapça öğretiminde

²⁷⁵ Karadağ ve Çalışkan, s. 136.

²⁷⁶ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, s. 41.

²⁷⁷ Adıgüzel, Üstündağ ve Öztürk, s. 132.

kullanıma elverişli olan bu teknikle öğrencilerin okuma-anlama ve konuşma becerileri hızlı bir şekilde gelişim gösterebilir.

2.3.8. Problem Çözme

Belli bir hedefe varmak için bir dizi karmaşık hareketi ya da düşünmeyi gerektiren herhangi bir sorun ile hayvan ya da insanı karşı karşıya bırakan bir deney türüdür. Farklı seçenekler içinde sonuca ulaşmak için doğru seçeneği bulma çabası olarak tanımlanmaktadır²⁷⁸. Bu teknik öğrencilerin hazırcılığının önüne geçerek öğrendiklerinin kalıcılığını sağlar. Öğretmenlerinin rehberliğinde problemleri çözmeye alışan öğrenciler gerçek hayatta karşılaşılabilecekleri sorunları çözmede kolaylık yaşarlar²⁷⁹. Bu teknik uygulanırken öğrenciler gruplara ayrılabilir. Ortaya içinde gerçek ya da gerçek dışı sorunun olduğu bir olay, durum veya konu üzerinde öğrencilerin konuşmaları istenir. Öğrenci, bulduğu çözümleri paylaşmak için Arapçayı kullanmak durumunda kalır²⁸⁰. Öğrencilerin Arapça düşünmelerine, duygu ve düşüncelerini Arap dilini kullanarak iletmelerine neden olan bu teknik; özellikle konuşma becerisinin gelişiminde etkin bir role sahiptir.

2.3.9. Rol İçinde Yazma

Katılımcıların dramada ele alınan konu doğrultusunda rol oynayan kişilerin ağzından rapor, mektup, haber, çağrı yazısı vs. yazmalarıdır. Sürmekte olan etkinliğe yön vermek ve gerilime neden olmak için de kullanılabilen bu teknik yabancı dil öğretiminde kişilerin okuma yazma becerilerine katkıda bulunması itibarıyla yaygın olarak kullanılan önemli bir tekniktir²⁸¹.

2.3.10. Anlatı Tekniği

Bu teknik daha çok konuşma becerisinin gelişimine yarar sağlamaktadır. Bazen öğrenci; duyduğunu veya gördüğünü, herhangi bir anısını, bir öyküyü, bir fıkrayı öğretmenin isteği üzerine sınıfta ya da herhangi bir yerde anlatır²⁸².

²⁷⁸ Öncül, s. 1004.

²⁷⁹ Mustafa Öcal, *Din Eğitimi ve Öğretiminde Metodlar*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2007, s. 226.

²⁸⁰ Ayfer Su Bergil, *İngilizce Öğretiminde Konuşma Becerilerini Geliştirmeye Yönelik Alternatif Bir Teknik: Yaratıcı Drama*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Osman Paşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat 2010, s. 45.

²⁸¹ Adıgüzel, Üstündağ ve Öztürk, s. 134.

²⁸² Adıgüzel, Üstündağ ve Öztürk, s. 127.

Öğrenciler, Arapça derslerinde kendilerini basit şekilde de olsa ifade edebilecek seviyeye geldiklerinde, öğretmen anlatı tekniğini kullanabilir. Öğretmen, o gün sabah kahvaltısını, evden çıkışını, otobüs durağındaki bekleyişini, o gün başından geçen bir hadiseyi sınıfta önce kendisi rol oynama ve doğaçlama tekniklerini de kullanarak anlatır. Öğrencilerin kendisini iyice takip edebilmelerini sağlar. Daha sonra öğrencilerden benzer durumların anlatılmasını ister. Bu; öğrencilere yabancı dili kullanabiliyor olma hissini vererek, özgüven kazanmalarını ve daha fazla motive olmalarını sağlar.

Bu teknikte öğretmenin dikkat etmesi gereken en önemli bir nokta, anlatımında Arapların kullandığı dil ile meramını ifade etmesidir. Bu, öğrencilere orijinal Arapçayı dinleme, öğrenme ve kullanma fırsatı verir.

2.3.11. Dedikodu Halkası

Dedikodu: genellikle güvenilir olmayan haberleri ya da öyküleri yaymak anlamındadır. Konusu çekiştirme ve kınama olan konuşmalardır²⁸³. Dedikodu halkası ise eğitim-öğretimde kullanılan drama tekniklerindendir. Drama etkinliğinde bulunan karakterlerin davranışları konuşmaları vs. katılımcıların oluşturduğu bir halka içerisinde çekiştirilir. Arapça öğretiminde bu teknik öğrencilerin dinleme-anlama ve konuşma becerilerinin gelişmesine yönelik kullanılabilir. Sınıfta doğaçlama, rol oynama ve diğer teknikler ile canlandırılan bir olayın içindeki ilginç bir noktayı diğer taraftaki katılımcıların alıp onun üzerinde dedikodu yapmaları şeklinde olabilir.

2.3.12. Sorgu Görüşme

Drama çalışmalarında bilgi, tutum, davranış ve yetenekleri ortaya çıkarmak için farklı durumlar oluşturulmasına dayalı bir tekniktir. Uygun sorularla bireylerin olası tepkilerinin ele alınıp işlenmesine yönelik uygulamaları içerir. Öğrenme açısından uygun soruların belirlenmesi, yanıtların doğru olup olmadığı, gerçek yaşam durumlarında gerekli olan güven duygusunun oluşturulması gibi noktalarda yararlı olacağı kabul edilmektedir²⁸⁴. Arapça öğretiminde bu teknik öğrencilerin dinleme-anlama ve konuşma becerilerinin gelişmesine, Arapçayı doğal olarak kullanmalarına karşılaştıkları Araplarla rahatça iletişim kurmalarına yönelik katkıda bulunabilir.

²⁸³ Öncül, s. 280.

²⁸⁴ Adıgüzel, Üstündağ ve Öztürk, s. 136.

Teknikle dedektif öyküleri mahkeme oturumları iş görüşmeleri vs. öğretmenin de rol aldığı bir etkinlikte canlandırılabilir.

2.3.13. Öğretmenin Rol Alması (Katılımcı Liderlik)

Dramatik kurguyu biçimlendirmek için oldukça önemli bir tekniktir. Öğretmenin de öğrencilerle uygulamada bulunması rollerden bir rolü üstlenmesi demektir. Öğretmen bu teknikle öğrencilerin öğrenci psikolojisinden sıyrılarak etkinliğe daha rahat ve güvenli katılımlarını sağlar. Öğretmenin öğrencilerle bütünleştiği bir tekniktir. Kendisi bir rolü de alabilir öğrencilere yardım da edebilir. Onları cesaretlendirebilir. Bu teknik öğrencilerin drama etkinliğine karşı yabancılıklarının giderilmesinde yardımcı niteliktedir²⁸⁵.

2.3.14. Kukla

Kukla, öğrenenlerin en çok ilgisini çeken drama tekniklerindendir. Kukla oyununda seyirci olmadığından ve oyuna bütün öğrenciler katıldığı için çekingen öğrencilerin rahatça kendilerini gösterebilecekleri bir tekniktir. Öğrencilerin her birinin elinde farklı karakter ve nesneleri simgeleyen bir kukla vardır²⁸⁶. Kukla oyununda öğrenciler canlandırdıkları karakterin veya nesnenin kişiliğine bürünür. Sesini ona göre ayarlarlar²⁸⁷.

Bu teknikle Arapça öğretiminde masallar, hikâyeler, fıkralar, atasözleri, dilbilgisi kuralları, günlük yaşama yönelik ilişkiler vs. öğrenciler tarafından canlandırılır. Örneğin, Hacivat-Karagöz oyununun Arapça ile aktarılması iyi bir örnektir. Önce öğretmen, dramanın diğer tekniklerinden de yararlanarak anlatır. Sonra Oynanacak konunun karakterlerine uygun kuklalar öğrencilere dağıtılır. Onlardan, -örneğin- aşağıdaki verilen ifadelerin yorumunu yaparak dağıtılan kuklalarla canlandırmaları istenir.

مِنَ الْأَمْثَالِ الْعَرَبِيَّةِ: أَكَلْتُ يَوْمَ أَكَلِ لِلشَّوْرِ الْأَبْيَضُ.

مِنَ النُّكْتِ: قِصَّةُ جُحَا وَصَاحِبِ الْأَرْزَبِ.

²⁸⁵ Adıgüzel, Üstündağ ve Öztürk, s. 133.

²⁸⁶ Karadağ ve çalışkan, s. 136.

²⁸⁷ Gönen ve dalkılıç, s. 57.

2.4. ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE DRAMA TEKNİĞİNİN KULLANIM ALANLARI

Yabancı dil öğrenimi en başta kişinin iletişim kurmasına yönelik dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini geliştirmeye yönelik olmalıdır²⁸⁸. Drama, insanlarla iletişim kurma konusunda pek çok alıştırmanın, yaşantıların içinde bulunduğu bir etkinliktir. Drama, iletişim kurmak için sırasını bekleme ediminden dinleme davranışına, karşılıklılık prensibinden açık iletişime kadar çok sayıda iletişim unsurunu “yaparak-yaşayarak, deneyerek-içselleştirerek” yapmayı mümkün kılar²⁸⁹.

Drama tekniği: Arapça öğretiminde telaffuz, sözcük ve dilbilgisi konuları; temel dil becerilerinden sayılan dinleme-anlama, okuma-anlama, sözlü anlatım (konuşma), yazılı anlatım (yazma) becerilerinin gelişiminde yarar sağlayabilir. Temel dil becerilerine geçmeden önce bu becerilerin sağlıklı işleyebilmesi için gerekli olan “telaffuz, sözcük ve dilbilgisi” öğretiminde dramanın faydaları ele alınacaktır.

2.4.1. Telaffuz Öğretimi

“*Telaffuz; seslerin, harflerin ve kelimelerin söyleniş biçimidir.*” Yabancı dil öğretiminde telaffuz öğretimi son derece önemlidir. Çünkü öğrenci anadili ile amaç dil arasında telaffuz açısından büyük ölçüde farklılıklarla karşılaşmaktadır. Örneğin Arapça öğrenen kişinin Türkçede olmayan sesleri iyi derecede öğrenmesi gerekir. Aksi takdirde iletişimde birçok sorunla karşılaşır. Bir dildeki sesler; ne kadar iyi söylenirse, hedef dilin sesleri onu anadili olarak konuşanların seslerine ne kadar benzetilirse o dil o kadar iyi öğrenilmiş demektir. Bundan dolayı Arapça öğretiminde, telaffuz öğretimi önemli bir yer tutar. Arap alfabesindeki bazı sesler Türk alfabesinde bulunmamaktadır. Benzer harflerin telaffuzları dahi farklılıklar göstermektedir. Bu sebeple Arapça öğretiminin başında harflerin telaffuzunun gerçek şekliyle öğretilmesi önemlidir Arapça okumak için sadece harfleri mahreçlerine uygun okumak yetmemektedir. Harekeleri ve diğer okuma işaretlerini de doğru okumak ve yazmak gerekmektedir²⁹⁰.

Arap harflerinin öğretiminde şu etkinliklerden faydalanılabilir:

²⁸⁸ Aktaş ve İşigüzel, *Erken Yaşlarda Oyunlarla Yabancı Dil Öğretimi Kuram ve Uygulama*, s. 31.

²⁸⁹ Önder, s. 75.

²⁹⁰ Mehmet Zeki Aydın, *Eğitimde Program Geliştirme ve Arapça Dersi Öğretim Programı Üzerine, CUIFD*, 1, 1996, s. 140.

- ✓ Öğretmen harflerin mahreçlerini açıklar, sonra harfleri tek başına ve harekeli olarak telaffuz eder. Varsa görsel-işitsel araçlar da kullanılabilir.
- ✓ Harfler öğrencilere söylettirilir. Öğrenciler, doğru sesleri buluncaya kadar tekrar ettirilir²⁹¹.
- ✓ Öğrencilerin sesleri kalıcı kılmaları için sesli harf ve kelime oyunları, harf-kelime-resim, harf-fiil-eylem eşleştirmeleri, öykü canlandırmaları yapılabilir.

Örneğin annenin çocuğunu uyutma gayreti, çocuğun “e” sesini hissetmesinde iyi bir drama örneğidir. Yine öğretilecek seslerin canlılar içinde veya günlük yaşantımızdaki örneklerinden yararlanarak drama havası içinde öğretilmesi mümkündür²⁹².

2.4.2. Sözcük Öğretimi

Sözcük öğretiminde istenilen öğrenmeyi sağlamak için drama etkinlikleri en verimli yollardan birisidir. Özellikle tekrar ve pekiştirmelerde oyunlardan yararlanmak dersi çekilmez olmaktan kurtarır. İşin içine duygusal ve duyuşal tarafların çekilmesi öğrenmeyi daha etkili bir şekilde gerçekleştirir. Kelimelerin öğretilmesinde yine drama etkinliklerinden faydalanılabilir. Şöyle ki kelimelerin gerek kendi başlarına gerek cümle içindeki kullanımları drama etkinlikleri ile çok daha kalıcı bir şekilde öğretilir²⁹³.

Örneğin Arapça “يَدٌ، وَجْهٌ، قَلَمٌ، صَدْرٌ، كُرْسِيٌّ” kelimeleri drama yaptırılarak kelimelerin anlamları kullanımları ile birlikte öğretilir. Burada örnek olması açısından sınıf içi etkinliklerinden birisi incelenebilir.

ETKİNLİK

Niçin Allah’ın nimetinden kaçıyorsun?

Amaçlar:

1. Sözcüklerin anlamlarını ve kullanımlarını dramatik bir parçada öğrenme,
2. Harf-i cerlerin, edatların kullanımını kavrayabilme,
3. Kavramlar ve olaylar arasında mantıksal ilişki kurarak eksik bırakılan yerleri uygun kelimelerle tamamlayabilme.

²⁹¹ Mehmet Zeki Aydın, s. 140.

²⁹² Kadir Keskinkılıç ve S. Bilge Keskinkılıç, *Türkçe ve İlkokuma Yazma Öğretimi*, (3. Baskı), Pagem A Yayıncılık, Ankara 2007, s. 82.

²⁹³ Keskinkılıç, s. 82.

Gelişim Alanı: Sözcük dağarcığının genişlemesi, dinleme-anlama, okuma-anlama, sözlü ve yazılı anlatım becerilerinin gelişimi.

Dil düzeyi: A2.

Araç-gereç: Oyuncu sayısı kadar kâğıt, kalem.

Grup büyüklüğü: Büyük grup (Bütün sınıf).

Uygulama:

1. Aşama: Öğretici, elinde ilginç bir yazının bulunduğunu fakat parçanın bazı bölümlerinin eksik olduğunu bildirir. Bölümlerin tamamlaması için öğrencilerden yardım ister. Metni yazılı biçimde öğrencilere dağıtabileceği gibi tahtaya da yazabilir ve öğrencilere boşlukları uygun gördükleri kelimelerle tamamlamaları için süre verir.

2. Aşama: Tamamlanan metinler okunur, farklılıklara dikkat çekilir. Niçin farklı kelimeler kullanıldığı, hangi kullanımların dilin mantığına olayın bütünlüğüne uygun olup olmadığı üzerinde tartışılır²⁹⁴.

3. Aşama: Parça doğaçlama ve rol oynama teknikleri ile dramatize edilir.

4. Aşama: öğrencilerden öğrendikleri kelimeler ile bir olayı kâğıda dökmeleri istenir.

Parça aşağıdaki şekildedir.

لِمَاذَلْتَهَرَّبُ نِعْمَةً ؟

فِي يَوْمٍ مِنْ كَانَ جُحَا يَجْلِسُ نَافِذَةً مَنَزِلِهِ. وَكَانَ الْجُرُّ وَإِذَا بِرَجُلٍ يَمْشِي

..... مِنَ الْمَطَرِ.

فَقَالَ لَهُ جُحَا: لِمَاذَا مِنْ نِعْمَةٍ ؟ فَتَرَجَعَ الرَّجُلُ عَنِ السَّرْعَةِ وَأَخَذَ يَمْشِي

وَفِي الْمَرَّةِ الثَّانِيَةِ كَانَ الرَّجُلُ فِي شُرْفَةٍ وَكَانَ الْجَوُّ مُمَطَّرًا. وَرَأَى

جُحَا يَمْشِي مُسْرِعًا، قَالَ لَهُ الرَّجُلُ مَدْهُوشًا. وَيَحْكُ يَا جُحَا. سَتَهَرَّبُ مِنْ نِعْمَةٍ ؟!

..... جُحَا. أَخَافُ أَدُوسَ نِعْمَتَهُ فَيُصِيبُنَا²⁹⁵.

²⁹⁴ Tacettin Şimşek ve Yakup Topal, "Türkçe Drama ve Özgün Kullanma Örnekleri", *AÜSBED*, 7 (1), 2006, 277-298, s. 295.

2.4.3. Dilbilgisi Öğretimi

Dilbilgisi çeşitli öğelerden oluşmaktadır. Bunlar küçükten büyüğe doğru; sesler, - yazılı dildeki karşılığı olan harfler-, kelimeler, cümleler, paragraflar ve metinlerdir. Sesler ve harfler birleşip heceleri kelimeleri cümleleri oluştururlar. Cümle içindeki kelimelerin dizilişi, işlevi, anlamı, kelime ve cümlelerden metin oluşturma gibi durumlar dilbilgisinin konularıdır. Öyle ise dilbilgisi; bir dili oluşturan ses, kelime, cümle ve metin gibi öğeleri; yapı, tür, görev, işleyiş ve anlam yönüyle inceleyen ve çeşitli kurallar koyan bilim dalıdır²⁹⁶.

*“Dilbilgisi, Latince “harf ve işaret” anlamındaki “gramma” kelimesi ile “harfleri yazma ve okuma sanatı” olarak açıklanan “grammatica” kelimesinden gelmektedir. Eskiden harf okuma-yazma sanatı olarak ele alınan dilbilgisi günümüzde bir dilin ses, biçim, cümle ve metin yapısını inceleyen, anlam ve görevlerini ortaya koyan geniş bir alan olmuştur. Bir dile hakim olan kuralların tümü olarak da açıklanan dilbilgisi alanı kendi içinde çeşitli alt dallara ayrılmaktadır. Dilin seslerini inceleyen dala ses bilgisi (fonetik), kelime ve şekilleri konu edinen alana şekil bilgisi (morfoloji), kelime ve şekillerin aralarındaki ilişkileri inceleyen kısmına cümle bilgisi (sözdizimi), dilin anlam durumlarını inceleyen kısmına ise anlam bilgisi (semantik) denilmektedir. Dilbilgisi hem bu alt dallardaki gelişmeleri hem de bunlar arasındaki ilişkileri kapsamaktadır.”*²⁹⁷

Dilbilgisi denince Arap dilinde ilk olarak sarf ve nahiv ilmi akla geliyor²⁹⁸. Nedir bunlar? Özetle şöyle tanımlanmaktadır.

Sarf: Kelimler bir başka kelimeyle birleşik olmadığında; müfret hallerini ve arzu edilen anlama göre değişik şekillere geçişlerini inceleyen ilimdir²⁹⁹.

Sarf (*Şekil Bilgisi, Morfoloji*) ilmi, kelimenin isim ve fiil türleriyle ilgilenir³⁰⁰. Sarf ilminin gayesi sözcükleri yapıları ve yazılışları açısından hatalardan kurtarmaktır³⁰¹.

²⁹⁵ Musa Yıldız ve Hayrullah Çetinkaya, *Türkçeye Çevirileriyle Arapça Seçme Fıkralar*, (4. Baskı), Elif Yayınları, İstanbul 2011, s. 46.

²⁹⁶ Firdevs Güneş, “Dilbilgisi Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar”, *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2 (7), 2013, s. 72.

²⁹⁷ Güneş, s. 73.

²⁹⁸ Mutafta Meral Çörtü, *Arapça Dilbilgisi Sarf - Nahiv - Edatlar*, (13. Baskı), İFAV, İstanbul 2011, s. 11.

²⁹⁹ el-Munazamatu'l-Arabiyyetu li't-Terbiyyeti ve's-Sekafeti ve'l-Ulum, *el-Mu'cemu'l-Arabiyyu'l-Esâsi*, Larus, Tunus 1988, s. 19.

Nahiv (*Söz Dizimi, Sentaks*): Kelimenin tümce içindeki durumunu ve konumuna göre i'rabını inceleyen bilim dalıdır³⁰².

Dilbilgisi, temel dil becerilerinden sayılmaz. Ancak bu becerilerin sağlıklı gelişebilmelerinde önemli bir yere sahiptir³⁰³. Yabancı dil öğreniminde dilbilgisi öğrenimi gereklidir. Ancak dil öğrenmek dilbilgisi kurallarını olduğu gibi ezberlemek değildir³⁰⁴. Günümüz dil öğretim araştırmalarında dilbilgisi öğretiminin parçadan kopuk cümleler ve kelimeler ile öğretilmesinin öğrenen açısından verimsiz olduğu kabul edilmektedir. Dilbilgisi kurallarını metinsel ve sosyal bağlamı da gözetilerek dilin gramer ötesi kullanımıyla verilmesinin gereği öngörülmektedir³⁰⁵.

Dilbilgisi, kişinin temel dil becerilerinin gelişmesine hizmet eden bir faktördür. Bu konuda öğretim kadrosunun, ders programcılarının, dikkatli olması gayet derecede önemlidir. Dilbilgisi öğretimi amacının dışına çıkmaması için öğretmenler dersleri öğrencilerin temel dil becerilerini geliştirebilecekleri ortama dönüştürebilmelidirler. Öğrenciler sarf ve nahiv ilmini matematik işlemlerinin çözümü gibi görmemeleri gerekir. Drama etkinlikleri, bu problemin ortadan kalkması için kullanılabilecek önemli tekniklerdendir. Örnek bir etkinlikle dramanın dilbilgisi öğretimindeki rolü daha iyi anlaşılabilir.

ETKİNLİK

Bugün ne yaptım?

Amaçlar:

1. Harf-i cerleri tanıyabilme,
2. Harf-i cerlerin cümle içinde kullanımlarını öğrenme,
3. Harf-i cerlerin, edatların işlevlerini kavrayabilme,
4. Harf-i cerlerin fiiller ile kullanımını ve fiillerin anlamında yaptıkları değişikliği fark edebilme,
5. Günlük rutin işlerin hedef dille ifadesini öğrenme,
6. Kelime dağarcığının artırılması,

³⁰⁰ Çörtü, s. 11.

³⁰¹ Nusrettin Bolelli, *Arapça Sarf İlmi*, Marmara Üniversitesi İFAV Yayınları, İstanbul 2010, s. 11.

³⁰² Çörtü, s. 11; el-Munazzamatu'l-Arabiyyetu li't-Terbiyyeti ve's-Sekafeti ve'l-Ulum, s. 1179.

³⁰³ Hengirmen, s. 76.

³⁰⁴ Mehmet Zeki Aydın, s. 142.

³⁰⁵ İsmail Güler, "Dil Öğretimi, Dilbilgisi ve Arapça", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13 (2), 2004, 169-182, 179.

7. Saatlerin kullanımına yönelik fikir edinme.

Gelişim Alanı: Dilbilgisi, sözcük bilgisi, dinleme-anlama.

Dil düzeyi: A2

Araç-gereç: Anlatılacak olaya göre araç-gereçler, kuklalar, tahta, bilgisayar ve projeksiyon.

Grup büyüklüğü: Büyük grup (Bütün sınıf).

Uygulama:

1. Aşama: Öğretmen öğrencileri zihnen derse hazırlayarak harf-i cerler hakkında genel bilgileri örnekler üzerinde anlatır. Anlatımda görsel ve işitsel unsurlardan faydalanabilir.

2. Aşama: Harf-i cerlerin yoğun olarak kullanıldığı bir öyküyü, bir haberi ya da o gün başından geçen bir olayı öğrencilerin anlayabileceği şekilde hedef dille dramatize ederek anlatır.

3. Aşama: Öğrencilerden harf-i cerleri kullanarak benzer bir olayı ya da doğaçlama yaparak özgün bir olayı, bir yaşantıyı dramatize etmeleri istenir.

4. Aşama: Yapılan etkinliğin değerlendirilmesi, harf-i cerlerin kullanımları üzerine tartışma yapılması.

مَاذِفَعَلْتُ لِلْيَوْمِ

دَقَّ لِمُنْبَهِ فِي السَّاعَةِ الْخَامِسَةِ وَالرُّبْعِ ثُمَّ اسْتَيْقَظْتُ. ذَهَبْتُ إِلَى الْحَمَامِ وَتَوَضَّأْتُ فِيهِ. ثُمَّ صَلَّيْتُ

الْفَجْرَ فِي غُرْفَةِ الْجُلُوسِ وَقَرَأْتُ الْقُرْآنَ الْكَرِيمَ بَعْدَ الصَّلَاةِ. جَاءَتْ أُمِّي بِالْفُطُورِ وَأَفْطَرْتُ. أَكَلْتُ فِي الْفُطُورِ

مِنَ الْخُبْزِ وَاللَّيْثُونِ وَالْجُبْنِ وَالْعَسَلِ وَشَرَبْتُ الشَّايَ. لِأَنِّي أَفْضِلُ الشَّايَ عَلَى الْقَهْوَةِ فِي الْفُطُورِ.

كَوْتُ أُمِّي مَلَابِسِي. لَبِسْتُ مَلَابِسِي فِي السَّاعَةِ السَّادِسَةِ وَخَمْسٍ وَثَلَاثِينَ دَقِيقَةً. خَرَجْتُ مِنَ الْمَبِيتِ

فِي السَّاعَةِ السَّابِعَةِ إِلَّا رُبْعًا تَمَامًا. ذَهَبْتُ إِلَى الْمَحْطَةِ. رَأَيْتُ صَدِيقِي فِي الْمَحْطَةِ وَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ. عِنْدَمَا

وَصَلَتِ الْحَافِلَةُ إِلَى الْمَحْطَةِ، رَكَبْنَاهَا مَنَزَلْنَا مِنْهَا أَمَامَ الْكَلْبَةِ.

دَخَلْنَا الصَّفَّ فِي السَّاعَةِ السَّابِعَةِ وَخَمْسٍ وَعِشْرِينَ دَقِيقَةً تَمَامًا. عِنْدَمَا دَخَلَ الْمُعَلِّمُ الصَّفَّ فِي السَّاعَةِ السَّابِعَةِ وَالتَّصْنِيفِ سَلَّمَ عَلَيْنَا. ثُمَّ مَشَى حَتَّى لَفْتَرَبَ مِنَ الْمَكْتَبِ وَجَلَسَ عَلَى الْكُرْسِيِّ. نَظَرَ إِلَيَّ وَقَالَ لِي: حَدِّثْنَا عَنِ الْحَادِثِ الَّذِي وَقَعَ خَلْفَ الْكُلِّيَّةِ. تَحَدَّثْتُ إِلَيْهِمْ عَنْهُ.

قَالَ الْأُسْتَاذُ: هَلْ قُمْتُمْ بِوَاجِبِكُمْ؟ قَالَ صَدِيقِي أَحْمَدُ: أَنَا مَلَفَعْتُ وَاجِبِي. سَخِرَ فَاتِحَ مِنْهُ. قَالَ لِلْمُدْرَسِ لِأَحْمَدَ: لَا تَسْخَرْ مِنْ صَدِيقِكَ. لِنْتَهَى الْأُسْتَاذُ مِنَ الدَّرْسِ وَخَرَجَ مِنَ الْفَصْلِ. وَخُنْ بِدَوْرِنَا ذَهَبْنَا إِلَى الْمَقْهَى لِلْحَدِيثِ عَنِ الْحَادِثِ الَّذِي سَأَلَ عَنْهُ الْأُسْتَاذُ. ثُمَّ جَاءَ أَسْتَاذُ النَّحْوِ وَتَحَدَّثَ إِلَيْنَا عَنْ حُرُوفِ الْجُزْرِ وَعَمَلِهَا فِي الْجُمْلِ.

عِنْدَمَا لِنْتَهَى الدَّرْسُ رَجَعْتُ إِلَى الْمَبِيتِ فِي السَّاعَةِ الثَّانِيَةِ عَشْرَةَ. صَلَّيْتُ الظُّهْرَ تَعَدَّيْتُ فِي السَّاعَةِ الْوَاحِدَةِ إِلَّا عَشْرَ دَقَائِقَ. ثُمَّ نِمْتُ عَلَى الْأَرِيكَةِ قَلِيلًا. اسْتَيْقَظْتُ مِنَ النَّوْمِ فِي السَّاعَةِ الثَّالِثَةِ وَلِلثَلَاثِ بَعْدَ الظُّهْرِ. صَلَّيْتُ الْعَصْرَ. قُمْتُ بِوَاجِبِي. تَكَلَّمْتُ مَعَ أُمِّي عَنِ الْحَادِثِ. صَلَّيْتُ لِلْمَغْرِبِ فِي السَّاعَةِ الْخَامِسَةِ وَخَمْسٍ دَقَائِقَ مَسَاءً.

دَقَّ أَبِي جَرَسَ الْبَابِ فِي السَّاعَةِ السَّادِسَةِ وَالتَّصْنِيفِ مَسَاءً. فَتَحْتُ الْبَابَ. دَخَلَ أَبِي الْمَبِيتَ. وَسَلَّمَ عَلَيَّ. ثُمَّ جَلَسَ عَلَى الْأَرِيكَةِ وَقَالَ لِي: هَلْ صَحِيحٌ مَا سَمِعْتُ مِنْ أَبِي فَاتِحٍ؟ قُلْتُ لَهُ: مَاذَا سَمِعْتَ يَا أَبِي؟ قَالَ لِي: هُوَ حَدَّثَنِي عَنِ الْحَادِثِ. قُلْتُ لَهُ: نَعَمْ هَذَا صَحِيحٌ. ثُمَّ تَعَشَّيْتُ مَعَ أُسْرَتِي السَّاعَةَ السَّابِعَةَ تَمَامًا. شَاهَدْتُ فَلَمَّا تَارِيحِيًّا فِي السَّاعَةِ الثَّامِنَةِ. ثُمَّ أَكَلْنَا الْفَاكِهَةَ بَعْدَ ذَلِكَ صَلَّيْتُ الْعِشَاءَ السَّاعَةَ الْعَاشِرَةَ وَعِشْرَ دَقَائِقَ تَمَامًا. ذَهَبْتُ إِلَى غُرْفَةِ النَّوْمِ وَنِمْتُ عَلَى سَرِيرِي.

2.4.4. Dinleme Becerisine Etkisi

Herhangi bir konuda konuşmacının seslerini duymak, söylediklerini anlamak ve söylenenlerin içinden gerekli olanları alıp saklamak için sesler üzerinde dikkati yoğunlaştırmaya dinleme denir³⁰⁶. Dinleme yetisi ilk gelişimine ailede başlar. Sonra ilköğretim kurumlarında yapılan programlar ile geliştirilmeye çalışılır. İnsan hayatının büyük bir bölümünü dinleme yaparak geçirdiği için bu konu oldukça önemlidir. Dinleme becerisinin geliştirilmesi için yapılacak her türlü etkinlik bu açıdan önem arz etmektedir³⁰⁷.

*“Bir iletişimin sağlıklı yürütülmesinde dinleyenin ve konuşanın sorumlulukları eşittir. En etkili konuşmalar bile sağır duvarlar karşısında çaresiz kalırlar.”*³⁰⁸

Etkili dinleme, insanın tüm bedenini kullanarak gerçekleştirdiği bir davranıştır. Kulakla başlar ve insanın içindeki her şeyi harekete geçirir, hatta iletişim esnasında birey tüm varlığıyla kaynak tarafa yönelir³⁰⁹.

Dinleme eğitimi küçük yaşlardan itibaren yapılmalıdır. Dinleme becerisinin gelişmesinde öğretmenin veya anne babanın hikâyeler okuması, herhangi bir öykü üzerinde konuşulması olumlu etkiler yapmaktadır. Dramatizasyon etkinlikleri de erken yaşlarda dinleme yetisinin gelişmesinde önemli bir yere sahiptir. Dinleme, öğrenme alanında da önemli faktörlerdendir. Öğrencinin bir ders süresince dinleyerek edindiği bilgiyi ders dışında kazanabilmesi için üç katı zaman harcaması gerekmektedir. Öğrencilerin dinlediklerini iyi anlamaları, akıllarında iyi tutabilmeleri için şu becerilerin kazandırılması önemlidir³¹⁰.

- “*Dinlediklerini zihinde canlandırma,*
- *Sınıflama,*
- *Sorgulama,*
- *İlişki kurma,*
- *Çıkarımlar yapma,*
- *Sonucu tahmin etme,*

³⁰⁶ Keskinkılıç, s. 122.

³⁰⁷ Murat Özbay, *Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme Eğitimi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005, s. 48.

³⁰⁸ Adalı, s. 32.

³⁰⁹ Arthur K. Robertson, *Etkili Dinleme*, (t.y.), (Çev. E. Sabri Yarmalı), Hayat Yayıncılık, İstanbul 2004, s. 25.

³¹⁰ Keskinkılıç, s. 128-130.

- *Özetleme,*
- *Değerlendirme,*
- *Arkadaşlarıyla paylaşma.”*

Dinleme becerisinin geliştirilmesinde dramatizasyon yöntemi önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü drama etkinliği içinde katılımcılar hem konuşma hem de dinleme becerilerini zevkli bir ortamda geliştirebilirler. Dinleme becerisinin gelişmesini sağlayan faktörlerden birisi de kulaktan kulağa oyunu ve halk arasında yaygın bir şekilde kullanılan mani bilmece ve tekerlemelerdir³¹¹.

Arapça öğretiminde öğrencilerin dinleme becerilerinin geliştirilmesi oldukça önem taşımaktadır. Zira Türkçede olmayıp Arapçada olan bazı sesler var ki; bu sesler anadilindeki yakın seslere benzetilerek söylenmesi birçok hataya sebep olmaktadır. Bu seslerin doğru bir şekilde anlaşılması ve telaffuzu, bol miktarda, etkin dinleme ve tekrar ile kazanılabilir. Drama uygulamaları ile dinleme işlemi hem etkin hem de zevkli bir etkinlik olabilir. Öğretmen sınıfta Arapça bir hikâyeyi dramatize ederek okur. Sonra öğrencilere hikâyenin birer nüshasını ve hikâyedeki rolleri dağıtır. Öğrencilere kendi rollerini ve diğer rolleri incelemeleri için hikâyenin kısalık uzunluğuna göre süre verir. Sonunda hikâyenin canlandırılmasını ister. Canlandırma sırasında öğrenciler hem dinleme hem de telaffuz becerilerini geliştirebilirler³¹².

ETKİNLİK

Taşan Suyu?

Amaçlar:

1. Sesleri algılama,
2. Sözcüklerin anlamlarını öğrenme ve cümle içindeki kullanımlarını fark etme,
3. Öğrencilerin etkin dinleme yapabilmelerini sağlama
4. Harf-i cerlerin fiiller ile kullanımını ve fiillerin anlamındaki yaptıkları değişikliği fark edebilme,
5. Dramatik bir durumun Arap dili ile anlatımına yönelik kullanımları öğrenme,
6. Kelime dağarcığının artırılması,

³¹¹ Özbay, s. 133.

³¹² A. Hümeýra Kütükçü, *Arapça Öğretiminde Drama Yöntemi ve Arapça Dersini Yürüten Öğretmenlerin Bu Yöntemi Kullanma Düzeyleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2010, s. 63-64.

Gelişim Alanı: Dilbilgisi, sözcük bilgisi, dinleme-anlama.

Dil düzeyi: B1

Araç-gereç: Anlatılacak olaya göre araç-gereçler.

Grup büyüklüğü: Büyük grup (Bütün sınıf).

Uygulama:

1. Aşama: Öğretmen öğrencileri zihnen derse hazırlayarak konu hakkında genel bilgi verir. Anlatımda görsel ve işitsel unsurlardan faydalanabilir.

2. Aşama: Harf-i cerlerin yoğun olarak kullanıldığı öyküyü, öğrencilerin anlayabileceği şekilde hedef dille dramatize ederek anlatır.

مرق الأرنب

حَمَل أَحَدُ الْفَلَاحِينَ لُثْبًا وَذَهَبَ بِهِ إِلَى (جُحَا)!! وَأَخَذَ يَطْرُقُ بَابَهُ.

فَتَحَ (جُحَا) الْبَابَ وَقَالَ لِلرَّجُلِ:

مَنْ أَنْتَ؟!

قَالَ الرَّجُلُ أَنَا مُعْجَبٌ بِذِكَاثِكَ، وَعِلْمِكَ، وَأَرْجُو أَنْتَقَبَلَ هَذَا الْأَرْنَبَ هَدِيَّةً مِنِّي إِلَيْكَ!!

فَرِحَ (جُحَا) وَتَقَبَّلَ الْأَرْنَبَ شَاكِرًا، بَعْدَ أَنْ دَعَى الرَّجُلَ إِلَى أَنْ يَدْخُلَ الْمَنْزِلَ لِلْغَدَاءِ مَعَهُ.

بَعْدَ الْغَدَاءِ وَدَعَ جُحَا الرَّجُلَ مُتَمَنِّيًا أَنْتَتَكَرَّرَ زِيَارَتُهُ مَرَّاتٍ وَمَرَّاتٍ...

وَبَعْدَ أُسْبُوعٍ مَرَّ الرَّجُلُ عَلَى (جُحَا) وَكَانَ (جُحَا) قَدْ نَسِيَهُ.. فَسَأَلَهُ مَنْ أَنْتَ؟

قَالَ: أَنَا صَاحِبُ الْأَرْنَبِ!!

فَأَكْرَمَهُ (جُحَا) وَدَعَاهُ عَلَى الْغَدَاءِ مَعَهُ!!

وَمَضَى أُسْبُوعٌ آخَرُ، وَإِذَا بِلُثْبَةٍ مِنَ الْفَلَاحِينَ يَدْخُلُونَ عَلَى (جُحَا) الدَّارَ.

وَسَأَلَهُمْ (جُحَا) عَنْ شَأْنِهِمْ..

قَالُوا: نَحْنُ حَيْرَانُ صَاحِبِ الْأَرْنَبِ..

رَحَّبَ بِهِمْ (جحا) وَفِي مَوْعِدِ الْغَدَاءِ قَدَّمَ لَهُمُ الطَّعَامَ!!
 وَوَدَّعَهُمْ (جحا) بَعْدَ أَنْ لَقُوا عَلَى كُلِّ مَا فِي الدَّارِ مِنْ مَأْكُولَاتٍ!!
 وَمَضَى أَسْبُوعٌ ثَالِثٌ وَإِذَا بِشِمَانِيَةِ أَشْخَاصٍ يَفْتَحُونَ دَارَ (جحا).
 فَنَهَضَ مِنْ مَكَانِهِ فَرَعًا!!
 وَقَالَ (جحا) فِي ذُھُولِ مَنْ لَنْتُمْ؟!
 قَالُوا: نَحْنُ جِيرَانُ جِيرَانِ صَاحِبِ الْأَزْنَبِ.
 قَالَ (جحا): لَا بَأْسَ فِي دَارِكُمْ حَلَلْتُمْ، وَعَلَى أَهْلِكُمْ نَزَلْتُمْ، وَأَجْلَسَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ لَهُمُ بِالطَّعَامِ!!
 أَخْضَرَ (جحا) مَاعُونًا كَبِيرًا بِهِ مَاءٌ سَاحِنٌ...
 فَلَمَّا دَافَوْهُ صَرَخُوا قَائِلِينَ هَذَا مَاءٌ سَاحِنٌ!!
 قَالَ (جحا) ضَاحِكًا: هَذَا مَرَقٌ مَرَقِ الْأَرَانِبِ يَا جِيرَانِ جِيرَانِ صَاحِبِ الْأَزْنَبِ!!³¹³

Drama etkinliğinde kullanılacak malzeme; örneğin hikâye, öğrencilerin seviyesine göre belirlenmesi verimin artmasına neden olmaktadır. Lider; öğrencilerini, onların dil seviyelerini iyi bilmelidir. Verimin devamlılığı ve değişkenliği için malzemenin seviye seviye değiştirilmesi gerekmektedir³¹⁴. Etkinlik sonrası öğretmenin öncülüğünde, canlandırmayla, öğrencilerin duyguları ve kazanımlarıyla ilgili değerlendirmeler yapılmalıdır. Drama etkinliği ile öğrenciler sesleri ayırt etmek, etkin dinlemek, sabretmek, konuşanın sözünü kesmemek ve söyleneni anlamak gibi kazanımlar edinebilirler.

2.4.5. Konuşma Becerisine Etkisi

Kişinin dinleyicilere karşı belli bir konu hakkında söylediği sözlere denir. Konuşma, düşüncenin sözle ifadesidir. Karşılıklı sohbet etmek demektir. İyi yazmak

³¹³ Şevki Hasan, *Nevadir cuha li'l-Etfal 2 meraku'l-Erneb*, el-Müessesetü'l-Arabiyyetu'l-Hadîsetu, Kahire (t.y.)

³¹⁴ Kütükçü, s. 65.

için iyi konuşmak gerekir. “İyi konuşmak, güzel konuşmak bir sanattır.” Her sanat gibi inceliklerinin öğrenilmesi gerekir. Hoş sohbet insanlar, kalplere giden yolu çok iyi bilirler. Dinleyicilerini sıkmadan uzun müddet konuşabilirler. Konuştuğu kişilere istediklerini yaptırabilirler. Konuşma sanatını bilmeyen kişi ne kadar zeki olursa olsun sözlerini dinletmekte, düşüncelerine taraftar bulmakta çok güçlüklerle karşılaşır³¹⁵. Konuşma eyleminin sağlıklı bir şekilde gerçekleşebilmesi için konuşan kişinin kullandığı dili ve kelimeleri dinleyenin biliyor olması gerekir³¹⁶.

Öğrencinin konuşma becerisinin geliştirilmesi için öncelikle zihinsel aşamada;

- “Konuşmaya hazırlık,
- Konuşma amacını belirleme,
- Amaca uygun yöntem seçme,
- Konuyu sınırlandırma,
- Dikkatini yoğunlaştırma,
- Görgü kurallarına uygun konuşma” hazırlıkları tamamlanmalıdır.

Daha sonra sözlü ifade becerisinin geliştirilmesinde ise

- Önbilgileri kullanma,
- Görsellerden yararlanma,
- Düşüncelerini mantıksal bütünlük içinde sunma,
- Farklı düşünmeye yönlendiren ifadeleri kullanma, karşılaştırma yapma, sebep sonuç ilişkisi kurma,
- Sınıflama,
- Değerlendirme,
- Özetleme,
- Günlük ilişkilerin gerektirdiği farklı durumlara uygun konuşma,
- Eğlenmek ve bilgi edinmek için konuşma,
- Eleştirel ikna edici ve betimleyici konuşma gibi çalışmalara yer verilmelidir³¹⁷.

³¹⁵ Seyit Kemal Karaalioğlu, *Sözlü/Yazılı Kompozisyon Konuşmak ve Yazmak Sanatı*, (15. Baskı), İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1980, s. 58-60.

³¹⁶ Ramazan Demir, *Arap Dilbilimcilerine Göre Dillerin Kaynağı Meselesi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2008, s. 23.

³¹⁷ Keskinlik, s. 179, 180.

Yazılışları aynı fakat söyleniş biçimleri ile farklı anlamlar taşıyabilen sözcüklerin konuşma sırasındaki vurgulamalarına dikkat edilmesi konuşma becerisinin öğretiminde ayrı bir önem taşımaktadır. Konuşma becerisinin öğretiminde öğrencilere kazandırılacak en temel unsur dilin doğru ve akıcı kullanımıdır. Bunun için öğrenci etkin dinleme, doğru telaffuz becerilerini edinmesi, vurgu ve tonlamaları yerinde yapabilmesi gereklidir³¹⁸.

Tiyatro başlı başına bir dil ve edebiyat okuludur. Burada amaç aktör yetiştirmek değil, tiyatro sanatını kullanarak öğrencinin konuşma becerisini geliştirmektir. Tiyatro çalışmaları kişinin konuşmasındaki hataları düzeltmenin yanında özgüvende kazandırır. İnsan sosyal bir varlık olduğu için diğer insanlarla iletişim içinde olmak zorundadır. Konuşmak bu iletişimi sağlamakta en önemli araçtır³¹⁹. Arapçada konuşma becerisinin gelişimi, hedef dilin yoğun bir şekilde kullanılmasıyla elde edilir³²⁰. Sözlü anlatımın gelişmesi öğrencinin aktif katılımıyla mümkün olacağından drama etkinlikleriyle öğrenci bu fırsatı yakalayabilir. Drama tekniği ile öğretmen; öğrencilere özgüven kazandırabilir, onları eğitim-öğretimin içine katabilir³²¹. Doğaçlama, Türkçe ve Arapça derslerinde sözlü anlatımın pekiştirilmesi için kullanılabilecek önemli tekniklerdendir³²². Arapça öğretmeni dil öğretiminde sözlü anlatım becerisini sınıfta dramatik uygulamalarla öğrencilere çok rahat bir şekilde kazandırabilir. Bunu; basit bir diyalog metnini öğrencilerle canlandırarak, bir olaydaki dramatik bir anı doğaçlama yaptırarak ya da bir öyküyü dramatize ettirerek yapabilir.

Üstündağ'a (2004) göre, konuşma becerisinin geliştirilmesi için öğrencileri gruplara ayırıp, her bir guruba içinde dramatik anlar (üzüntü-sevinç, öfke-bağışlama, gülünç-ağlamaklı, telaşlı-coşkulu vs.) bulunan bir olaydaki rollerin dağıtılması, sonra o anı yaşayarak ve doğaçlama yaparak kendilerini ifade etmeleri sağlanmalıdır. Bu olaylar; farklı bir ülkeye yolculuk, yabancı birisiyle tanışma, otobüs bekleme sırası, trafik kazası, düğün veya cenaze gibi dramatik olaylar olmalıdır. Etkinliğin canlandırma

³¹⁸ Keskinç, s. 180, 181.

³¹⁹ Seyit Kemal Karaalioğlu, *Sözlü/Yazılı Kompozisyon Konuşmak ve Yazmak Sanatı*, s. 62, 63.

³²⁰ Nüket Güz, "Yabancı Dil Öğretiminde Yazınsal Betiklerden Yararlanma Sorunu", *Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergisi Dil Öğretimi Özel Sayısı*, 379-380, 1983, 174-177, s.174.

³²¹ Hengirmen, s. 47, 48.

³²² Zehra İpşiroğlu, "Eğitimde Tiyatrodan Yararlanma", *Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim*, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları 1, Cem Yayınevi, (1990), 165-173. İstanbul, s. 171.

kısmı bitince gerek rollerle ilgili gerekse doğaçlamalarla ilgili sorularla değerlendirmeler yapılmalı. Örneğin:

- ✓ Davranışlarla amaçlar birbirine ne kadar uygun canlandırıldı?
- ✓ Öğrencilerden amacını değiştiren oldumu?
- ✓ Hedefe ulaşmada öğrenciler kendilerine özgü bir yöntem kullandılar mı?
- ✓ Canlandırılan kişilikler doğal bir görüntü sergilediler mi?
- ✓ Doğaçlamalar sırasında öğrenciler dikkatlerin dağıttılar mı?
- ✓ Öğrenciler jest ve mimik kullanımına ne denli ağırlık verdiler?
- ✓ Süre iyi kullanıldı mı?
- ✓ Öğrenciler yeteneklerini iyi kullanabildiler mi³²³?

Eğitici drama öğrenciye sözlü dili aktif kullanması için olanaklar sunar. Kişinin drama etkinliğine aktif katılımı ise sözlü dili ve beden dilini uyumlu ve etkin kullanmasını gerekli kılar³²⁴.

Arapça, öğretiminde konuşma becerisini geliştirmek adına drama etkinlikleri oldukça önemlidir. Drama; kişilerin duygu, düşünce ve davranışlarını sözlü veya yazılı olarak ifade etmeleri için onlara güvenli, eğlenceli bir ortam sunduğu için öğrencilerin konuşma becerilerinin geliştirilmesinde drama faaliyetleri en etkili faktörler arasındadır³²⁵. Dil kitaplarındaki diyaloglar, drama teknikleriyle canlandırılabilir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta canlandırmanın salt ezberden söyleme etkinliğine dönmemesidir. Bunun için drama etkinliği, doğallıktan ezbere dönüştüğünde; rolleri, cümleleri, kullanılan kelimeleri değiştirmek gerekir³²⁶.

Bu tekniğin işlevsel ve etkili olabilmesi için amaç dil öğretmenin sabırlı olması oldukça önemlidir. Çünkü öğrencilerin dramayla tanışmaları, alışmaları, amaç dili dramada kullanabilmeleri biraz zaman alabilir. Bu süre geçtikten sonra, hedef dilde kelime hazinesi genişledikçe dramayla Arap dilinde konuşma becerisi çok kolay, eğlenceli ve kalıcı bir şekilde kazanılabilir³²⁷.

³²³ Tülay Üstündağ, *Yaratıcı Drama Öğretmenin Günlüğü*, (6. Baskı), Pagem A Yayıncılık, Ankara 2004, s. 193-196.

³²⁴ Önder, s. 76.

³²⁵ Uşaklı, s. 1.

³²⁶ Kütükçü, s. 66,67.

³²⁷ Kütükçü, s. 67.

Kılıç ve Tuncel (2009) yaratıcı dramanın İngilizce konuşmaya ve tutuma etkisini araştırmışlardır. İlk önce seviyeleri birbirine denk 20’şer kişilik iki grup üzerinde bir aylık eğitim yapılarak. Bir grupta drama tekniği kullanılarak diğerinde normal program uygulanarak konuşma becerisi kazandırılmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak drama uygulamalarıyla öğretim yapılan grup; yabancı dil ile konuşma engellerinden sayılan “İngilizce konuşurken hata yapmaktan korkuyorum. Dilbilgisi eksikliğimden dolayı İngilizce konuşamıyorum. İngilizce konuşurken heyecanlanıyorum. Yeterli bilgim olmadığı için İngilizce konuşamıyorum. Fikirlerimi toparlayıp yansıtamıyorum. Konuşabilmek için nasıl çalışacağımı bilmiyorum. İngilizce film seyretemiyorum” maddelerinde diğer gruba elle tutulur farklar atmışlardır. Drama ile önceden yabancı dil ile kendini ifade etmeye engel olarak kabul edilen unsurların kolayca aşıldığı görülmüştür³²⁸.

Drama uygulamaları, yabancı dil öğretiminde oldukça etkili bir teknik olarak bilinmektedir. Çünkü eğitim-öğretimde yaparak-yaşayarak öğrenmeyi en iyi şekilde sunan tekniktir. Dramada süreç önceden kestirilemediği için her türlü duruma karşı hazırlıklı olunması gerekmektedir. Bu ise kendilerini ifade etmeleri hususunda öğrencileri zorlayarak etkin dinlemelerini, anlaşılır konuşmalarını sağlayacaktır. Drama etkinliklerinde katılımcıların seyirciler tarafından beğenilmek gibi bir kaygıları olmadığından; kendilerini -üstlendikleri rollerde- daha doğal bir şekilde ifade edebilirler. Böylelikle Arap dilinde iletişim becerilerini çekinmeden, tedirgin olmadan, haz alarak geliştirebilirler³²⁹.

Yabancı dil öğrencisi drama etkinliklerinde *ilk olarak dramanın elemanlarını, temel kavramlarını ve uygulama sürecinde yer alan kelimeleri* öğrenir. Daha sonra dramanın farklı etkinliklerinde rol alarak duygular ve hareketleriyle kelimeler arasında bağlar kurar, onlarla düzgün cümleler yapar, böylece kelime dağarcığının arttığını fark eder ve kendini güzel bir şekilde ifade eder³³⁰.

³²⁸ Şenil Kılıç ve Meriç Tuncel, “Yaratıcı Dramanın İngilizce Konuşmaya ve Tutuma Etkisi”, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 9 (2), 2009, 55-81.

³²⁹ Hanife Nalan Genç, “Yabancı Dil Öğretiminde Öğretim Tekniği Olarak Dramanın Kullanımı ve Bir Örnek”, *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, 2003, 267-276, s. 270-271.

³³⁰ Gönen ve dalkılıç, s. 36.

2.4.6. Okuma Becerisine Etkisi

Okuma, yazılı bir metnin harflerini tanıyarak ne yazıldığını anlamak için yapılan eylemdir³³¹. Okuma; görme, tanıma, seslendirme, anlama, beyinde yapılandırma gibi göz, ses ve beynin çeşitli işlevlerinden oluşan bir takım koordineli bir süreçtir. Bu süreç; algılama, yoğunlaşma, anlama ve seçme aşamalarında gerçekleşmektedir³³². “Okuma; dikkatin, belleğin, algılama sürecinin, kavrama sürecinin koordineli bir şekilde devrede olduğu bir işlemdir.”³³³

Okuma bir amaç değil araçtır. Okuma bir faydaya hizmet etmelidir. Yoksa zamanı doldurmaktan öteye geçmez³³⁴. “Not alarak, tartarak, tartışarak, düşünüp üreterek, tekrarlayıp yankılaştırarak, benimseyip sindirerek, genişletip tazeleyerek, gözleyip örnekletirerek” okumak en iyi okumaktır. “Gözlem, düşünme ve okuma ile birleştirilirse hayal kısırlığı kalmaz.”³³⁵

Okuma ediminin birkaç temel amacı vardır. Bunlar şöyle sıralanabilir³³⁶.

- a. “Saplantılardan arınmış bir düşünme alışkanlığının kazandırılması
- b. Eleştirel bakışın uyandırılması
- c. Çok yönlü düşünmenin öğretilmesi
- d. Düş gücünün geliştirilmesi
- e. Okuma duyarlılığını geliştirilmesi
- f. Okuyucunun bilinçlendirilmesi.”

Bireylerin okuma alışkanlığı kazanmaları ve okuma becerilerini geliştirmeleri ilköğretim döneminde şekillenmektedir. Okuma alışkanlığı kazanmış kişiler, içinde bulunduğu toplumla daha sağlıklı ilişkiler kurabilirler³³⁷.

Yabancı dil öğretiminde okuma öğretimi uzun zaman öncesine dayanmaktadır. 18 yüzyılda seçilmiş metinlerin okunması hedef dilin inceliklerinin öğrenilmesinde daha etkili olacağı için o metinlere öncelik verilirdi. Bu anlayışa göre okuma, yazılı ve sözlü

³³¹ D. Mehmet Doğan, *Doğan Büyük Türkçe Sözlük*, (2. Baskı), Pınar Yayınları, İstanbul 2005, s. 1006.

³³² Keskinkılıç, s. 152.

³³³ Abdullah Er, “Yabancı Dil Öğretiminde Okuma”, *KKEFD*, 12, 2005, 208-218, s.215; Musa Yıldız ve Nurettin Ceviz, *Arapça Hızlı Okuma*, Elif Yayınları, İstanbul 2012, s. 25.

³³⁴ Seyit Kemal Karaalioğlu, *Sözlü/Yazılı Kompozisyon Konuşmak ve Yazmak Sanatı*, s. 151.

³³⁵ Karaalioğlu, *Sözlü/Yazılı Kompozisyon Konuşmak ve Yazmak Sanatı*, s. 149.

³³⁶ Zehra İpşiroğlu, “Okumayı Öğretme”, *Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim*, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları 1, Cem Yayınevi, İstanbul 1990, 47-60, s. 49.

³³⁷ Keskinkılıç, s. 159.

anlatımdan bile öncelikli olarak düşünülüyordu. Eğitimciler 1920-1930’lu yıllarda okumayı yazınsal metin okuma ve gerçek belge okuma diye ikiye ayırdılar³³⁸. Gerçek belgelerde daha çok bilgi öne çıkmaktadır. Bu tür metinlerin anlaşılması okuyucunun o dil hakkında önceden edindiği bilgilere bağlıdır. Okuyucunun “*sözcük bilgisi, tümce bilgisi, ses bilgisi, şekil bilgisi ve anlam bilgisi*” metne girmesini kolaylaştırır.

Yazınsal metinler dilin bütün inceliklerini yansıttığı için anadili ile yabancı dil arasında köprü vazifesi görür. Bu tür metinlerin anlaşılması yine o dili bilmeyi gerektirir. Ancak yazınsal metinler; içerik, üslup ve okuyucuda bıraktığı çağrışımlar ile örülü bir yapıya sahiptir³³⁹.

Çocukların farkındalıklarını yükseltmelerine ve bu farkındalıklarını, kazandıkları becerilerini koruyabilmelerine, eyleme dönüştürebilmelerine yardım eden yaratıcı drama tekniği, okuma alışkanlığının kazandırılmasında, kişilerin okumaya karşı olan kaygı ve korkularıyla başa çıkmalarını sağlayan, okuma işlemini eğlenceli bir sürece çeviren oldukça etkili bir teknik olduğu söylenebilir³⁴⁰.

Üstündağ (2004), okuma becerisinin geliştirilmesine yönelik şu uygulamaların yapılmasını önermiştir. Çeşitli gazete dergi hikâye gibi kaynaklardan sözcükler veya sözcük öbekleri kesilir, bir araya getirilerek masaya karışık bir şekilde konur, sonra öğrencilerden gruplar oluşturulur. Her gruba kesilen kelime kâğıtçıkları dağıtılır. Daha sonra her grup kendi kelimelerini değişik ölçütlerle sınıflandırır. Örneğin eş anlamlılar zıt anlamlılar, olumlular olumsuzlar, soyut olanlar somut olanlar gibi.

Grup üyeleri tasnif ettikleri sözcükleri aralarında paylaşırlar. Öğretmen, söyleyeceği bir sıfatla, öğrencilerden birisinin o sıfatı düşünerek jest ve mimiklerini ona göre ayarlayarak önündeki kelimelerden bir kelime seçip okuması sağlanır. Bu işlem diğer öğrencilerle de yapılır. Bu çalışmayla dramatik etkinlikler sayesinde öğrenciler konuşma hızı ve ses tonunu ayarlayarak kelimeleri doğru ve anlaşılır bir şekilde okumayı, kelimeleri anlamlarına göre tasnif etmeyi, jest ve mimik hareketlerinin okuma

³³⁸ Er, Yabancı Dil Öğretiminde Okuma, s. 211-212.

³³⁹ Er, Yabancı Dil Öğretiminde Okuma, s. 214,215.

³⁴⁰ Nilay Yılmaz, “Yaratıcı Drama Destekli Yaratıcı Okuma Programı”, *Yaratıcı Drama Dergisi*, 4 (7), 2009, 93-114, s. 95.

becerisinin gelişimindeki rolünü anlarlar. Dolayısıyla öğrencilerin okuma becerileri bu yol ile de geliştirilebilir³⁴¹.

Anlaşılmayan bir parça, bir diyalog dramatize edilemeyeceği için, öncelikle öğrencinin okuduğu metni anlaması gerekir. Arapça öğretiminde drama tekniğiyle öykülerin canlandırılması; sözlü dilin gelişimini sağladığı gibi, bol okumayı gerektirdiği için okuma becerisinin de gelişmesine katkıda bulunur. Hedef dilde bir metnin defalarca okunması ilk bakışta zaman kaybı gibi gelebilir. Ancak öğrenciden bir metni tek okumakla anlaması beklenemez. Her okunuşta, dikkatten kaçan anlamlar yakalanır. Kelimeler ve cümleler tek tek çeviri yapıldığında parça, tek seferde anlaşılabilir. Fakat bu yöntem, hedef dilin özgün bağlamı içerisinde anlamak ve özümsemekten uzaktır³⁴². Hedef dilde okuma-anlamadan maksat, öğrencinin edebi ve dilsel zevkten mahrum bir şekilde salt yalın bir anlama değildir. Okuma işlemi; hedef dil toplumunun duygu ve düşüncelerini nasıl, hangi üslupla, ne tür kelime ve cümleler ile ifade ettiklerini kişiye kazandırmalıdır.

2.4.7. Yazma Becerisine Etkisi

Yazı: Duygu, düşünce, bilgi ve zekânın resmi; düşünen kafaların eseri, insanoğlunun yok olmayan ender değeridir. Yazma ise duygu ve düşüncelerin doğru, etkileyici ve özgün, güzel ve düzgün bir şekilde ifade etme uğraşdır³⁴³. Yazma süreci, fikirlerin sözcükler aracılığıyla metin oluşturulmasıdır³⁴⁴. “Yazma, beyinde yapılandırılmış bilgilerin yazıya dökülmesi işlemidir.” Yazma işleminde öğrencilerin dinledikleri ve okuduklarını iyi anlamaları oldukça önemlidir³⁴⁵.

Yazma başarısını, bireydeki yazma isteği doğrudan etkilemektedir. Güçlü bir yazma isteği yazma becerisini kullanabilmek kadar önemlidir. Yazmaya yönelik olumlu bir istek kişide yazmaya karşı olumlu bir tutum gerektirmektedir. Yazma isteğinin geliştirilebilmesi için yazma eylemini sıkıcı kılan unsurlardan arındırmak gerekir. Yazma, öncelikle çocukluk çağında seilmeye başlanan ve süreç içinde gelişebilen bir beceridir. Hâlbuki yazma denilince ilk olarak akla kağıt düzeni, temizliği, yazım

³⁴¹ Üstündağ, *Yaratıcı Drama Öğretmeninın Günlüğü*, s. 188-190.

³⁴² Kütükçü, 67.

³⁴³ Karataş, s. 632, 633.

³⁴⁴ Wendy C. Kasten ve Kasım Yıldırım, *Türk Öğrencilerin İyi Birer Okuryazar Olmalarına Yönelik Öneriler*, Maya Akademi, Ankara 2011, s. 69.

³⁴⁵ Keskinkılıç, s. 198.

kuralları, noktalama işaretleri, yazının güzelliği gibi çocukla taban tabana zıt olan kurallar yığınıyla örülü, hayal gücünü sınırlayan sıkıcı ödev akla gelmektedir³⁴⁶.

Dil yazılmadan önce konuşulduğuna göre Arapça öğretiminde yazma becerisi, konuşma ve okuma becerisinden sonra kazandırılmalıdır. Öğrenci yazılı anlatımda kullanabileceği kelime ve kalıpları edinmek için önce konuşmayı ve okumayı öğrenir. Okuma parçaları, onun duygu ve düşüncelerini yazılı anlatımla ifade edebileceği sözcük ve cümleleri içermelidirler³⁴⁷. Yazma becerisinin öğretiminde harflerin başlama ve bitiş yerleri, yazım yönleri ve şekilleri, öğretilmesi gereken aşamalardandır³⁴⁸. Bu durum, Arapça için düşünüldüğünde aynı öneme sahip olmakla birlikte, Arapça harflerin yazımında diğer bir özellik olan birleşik veya ayrık yazılma durumları da önceden belletilmesi gereken ayrı bir olgudur. Yazarken; cümle öğeleri ve noktalama işaretlerinin doğru ve yerinde kullanılması, cümleler ve paragraflar arasında anlam bağının iyi kurulması, anlamın bir bütünlük arz etmesi, yazma öğretiminde önem taşıyan diğer etmenlerdir³⁴⁹. Yazma çalışmalarında öğrencilerin hataları hem biçimsel hem de içeriksel olarak düzeltilerek kalıcılık sağlanmalıdır³⁵⁰.

Yazma becerisinin geliştirilmesi yazmayı zevkli ve eğlenceli kılmakla mümkün olur. Eğitimde drama etkinlikleri ile yazmaya yönelik alıştırmalar sayesinde bu davranış geliştirilebilir³⁵¹. Yazma becerisinin gelişmesi okuma-anlama ve dinleme-anlama ile doğrudan orantılıdır. Öğrencinin kelime hazinesi genişledikçe ifade gücü de artacaktır. Bu ise çok okumak ve çok dinlemek ile mümkündür³⁵². Yabancı dil öğretiminde yazılı anlatım sözlü anlatım kadar önemlidir. Sözlü dilde hatalar hoş görülebilirken, yazılı anlatımda buna olanak yoktur³⁵³.

Arap dilinde yazma becerisinin gelişimi için genel olarak öğrencilerin;

- Harflerin yazılışlarını,
- Kelimelerin hedef dilde kullanım şekillerini,

³⁴⁶ Kırmızı, s. 53, 54.

³⁴⁷ Emel Doğuman, “Yabancı Dil Öğretiminde Yazılı Anlatım” *Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergisi Dil Öğretimi Özel Sayısı*, 379-380, 1983, 207-210.

³⁴⁸ Keskinçilic, s. 200.

³⁴⁹ Keskinçilic, s. 200, 201.

³⁵⁰ Gülhanım Ünsal, Yazma Öğretimi, *Dil Dergisi*, 142, (Ekim-Kasım-Aralık) 2008, s. 60.

³⁵¹ Kırmızı, s. 53-66.

³⁵² Kütükçü, s. 69.

³⁵³ Mehmet Zeki Aydın, s. 141.

- Fiillerin harf-i cerlerle kullanımını,
- Deyim veya atasözlerinin kullanım yerlerini,
- Sıfat mevsuf uyumunu,
- Anlam olaylarını,
- Cümle öğelerinin kullanımını,
- Dilbilgisi kurallarını
- Belagat ilmini ve kullanım özelliklerini iyi bellemeleri gerekir³⁵⁴.

Drama etkinlikleri; dramatizasyonlarla, değişik oyunlarla yukarıda sayılan maddeleri çok daha işlevsel olarak öğrenciye kazandırmaktadır. Örneğin sınıf ortamında, herhangi bir olay önce canlandırılır. Bununla öğrencilerin yapılacak etkinliğe adapte olmaları sağlanır. Daha sonra sözlük kullanımına izin verilerek, bazı kullanımlar gösterilerek öğrencilerden olayı kendi ifadeleri ile kâğıda dökmeleri istenir. Yazılan notlar; öğretmenin denetiminde kontrol edilir, üzerinde değerlendirmeler yapılır³⁵⁵. Böylece öğrencilerin yazma kabiliyeti hedef dilin yapısına uygun olarak gelişme gösterebilir. Hedef dilde yazma yetisinin gelişmesi için dramatik oyunlarla şu aktiviteler de yapılabilir:

- Öğrencilerin bir birlerine mektup yazmaları,
- Bir fotoğrafı kendi yorumları ile kâğıda dökmeleri
- Verilen kelimelerle öğrencilerin öykü oluşturmaları³⁵⁶.

Arap dilinde yazma becerisinin gelişmesi için yazılı anlatım dersleri monotonluktan çıkarılmalı eğlenceli hale getirilmelidir. Bu derslerde öğrencilere yazma etkinlikleri bolca yaptırılmalıdır. Verimli bir yazılı anlatım dersinin hazırlanması ve uygulanması aşamasında öğretim kadrosunun aşağıdaki önerileri dikkate almalarının başarıyı artıracığı düşünülmektedir³⁵⁷.

1. Yazma dersleri sıkıcı olmaktan çıkarılmalı öğrencilerin motivasyonunu artırıcı etkinliklere ağırlık verilmeli,
2. Yazma becerisi diğer becerilerle birlikte kullanılmalı,

³⁵⁴ Hâtim Hüseyin el-Basîs, *Tenmiyet-ü Mehârâti'l-Kırâeti ve'l-Kitâbeti*, Menşuratu'l-Hey'eti'l-Amme es-Suriye li'l-Kitap, Vizâratu's-Sekafe, Dimeşk 2011. s. 74,75.

³⁵⁵ Kütükçü, s. 69.

³⁵⁶ Wendy ve Yıldırım, s. 77.

³⁵⁷ İsmail Çakır, "Yazma Becerisinin Kazanılması Yabancı Dil Öğretiminde Neden Zordur?", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28, 2010/1, s.173.

3. Sınıf içi etkinlikler çeşitlendirilmeli
4. Öğrenciler grup içi çalışmalara yönlendirilmeli, işbirlikçi çalışma ve öğrenme teknikleri kullanılmalıdır.
5. Konu seçiminde öğrencilere de hak tanınmalı
6. Yazma sürecinde öğretmen öğrenci görüşmeleri yoğunlaştırılmalı.
7. Yapılan çalışmalar dosyalanmalı süreç içindeki gelişim gözlenmeli.
8. Yazılı anlatımda doğruluk kadar akıcılığın da önemli olduğu unutulmamalı.
9. Yazma becerisinin gelişimi için teknoloji kullanılmalı.

SONUÇ

Yabancı dil öğretimi ve öğrenimi insanlığın başlangıcından günümüze kadar aralıksız devam etmiş ve gittikçe artan bir gereksinim olmuştur. İnsanlar farklı toplumlarla iç içe girdikçe ihtiyaç düzeyi de o oranda artmıştır. Böyle olunca yabancı dil öğretimi ve öğrenimi hususunda araştırmalar geçmişten günümüze süre gelmiştir.

Türkler, İslam dinini seçtikten sonra Arap dilini kendi anadilleri gibi görmüşler ve yaygınlaşması için devletler olarak çalışmışlardır. Gerek Selçuklular gerekse Osmanlılar eğitim-öğretim kurumlarında Arap dilini bilim ve yazın dili olarak kabul etmişlerdir. Arap kökenli hocaları kendi topraklarına getirip hocalık yaptırmışlar. Türk asıllı birçok ilim adamı eserlerini Arapça olarak yazmışlardır. Bu çalışmalar sayesinde dünyanın birçok yerinde bilim dili Arapça olmuştur. Onlar, Arapçayı bir yabancı dil olarak kabul etmemişlerdir. Bu ise, Türkiye’de Arapça öğretim ve öğreniminde yeni yöntem ve tekniklerin araştırılmasına bir nebze set çekmiştir.

Dil, insanların duygu ve düşüncelerini anlatmada kullandıkları seslerdir. Dil konuşulduğu kültürün aynasıdır. Bu itibarla ikinci dil öğretim ve öğrenimi yapılırken dili kendi içinde değerlendirmek gerekmektedir. Bu bakış açısı, insanın dil öğrenim hızını bir anda olumlu bir şekilde etkiler. Öğrenci kendini amaç dile adapte ederek o dil ile düşünmeye, onu kullanarak konuşmaya ve yazmaya çalışır.

Dil, insanlar arasında bir iletişim aracıdır. Dilin en öncelikli görevi bu amacı gerçekleştirmektir. Arapça öğreten veya öğrenenler, dile bu açıdan bakması öğretim ve öğrenim açısından oldukça önemlidir. Eğitim kurumlarında, Arapça derslerinin bu amaca ulaştırması için takip edilen program, uygulanan yöntem ve teknikler; temel dil becerilerinin geliştirilmesine ve kullanılmasına yönelik olmalıdır. Yapılan araştırmalarda; bu şekilde yürütülen dil eğitiminin daha başarılı sonuçlar ortaya koyduğu görülmüştür.

Her dilin kendine özgü yapısı olduğu gibi kendini diğer dillerden ayıran sesleri de vardır. Arapçada, Türkçede olmayan bir takım sesler bulunmaktadır. Bu yönüyle telaffuz öğretimi Arapça öğreniminde ihmal edilmemesi gereken önemli bir alandır. Çünkü dilin birincil işlevinin sağlıklı sürdürülebilmesi için diyalogun doğru anlaşılması gerekir bu ise doğru iletmek ile olur. Örneğin; “Devletinizin bayrağı nasıldır?”

Sorusunu sorarken "مَا شَكْلُ عِلْمِ بَلَدِكُمْ" diyecekken " مَا شَكْلُ أَلْبَلَدِكُمْ " denmesi, anlamı olumsuz bir şekilde etkilemektedir.

Arapça öğretim ve öğreniminde karşılaşılan problemler, aynı zamanda yöntem ve teknik yoksunluğundan kaynaklanmaktadır. Dilbilgisi öğretmek, dil öğretmek demek değildir. Dilbilgisi bir amaca hizmet etmelidir. Temel dil becerilerini geliştirmeyen, kendi kuralları içinde öğrencileri meşgul eden salt dilbilgisi öğretimi, öğrencilerin dilin özüne varmalarını olanaksız kılmaktadır. Okuduğu metinleri dilbilgisi penceresiyle değerlendirmek, metni dilbilgisi kurallarını takviye için incelemek; dilin asli özelliklerinden olan kültür, inanç, edebiyat ve sanat yönleriyle okuyucunun ilgisini azaltmaktadır. Hâlbuki dil; kültür, inanç, edebiyat ve sanat unsurlarıyla bütünleşmiştir. Bir vücudun organları gibidirler. Dilbilgisi, dilin sağlam temellere dayandırılmasına sebep olmaktadır. Yalnız dilin kendisi değildir.

Yabancı dil öğretiminde dil becerilerinin aynı anda kazandırılması ve gelişiminin beklenmesi dil öğretimi açısından sağlıklı bir yöntem değildir. Dinleme-anlama ve okuma-anlama girdi, konuşma ve yazma çıktı olarak değerlendirilmelidir. Arap dili öğrencisinin, henüz ilk derslerden itibaren konuşması, ezberden tekrarlamaktan öteye geçmez. Dinleme ve okuma işlemi, belli bir süre devam etmelidir. Alınan dilsel dokümanlar; beyin süzgecinden geçtikten ve anlamlandırıldıktan sonra, sözlü ve yazılı olarak kendilerini gösterirler. Girdilerin hazımla gerçekleştirilen konuşma daha kalıcı olmaktadır.

Her yöntem ve teknik, her öğrencide aynı sonucu vermez ve aynı sonuç beklenmez. Bu yüzden öğretmen, yöntem ve teknik bakımından zengin bir donanıma sahip olmalıdır. Öğrencilerinin ilgi alanlarını ve kavrama tarzlarını temel alarak öğretim sürecinde yöntem ve teknikler arası geçişleri rahatlıkla yapabilmelidir. Olumlu dönütler aldığı durumlarda uygulamaya devam etmelidir. Eğitimde drama tekniği, işte bu noktada öğretmenin imdadına yetişir. Etkinliklerinde değişik tekniklerden bir anda yararlanabilen ve onları işlettirebilen drama tekniği, her öğrencinin dimağına hitap edebilecek bir yapıya sahiptir.

Drama, eğitim-öğretim sürecinin hemen hemen her aşamasında ve her alanında etkin olarak kullanılan önemli bir tekniktir. Öğrencilerin bireysel, duygusal, ussal ve

sosyal yönden gelişimini sağlamaktadır. Öğrencilerin bireysel yetilerini, kişisel alanlarını, kimliklerini, farkındalıklarını, ailesel ve sosyal iletişimini temin etmektedir. Öğrencileri geleceğe hazırlayan drama tekniği, eğitim-öğretimde yaparak-yaşayarak öğrenmeyi sağlayan son zamanların en popüler tekniklerindendir.

Drama; barındırdığı tüm tekniklerle Arapça öğretiminde dilsel yetilerin kazandırılmasına yönelik önemli katkılar sunar. Öğrenimin kalıcı olması için yaparak-yaşayarak öğrenmeyi sunan drama, öğrencilerin Arap dilini dinleyerek, konuşarak okuyarak ve yazarak öğrenmelerini sağlar. Dramatik etkinliklerde, doğaçlama ve rol oynama temel unsurlardır. Bu itibarla Arapça öğretiminde drama teknikleri uygulanırken öğrencilerin seviyeleri düşünülerek uygun etkinlikler seçilmelidir. Öğrencilerin, etkinliklerde kendilerini ifade edebilecekleri kelime ve kavramları önceden öğrenmiş olmaları gerekir.

Yabancı dil öğretimi bir ortam işidir. Arap dilini öğrenmek isteyen kişi ya hedef dilin anadili olarak kullanıldığı ülkeye gider, orada eğitim görür; ya da Arapça dersinin yürütüldüğü ortam her yönüyle öğrenimi kolaylaştıracak şekilde ayarlanır. Öğretim-öğrenim sürecinin en önemli iki ögesi, bu konuda son derece özveriyle çalışmalıdırlar.

Türkiye’de Arapça öğretim ve öğrenimi uzun zamandan beri devam etmekte ve günden güne yaygınlaşmaktadır. Bununla beraber Arapça öğretiminde bir takım problemler henüz çözümlenememiştir. Bu problemler tak açıdan ele alınamayacak kadar çaplıdır. Bunlar: Öğreticinin yetkinsizliği, öğrencinin ilgisizliği, öğretim programının dil öğretiminden beklenen sonuca göre düzenlenmemiş olması, materyal amaç uyumsuzluğu, öğretmen öğrenci arasında yaşanan empati sorunu, güncel yöntem ve tekniklerin kullanılmaması gibi sürecin bütün öğelerini ilgilendiren sorunlardır.

Drama etkinlikleri insanları eğlendirmek için değildir. Bu noktadan hareketle eğitimde drama tekniğinin hafife alınmaması gerekir. Bu tekniğin uygulanış aşamasında direkt katılımcıların eğitimi vardır. Tiyatrodaki gibi seyirciler önünde canlandırılması gibi katılımcıyı tedirgin eden bir durum yoktur. Bu nedenle eğitim öğretim sürecinde öğrencilerin kolaylıkla katılabileceği etkinliklerdir.

KAYNAKÇA

- Adalı, Oya, *Anlamak ve Anlatmak*, (2. Baskı), Pan Yayıncılık, İstanbul 2004.
- Adıgüzel, Ömer, Üstündağ Tülay ve Öztürk Ali, Öztürk Ali, (Editör), *İlköğretimde Drama*, (3. Baskı), Anadolu Üniversitesi, Eskişehir 2012.
- Akarsu, Bedia, *Felsefe Terimleri Sözlüğü*, (10. Baskı), İnkılap Kitabevi, İstanbul 1998.
- Akgündüz, Murat, *Osmanlı Devletinde Şeyhülislamlık*, Beyan Yayınları, İstanbul 2002
- Akoğuz, Mete, İletişim Becerilerinin Geliştirilmesinde Yaratıcı Dramanın Etkisi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2002.
- Aksan, Doğan, *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim 1-3*, (5. Baskı) Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009.
- Aksoy, Ömer Asım, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1 Atasözleri Sözlüğü*, İnkılap Yayınları, İstanbul 1998.
- Akşit, Niyazi, *A'dan Z'ye Kültür ve Tarih Ansiklopedisi 1-2*, Yeni Şafak Gazetesinin Kültür Armağanı, İstanbul 2004,
- Aktaş, Tahsin ve İşigüzel, Bahar, *Erken Yaşlarda Oyunlarla Yabancı Dil Öğretimi Kuram ve Uygulama*, Nevşehir Üniversitesi Yayınları, Ankara 2013.
- _____, “Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yeti”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, 2004, 45-57.
- Arıkan, Yılmaz, *Açıklamalı Tiyatro Sözlüğü ve Kılavuzu*, Pozitif Yayınları, İstanbul 2011.
- Ay, Sıla (Oyat), *Yabancı Dil Öğretiminde Dramanın Kullanımı* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1997.
- Aydın, Selami, Elkılıç Gencer ve Gök Şahin, *İngilizce Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme*, Bakanlar Matbaacılık, Erzurum 2001.

- Aydın, Mehmet Zeki, “Eğitimde Program Geliştirme ve Arapça Dersi Öğretim Programı Üzerine”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1, 1996, 123-142.
- Ayverdi, İlhan ve Ahmet Topaloğlu, *Kubbealtı Lugatı Türkçe Sözlük*, Kubbealtı İktisadi İşletmesi, İstanbul 2007.
- Başkan, Özcan, *Yabancı Dil Öğretimi İlkeler ve Çözümler*, Multilingual, İstanbul 2006.
- Bayraklı, Bayraktar, *İslam’da Eğitim Batı Eğitim Sistemleriyle Mukayeseli*, (6. Baskı), Marmara Üniv. İFAV Yayınları, İstanbul 1997.
- Binbaşoğlu, Cavit, *Genel Öğretim Bilgisi -Eğitim Programları İlke, Yöntem ve Teknikler-*, (3. Baskı), Binbaşoğlu Yayınevi, Ankara 1983.
- Bolelli, Nusrettin, *Arapça Sarf İlmi*, Marmara Üniversitesi İFAV Yayınları, İstanbul 2010,
- Budak, Selçuk, *Psikoloji Sözlüğü*, Bilim Sanat Yayınları, Ankara 2000.
- Can, Betül, “Tanzimat Öncesi Osmanlı Medreselerinde Arapça Öğretim Yöntemleri”, *EKEV Akademi Dergisi*, 14 (44), 2010, 305-320.
- Ceyhan, Erdal, *Yabancı Dil Öğretimi Teknolojisi*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul 2007.
- Çağbayır, Yaşar, *Ötüken Türkçe Sözlük 1-5*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2007,
- Çakır, İsmail, “Yazma Becerisinin Kazanılması Yabancı Dil Öğretiminde Neden Zordur?”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28, 2010/1, 165-176.
- Çalışlar, Aziz, *Tiyatro Ansiklopedisi*, T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara 1995.
- Çevik, Hayati, *Çocuklara Yabancı Dil Öğretiminde Drama Tekniğinin Kullanımı*, (Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana 2006.
- Çilenti, Kamuran, *Eğitim Teknolojisi –Kavramlar- Araç ve Yöntemler Merkezler*, Kadioğlu Matbaası, Ankara 1979,

- Çörtü, Mustafa Meral, *Arapça Dilbilgisi Sarf - Nahiv - Edatlar*, (13. Baskı), İFAV, İstanbul 2011.
- Dellal, Nevide Akpınar, *Çocuklara Yabancı Dil Eğitimi ve Dil Edinimi - Nedir? Niçin? Nasıl? -*, Çanakkale Kitaplığı Akademi, İstanbul 2011.
- Demir, Ramazan, *Arap Dilbilimcilerine Göre Dillerin Kaynağı Meselesi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2008.
- Demircan, Ömer, *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*, (5. Baskı), Der Yayınları, İstanbul 2013.
- Demirel, Özcan, *Yabancı Dil Öğretimi*, (7. Baskı), Pagem Akademi, Ankara 2012.
- _____, *Eğitim Sözlüğü -Dictionary Of Education-*, (4. Baskı), Pagem Akademi, Ankara 2010.
- _____, *Öğretim İlke ve Yöntemleri Öğretme Sanatı*, (19. Baskı), Pegem Akademi, Ankara 2012.
- Dilaçar, Agop, *Dil Diller ve Dilcilik*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1968.
- Doğan, Candemir, *Arapça Öğrenim ve Öğretim Kılavuzu*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2011.
- Doğan, D. Mehmet, *Doğan Büyük Türkçe Sözlük*, (2. Baskı), Pınar Yayınları, İstanbul 2005.
- Doğuman, Emel, “Yabancı Dil Öğretiminde Yazılı Anlatım” *Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergisi Dil Öğretimi Özel Sayısı*, 379-380, 1983, 207-210.
- Dökmen, Üstün, - *Sanatta ve Günlük Yaşamda - İletişim Çatışmaları ve Empati*, (37. Baskı), Sistem Yayıncılık, İstanbul 2006.
- _____, *Sosyometri ve Psikodrama*, (7. Baskı), Sistem Yayıncılık, İstanbul 2005.
- Ekmekçi, F. Özden, “Yabancı Dil Eğitimi Kavran ve Kapsamı”, *Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergisi Dil Öğretimi Özel Sayısı*, 379-380, 1983, 106-115.
- el-Munazamatu'l-Arabiyyetu li't-Terbiyeti ve's-Sekafeti ve'l-Ulum, *el-Mu'cemu'l-Arabiyyu'l-Esâsî*, Larus, Tunus 1988.

Er, Abdullah, “Yabancı Dil Öğretiminde Okuma”, *KKEFD*, 12, 2005, 208-218.

_____, “Drama ve Dil Öğretimi: Dramanın Sözlü Dil Öğretiminde Etkisi”, *KKEFD*, 8, 2003, 246-253.

Ergin, Akif, *Eğitimde Etkili İletişim*, (6. Baskı), Anı Yayıncılık, Ankara 2012.

Fahri Muhammed Salih, *el-Lugatu'l-Arabiyyetu Edâen ve Nutkan ve İmlâen ve Kitâbeten*, (2. Baskı), Daru'l-Vefa, Kahire 1994.

Fuller, Graham E, *Yabancı Dil Nasıl Öğrenilir*, (Tarih Yok), (Çev.: Zafer Avşar), Avesta Yayınları, İstanbul 2001.

Genç, Hanife Nalan, “Yabancı Dil Öğretiminde Öğretim Tekniği Olarak Dramanın Kullanımı ve Bir Örnek”, *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, 2003, 267-276.

Gömleksiz, Mehmet Nuri, “Üniversitelerde Yürütülen Yabancı Dil Derslerine İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (1), 2002, 143-158.

_____, “Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler ve Yöntem Sorunu”, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 2000, 253-164.

Gönen, Mübeccel ve Dalkılıç Nursel Uyar, *Çocuk Eğitiminde Drama -Yöntem ve Uygulamalar-*, (6. Baskı), Epsilon Yayıncılık, İstanbul 2003.

Güler, İsmail, “Dil Öğretimi, Dilbilgisi ve Arapça”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2004, 13 (2), 169-182.

Güllü, Münevver, *Dramatizasyon Yönteminin Yabancı Dil Öğretimi Üzerindeki Etkisi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009.

Güneş, Firdevs, “Dilbilgisi Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar”, *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2(7), 2013, 71-92.

Güz, Nüket, “Yabancı Dil Öğretiminde Yazınsal Betiklerden Yararlanma Sorunu”, *Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergisi Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı 379-380, 1983, 174-177.

- Hâtîm Hüseyin el-Basîs, *Tenmiyet-ü Mehârâtî'l-Kırâeti ve'l-Kitâbeti*, Menşuratu'l-Hey'eti'l-Amme es-Suriyye li'l-Kitap, Vizâratu's-Sekafe, Dimeşk 2011.
- Hengirmen, Mehmet, *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri ve Tömer Yöntemi*, (2. Baskı), Engin Yayınevi, Ankara 1993.
- İbn Haldun, el-Allame Veliyyuddin Abdurrahman b. Muhammed, *Mukaddime* 1-2, Tahkik: Abdullah Muhammed ed-Derviş, Dimeşk, 2004.
- İpşiroğlu, Zehra, “Okumayı Öğretme”, *Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim*, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları 1, Cem Yayınevi (1990), 47-60. İstanbul.
- _____, “Eğitimde Tiyatrodan Yararlanma”, *Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim*, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları 1, Cem Yayınevi, (1990), 165-173. İstanbul.
- Karaalioğlu, Seyit Kemal, *Sözlü/Yazılı Kompozisyon Konuşmak ve Yazmak Sanatı*, (15. Baskı), İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1980.
- _____, *Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü*, (2. Baskı), Yelken Basımevi, İstanbul 1978, s. 185.
- Karadağ, Engin ve Nihat Çalışkan, *Kuramdan-Uygulamaya İlköğretimde Drama “Oyun ve İşleniş Örnekleriyle”*, (2. Baskı), Anı Yayıncılık, Ankara 2008.
- Karadağ, Engin, Korkmaz, Tuğba, Çalışkan, Nihat ve Yüksel, Sedat, “Drama Lideri Olarak Öğretmen ve Eğitimsel Drama Uygulama Yeterliği Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri”, *GÜ Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28 (2), 2008, 169-196.
- Karataş, Turan, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Sütun Yayıncılık, İstanbul 2011.
- Kavcar, Cahit, Oğuzkan, A. Ferhan ve Aksoy, Özlem, *Yazılı ve Sözlü Anlatım*, (7. Baskı), Anı Yayıncılık, Ankara 2009.
- Kaya, Mustafa, *Arap Dili Fonetikliği Ses Anlam İlgisi*, Eser Ofset, Erzurum 2011.
- _____, *Dilbilim ve Anlam Açısından Arap Dili'nin Başlıca Özellikleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), AÜSBE, Erzurum 2000
- Kazıcı, Ziya, *Osmanlı'da Eğitim-öğretim*, Bilge Yayıncılık, İstanbul 2004.

- Kelebek, Mustafa Öğretim Yöntemleri ve Arapça Öğretim Teknikleri Üzerine, *Prof. Dr. Mahmud Kamil en-NÂKA İle Bir Söyleşi*, 03.06.1989, Erişim tarihi: 23.12.2013. <http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/makale/265.pdf>.
- Keskinkılıç, Kadir ve Keskinkılıç S. Bilge, *Türkçe ve İlkokuma Yazma Öğretimi*, (3. Baskı), Pagem A Yayıncılık, Ankara 2007.
- Kılıç, Şenil ve Tuncel Meriç, “Yaratıcı Dramanın İngilizce Konuşmaya ve Tutuma Etkisi”, *Abant izzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 9 (2), 2009, 55-81.
- Kırmızı, Fatma Susar, “Türkçe Dersinde Yaratıcı Drama Yöntemine Dayalı Yaratıcı Yazma Çalışmalarının Yazmaya Yönelik Tutuma Etkisi”, *Yaratıcı Drama Dergisi*, 4 (7), 2009, 51-66.
- Koç, Sabri, , “BAYDÖ’de Öğrencilerin Dil Gereksinimlerinin Saptanması: İşlevsel İletişimsel Yaklaşım ” *İzlem Yabancı Dil Öğretimi Dergisi*, 3, 1979, 41-49.
- Kodaz, Ali, *Orta Öğretimde 9. Sınıflarda Dil Öğretiminde Drama Yönteminin Etkililiği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2007.
- Kotan, Fatma, “Yaygın Din Eğitiminde Drama”, *Yaygın Din Eğitimi Sempozyumu -I: 30 Mart-01 Nisan2012- Ankara: (ss. 393-415), DİB Yayınları, Ankara 2013.*
- Küçükahmet, Leyla, *Program Geliştirme ve Öğretim*, (24. Baskı), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2009.
- Kütükçü, A. Hümeysra, *Arapça Öğretiminde Drama Yöntemi ve Arapça Dersini Yürüten Öğretmenlerin Bu Yöntemi Kullanma Düzeyleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2010.
- Maksudoğlu, Mehmet, *Arapça Dilbilgisi*, (5. Basım), Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1992.
- MEGEP, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Drama Çalışmaları, Ankara 2009.
- Morgül, Mahiye, *Eğitimde Yaratıcı Dramaya Merhaba*, Kök Yayıncılık, Ankara 1999.
- Mustafa b. Muhammed Selim el-Galâyinî, *Câmi ’ud-Durûs ’il-Arabiyye*, (10. Baskı), el-Mektebet’ul-Asriyye, Beyrut 1966.

- Mustafa Cemil ve Ahmet Naim, *Mektebi Sultaniye Mahsus Sarf-I Arabî Temrinatı*, Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Mehmet Seyfettin Özege Koleksiyonu, No: 43215/NE.
- Mutlu, Erol, *İletişim Sözlüğü*, (6. Baskı), Sofos Kıta Basın Dağıtım Yayıncılık, Ankara 2012.
- Müfettişoğlu, Cengiz ve Diğerleri, Seval Eminoglu Küçüktepe (Editör), *Anadolu Öğretmen Liseleri Öğretim İlke ve Yöntemleri 11. Sınıf Ders Kitabı*, (2. Baskı), MEB Devlet Kitapları, 2012.
- Nuhoglu, Mualla Murat ve Çakmakçı Celal Can, *İlköğretim Birinci Kadamede Drama ve Etkinlikler*, Kök Yayıncılık, Zonguldak 2007.
- Nutku, Özdemir, *Dram Sanatı (Tiyatroya Giriş)*, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, İzmir 1983.
- _____, *Gösterim Sanatları Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1983.
- Öcal, Mustafa, *Din Eğitimi ve Öğretiminde Metodlar*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2007
- Öncül, Remzi, *Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü (Terimlerin Almanca, Fransızca, İngilizce ve Eski Terim Karşılıkları ile)*, MEB Yayınları, 2000.
- Önder, Alev, *Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama -Kuramsal Temellerle Uygulama Teknikleri ve Örnekleri-*, (6. Baskı), Epsilon Yayıncılık, İstanbul 2004.
- Özbay, Murat, *Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme Eğitimi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005.
- Özbaydar, Sabri, *Lise İçin Psikoloji Ders Kitabı*, (13. Baskı), Altın Kitaplar Matbaası, İstanbul 1982.
- Özcan, Murat, *Arapça Yazma Becerileri Öğretiminde İletişimsel Yaklaşım*, Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2007.
- Özdemir, Emine Soley, *Yabancı Dil Öğretiminde Yeni Yönelimler*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana 2006.

- Özön, M. Nihat ve Dürder, Baha, *Türk Tiyatrosu Ansiklopedisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1967.
- Püsküllüoğlu, Ali, *Türkçe Sözlük*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1995.
- Raid Muhammed Selame Ebu Hedâf, *Eseru İstihdâmi'l-Mesrahi't-Ta'limiyyi Fi Tedris-i Ba'zı Mevzûâtı'n-Nahvi'l-Arabiyyi Ala Tahsil-i Talebeti's-Saffi's-Samini'l-Esasiyyi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazze 2009.
- Robertson, Arthur K., *Etkili Dinleme*, (Tarih Yok), (Çev.: E. Sabri Yarmalı), Hayat Yayıncılık, İstanbul 2004.
- San, İnci, "Eğitimde Yaratıcı Drama", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23 (2), 1990, 573-582.
- _____, "Tiyatroya Rağmen Yaratıcı Drama", *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1 (1), 2006, 5-12.
- _____, "Sanat ve Yaratıcılık Eğitimi Olarak Tiyatro", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 1985, 99-112.
- Sebüktekin, Hikmet, "Yabancı dil Öğretiminde Yöntem", *Boğaziçi Üniversitesi Dergisi*, 1, 1973, 95-100.
- _____, *Yüksek Öğretim Kurumlarımızda Yabancı Dil İzlemleri*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1981
- Soysaldı, Mehmet, "Türkiye'de İlahiyat Fakültelerinde Arapça Öğretiminde Karşılaşılan Problemler ve Çözüm Yolları", *EKEV Akademi Dergisi*, 14 (45), 2010, 247-279.
- Su Bergil, Ayfer, *İngilizce Öğretiminde Konuşma Becerilerini Geliştirmeye Yönelik Alternatif Bir Teknik: Yaratıcı Drama*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Osman Paşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat 2010
- Şanal, Mustafa, Osmanlı Devleti'nde Medreselere Ders Programları, Öğretim Metodu, Ölçme ve Değerlendirme, Öğretimde İhtisaslaşma Bakımından Genel Bir Bakış, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 2003/1 149-168.

- Şevki Hasan, *Nevadir cuha li'l-Etfal 2 meraku'l-Erneb*, el-Müessetu'l-Arabiyyetu'l-Hadîsetu, Kahire (t.y.),
- Şimşek, Tacettin ve Topal, Yakup, “Türkçe Drama ve Özgün Kullanma Örnekleri”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (1), 2006, 277-298.
- Tarcan, Ahmet, *Yabancı Dil Öğretim Teknikleri*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2004.
- Tapan, Nilüfer, “Yabancı Dil Eğitiminin Önemi”, *Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim*, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları 1, Cem Yayınevi, 1990, 199-206.
- Taşdemir, Vicdan Nalbur, *İlköğretimde Drama Oyunları ile Türkçe, Matematik, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Fen ve Teknoloji, Derslerinin Öğretimi*, Kök Yayıncılık, Ankara 2007.
- Tekerek, Nurhan, “Oyun Kavramı’ndan Drama’ya Drama’dan Dramatik Eğitime”, *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, 22, 2006, 47-73.
- Tosun, Cengiz, “Anadiliyle Amaç Dilin İlişkileri Ve Etkileşim Alanları Üzerine”, *Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergisi Dil Öğretimi Özel Sayısı*, 379-380, 1983, 220-226.
- Tura, Sabahat Sansa, “Dilbilimin Dil Öğretimindeki Yeri”, *Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergisi Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı 379-380, 1983, 8-17.
- Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, (10. bs.), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2005.
- Usta, İbrahim, “Medreseler ve İlahiyat Fakültelerindeki Arapça Öğretiminin Temel Dinamikler Bağlamında Değerlendirilmesi”, *The Journal Of Academic Social Science Studies*, 3 (1), 2010, 13-19.
- Uşaklı, Hakan, *Drama ve İletişim Becerileri*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara 2011.
- Uygur, Mermi, *Dilin Gücü Denemeler*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1997
- Uzgören, Sedef, *Eğitimde Drama Uygulamaları - Okul Öncesi ve İlköğretimde -*, Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. LTD. ŞTİ. Ankara 2011.

- Ünsal, Gülhanım, Yazma Öğretimi, *Dil Dergisi*, 142, (Ekim-Kasım-Aralık) 2008, 46-60.
- Üstündağ, Tülay, *Yaratıcı Drama Öğretmeninin Günlüğü*, (6. Baskı), Pagem A Yayıncılık, Ankara 2004.
- _____, *Yaratıcılığa Yolculuk*, (2. Baskı), Pagem A Yayıncılık, Ankara 2003.
- Vardar, Berke, Güz N., Güzelşen M. R., Öztokat E. ve Senemoğlu O, *Başlıca Dilbilim Terimleri*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, Hüsnütabiat Basımevi, İstanbul 1978.
- Wendy, C. Kasten ve Kasım Yıldırım, *Türk Öğrencilerin İyi Birer Okuryazar Olmalarına Yönelik Öneriler*, Maya Akademi, Ankara 2011.
- Yakuboğlu, Kenan, *Osmanlı Medrese Eğitimi ve Felsefesi*, Gökkuşbu, İstanbul 2006.
- Yaşayan, Zehra ve Topçu, Filiz, Selma Bekçi Koçarslan, (Ed.), *Anadolu Öğretmen Lisesi Türk Eğitim Tarihi 12. Sınıf Ders Kitabı*, (1. Baskı), 2012.
- Yıldırım, Ramazan, *Öğrenmeyi Öğrenmek*, (7. Baskı), Sistem Yayıncılık, İstanbul 2003.
- Yıldız, Musa ve Ceviz, Nurettin, *Arapça Hızlı Okuma*, Elif Yayınları, İstanbul 2012.
- Yıldız, Musa ve Çetinkaya, Hayrullah, *Türkçeye Çevirileriyle Arapça Seçme Fıkralar*, (4. Baskı), Elif Yayınları, İstanbul 2011.
- Yılmaz, Nilay, “Yaratıcı Drama Destekli Yaratıcı Okuma Programı”, *Yaratıcı Drama Dergisi*, 4 (7), 2009, 93-114.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Yusuf AKYÜZ
Doğum Yeri ve Tarihi	Erzurum / 18.08.1981
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bildiği Yabancı Diller	Arapça
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
İletişim	
E-Posta Adresi	yusufakyuz25@hotmail.com
Tarih	27.01.2014